

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**GOSPODARSKA SREDIŠČA KOT POTENCIALNI DEJAVNIK PREHODA
SLOVENIJE V DRUŽBO ZNANJA**

Ljubljana, maj 2010

BOŠTJAN LOVKA

IZJAVA

Študent Boštjan Lovka izjavljam, da sem avtor tega magistrskega dela, ki sem ga napisal v soglasju s svetovalcem prof. dr. Lojzeto Sočanom in sosvetovalcem prof. dr. Maksom Tajnikarjem, in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 17. maja 2010

Podpis: _____

KAZALO.....	i
UVOD	1
1 GOSPODARSKA SREDIŠČA.....	4
1.1 Opredelitev gospodarskega središča.....	4
1.2 Gospodarska središča kot instrument spodbujanja razvoja in inovacij.....	5
1.3 Vsebina gospodarskih središč	6
1.3.1 Podjetniški inkubator.....	6
1.3.2 Tehnološki park.....	7
1.3.3 Univerzitetni inkubator	8
1.3.4 Poslovna cona.....	9
1.3.5 Logistično središče.....	10
1.4 Primer dobre prakse gospodarskega središča v Evropi	10
2 DRUŽBA ZNANJA.....	12
2.1 Teoretična opredelitev družbe znanja v ekonomski teoriji.....	12
2.2 Zgodovinski pregled razvoja teorije o družbi znanja	14
2.3 Potrebni pogoji, ki jih mora družba izpolnjevati za uspešen prehod v družbo znanja	18
2.3.1 Evropska inovacijska lestvica 2008 – metodologija in rezultati	20
2.3.2 Svetovno poročilo o konkurenčnosti 2008–2009 – metodologija in rezultati	21
2.3.3 Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009 – metodologija in rezultati	24
2.4 Pregled ekonomskih kazalcev, ključnih za prehod v družbo znanja, v izbranih državah.....	24
2.4.1 Danska – dosedanja ukrepi v okviru prehoda v družbo znanja	24
2.4.2 Danska - Evropska inovacijska lestvica 2008	26
2.4.3 Danska – Svetovno poročilo o konkurenčnosti 2008–2009.....	26
2.4.4 Danska – Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009.....	27
2.4.5 Finska – dosedanja ukrepi v okviru prehoda v družbo znanja.....	27
2.4.6 Finska - Evropska inovacijska lestvica 2008	28
2.4.7 Finska – Svetovno poročilo o konkurenčnosti 2008–2009	28
2.4.8 Finska – Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009	29
2.4.9 Irska – dosedanja ukrepi v okviru prehoda v družbo znanja	29
2.4.10 Irska - Evropska inovacijska lestvica 2008	31
2.4.11 Irska – Svetovno poročilo o konkurenčnosti 2008–2009.....	31
2.4.12 Irska – Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009.....	31
2.4.13 Singapur – dosedanja ukrepi v okviru prehoda v družbo znanja	32
2.4.14 Singapur – Svetovno poročilo o svetovni konkurenčnosti 2008–2009.....	33
2.4.15 Singapur – Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009	33
2.4.16 Švedska – dosedanja ukrepi v okviru prehoda v družbo znanja	34
2.4.17 Švedska - Evropska inovacijska lestvica 2008.....	35
2.4.18 Švedska – Svetovno poročilo o konkurenčnosti 2008–2009	35
2.4.19 Švedska – Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009	35
3 SLOVENIJA NA PREHODU V DRUŽBO ZNANJA.....	36
3.1 Pregled trenutne situacije pri prehodu v družbo znanja v Sloveniji.....	37
3.1.1 Slovenija - Evropska inovacijska lestvica 2008.....	39
3.1.2 Slovenija – Svetovno poročilo o konkurenčnosti 2008–2009.....	40
3.1.3 Slovenija – Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009.....	40
3.2 Primerjava stanja v Sloveniji s stanjem v drugih obravnavanih državah.....	40
3.2.1 Institucionalni okvir	41
3.2.2 Infrastruktura.....	43
3.2.3 Izobraževanje in usposabljanje.....	43

3.2.4 Spodbujanje podjetništva	45
3.2.4 Inovacije ter raziskave in razvoj.....	47
3.3 Pregled institucij, ki v Sloveniji sodelujejo pri prehodu v družbo znanja.....	49
3.3.1 Univerze	51
3.3.2 Druge znanstveno-raziskovalne institucije.....	53
3.4 Družbeno-politična klima v Sloveniji glede prehoda v družbo znanja	54
3.5 Predstavitev ključnih dokumentov, sprejetih v Sloveniji, za zagotavljanje trajnostnega gospodarskega razvoja, ki vplivajo na prehod v družbo znanja.....	55
3.6 Regionalna razdelitev Slovenije kot dejavnik prehoda v družbo znanja.....	56
4 GOSPODARSKA SREDIŠČA IN PREHOD SLOVENIJE V DRUŽBO ZNANJA	60
4.1 Predstavitev posameznih gospodarskih središč v Sloveniji.....	60
4.1.1 Gospodarsko središče Jugovzhodne Slovenije.....	62
4.1.2 Gospodarsko središče PHOENIX v Posavju.....	64
4.1.3 Gospodarsko središče Gorenjske z mrežnimi podpornimi institucijami.....	64
4.1.4 Gospodarsko središče PERSPEKTIVA na Notranjskem.....	65
4.1.5 Gospodarsko središče OKO v Pomurju	66
4.1.6 Gospodarsko središče IN PRIME na Goriškem.....	67
4.1.7 Gospodarsko središče Oreh v Podravju	68
4.1.8 Gospodarsko središče NOORDUNG na Koroškem.....	69
4.1.9 Gospodarsko središče TEHNOPOLIS+ v Savinjski regiji.....	70
4.2 Potencial gospodarskih središč kot dejavnik prehoda Slovenije v družbo znanja	71
5 UKREPI DRŽAVE, V OKVIRU GOSPODARSKIH SREDIŠČ, KI VPLIVAJO NA PREHOD V DRUŽBO ZNANJA.....	73
5.1 Sprejeti ukrepi države in njihov vpliv na dejavnike prehoda v družbo znanja v okviru gospodarskih središč.....	74
5.2 Predlog ukrepov, ki naj jih sprejme država za spodbujanje ustreznih investicij v gospodarska središča, da bi zagotovila prehod v družbo znanja.....	75
SKLEP.....	78
LITERATURA IN VIRI.....	80
PRILOGE	

UVOD

Znanje je že od začetka zgodovine človeštva osnovni dejavnik ekonomske rasti, razvoja in postopnega izboljševanja družbene blaginje. Sposobnost ustvarjanja novega znanja in novih idej, ki so se utelesile v novih proizvodih, procesih in izboljšani organizaciji, je bila vedno ključnega pomena za spodbujanje razvoja.

V modernih družbah se stopnja znanja, ki ga obvladuje posamezna država, odraža predvsem skozi njeno tehnološko razvitost. Več ko ima država znanja in bolje kot ga obvladuje, višja je stopnja njene tehnološke razvitosti. Ker stopnja tehnološke razvitosti pogojuje način nacionalne konkurenčnosti, s katero država oziroma njeno gospodarstvo nastopa na svetovnih trgih, je prav raven znanja v posamezni družbi tisti odločujoči dejavnik, ki opredeljuje konkurenčno sposobnost posamezne države (Rupel, 2001, str. 77).

Republika Slovenija (v nadaljevanju Slovenija) se po kazalcih ekonomskega razvoja postopoma približuje razvitejšim gospodarstvom sveta. Kljub napredku, doseženem v času od osamosvojitve, bo morala Slovenija, če želi ujeti korak z najbolj razvitimi gospodarstvi na svetu, v prihodnjem obdobju svoj razvoj utemeljiti na gospodarskem razvoju, ki bo temeljil na gospodarski rasti, izhajajoči iz izkoriščanja znanja za ustvarjanje inovacij in tehnološkega napredka. Le tako bo slovensko gospodarstvo doseglo višjo stopnjo konkurenčnosti, povečalo dodano vrednost na zaposlenega (s sedanjih 31.000 evrov v primerjavi s povprečjem »starih« držav članic Evropske unije (EU 15), ki je 60.000 evrov) in pospešeno sledilo razvitejšim državam.

Glede na izkušnje nekaterih držav (Danske, Švedske, Finske, itd.), ki so povzete tudi v Lizbonski strategiji, je prehod v družbo znanja ena izmed smeri razvoja, kakršen lahko državi, ki ji ga uspe izpeljati, omogoči določene konkurenčne prednosti pred konkurenčnimi gospodarstvi. S tem si lahko družba zagotovi trajen gospodarski razvoj, zmanjševanje socialnih razlik in vstop v skupino najrazvitejših gospodarstev. Vse to so cilji, za doseg katerih bi si morala Slovenija prizadevati v prihodnjih letih.

Prehod v družbo znanja, kjer naj bi bila zagotovljena stabilna in vzdržna gospodarska rast, mora biti osnovni ekonomski interes vsake države. Navedeno še posebej velja za majhne, gospodarsko odprte države, kot je Slovenija, ki si želijo izkoristiti svoje konkurenčne prednosti na svetovnem trgu. V ta namen mora država zagotoviti stabilno in zanesljivo delovanje ustrezno usposobljenih institucij, kakor tudi ustrezno spodbujanje drugih dejavnikov, ki so pomembni za prehod v družbo znanja. Med njimi velja posebej omeniti predvsem povečanje vlaganj v raziskave in razvoj, učinkovit sistem izobraževanja in usposabljanja, zagotavljanje ustrezne infrastrukture, spodbujanje podjetništva in ne nazadnje zagotavljanje možnosti za dobro in tesno sodelovanje med institucijami znanja (univerze, instituti, itd.) in podjetji. Prav tako mora država zagotoviti ustrezne razmere za spodbujanje in podporo tujim investitorjem, ki bi želeli v Slovenijo vlagati svoj kapital in znanje.

Da bi bil prehod v družbo znanja ekonomsko uspešen, potrebuje družba primerno infrastrukturo, ki mora vsebovati predvsem ustrezno materialno in tehnološko podlago za nemoten razvoj in uporabo oziroma širjenje znanja. Slovenija mora zato v prihodnosti zagotoviti predvsem ustrezno institucionalno ureditev, ki bo omogočala usklajeno delovanje vseh državnih institucij v obdobju prehoda v družbo znanja, povišati delež sredstev, ki so namenjena raziskavam in razvoju (tako sredstev v okviru proračuna kakor tudi privatnih sredstev), nadgraditi sistem za pridobivanje neposrednih tujih investicij in ustvariti primerno družbeno klimo, ki bo omogočila nemoten prehod v družbo znanja. Prav tako je potrebno doseči najširše soglasje glede razvojnih politik, še

posebej politike izobraževanja in inovacijske politike. Temeljni cilj inovacijske politike v razvitih državah je prispevati k večji konkurenčnosti podjetij in s tem k večji nacionalni konkurenčnosti. Slednja posledično vodi k večji tržni uspešnosti, ta pa k boljšemu ekonomskemu položaju posameznega nacionalnega gospodarstva in s tem celotne družbe (Sočan et al., 2003, str. 12).

V ključnih dokumentih, sprejetih v Sloveniji, ki so osnova za načrtovanje gospodarskega razvoja do leta 2023, je eden izmed najpomembnejših sklopov namenjen izgradnji in razvoju gospodarskih središč (Služba Vlade RS za razvoj, 2006, str. 21-26). Po pričakovanih avtorjev in predlagateljev teh dokumentov naj bi bila prav gospodarska središča v prihodnjem obdobju eden izmed temeljnih projektov, na osnovi katerih naj bi bila v Sloveniji zagotovljena višja dodana vrednost, večja konkurenčnost in stabilna ter visoka gospodarska rast. V ta namen namerava Slovenija v gospodarska središča poleg privatnih sredstev investitorjev vložiti tudi znatna sredstva iz nacionalnega proračuna, kakor tudi sredstva, ki naj bi jih Slovenija pridobila iz virov evropske kohezijske politike.

Posamezna gospodarska središča se bodo razvijala skladno s primerjalnimi prednostmi regije, v kateri so, ter z njihovimi sedanjimi in prihodnjimi kompetencami. Glede na prepoznana področja dejavnosti in možnosti razvoja bodo gospodarska središča med drugim vključevala poslovno-industrijska območja, logistična območja (cone), tehnološke parke, podjetniške inkubatorje, univerzitetne pred-inkubatorje s pisarnami za prenos tehnologij, visokošolska in raziskovalna središča, med-podjetniške izobraževalne centre in podobno.

Namen magistrskega dela je povzeti najpomembnejše vidike, ki vplivajo na potencialno sposobnost gospodarskih središč, da v Sloveniji prispevajo k procesu prehoda v družbo znanja in s tem pripomorejo k zagotavljanju boljše inovativnosti in večje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva v prihodnjih letih. Namen magistrskega dela je preveriti predpostavke, na osnovi katerih sta bila oblikovana osnovni okvir in koncept razvoja in izgradnje gospodarskih središč. Ob predpostavki, da je cilj Slovenije prehod v družbo znanja, naj bi magistrsko delo tudi opozorilo na morebitne ukrepe, ki bi jih morala še sprejeti Slovenija in ki bi lahko vodili do doseganja zelenega cilja. Pri tem bi namenil posebno pozornost ukrepom namenjenim spodbujanju sodelovanja med raziskovalnimi institucijami in podjetji, ki bi lahko potekalo v okviru gospodarskih središč. Predvsem pa je namen magistrsko delo zaključiti z ugotovitvami glede ustreznosti predvidenih ukrepov, institucionalnega okvira in ne nazadnje sofinanciranja, tako iz evropskih kohezijskih sredstev kakor tudi iz nacionalnega proračuna. Vse to naj bi zagotovilo, da bodo gospodarska središča pomembno prispevala k prehodu v družbo znanja v Sloveniji.

Osnovni cilj magistrskega dela je na podlagi teoretičnega postopka in z uporabo aplikativnega načela priti do ugotovitve, ali lahko na osnovi temeljnih dokumentov, ki opredeljujejo izgradnjo in razvoj gospodarskih središč, predvidevamo, da bosta izgradnja in razvoj gospodarskih središč pomembno vplivala na zagotovitev in oblikovanje možnosti za prehod v družbo znanja v Sloveniji. Prav tako je cilj magistrskega dela izvesti primerjavo najpomembnejših ekonomskih in razvojnih kazalcev, ki vplivajo na sposobnost države, da lahko izpelje prehod v družbo znanja. Izvedena primerjava med Slovenijo in nekaterimi državami, ki so tak prehod že opravile, oziroma so na poti proti njemu prehiteli Slovenijo (Danska, Finska, Irska, Singapur, Švedska), bo pokazala, katere kazalce lahko v prihodnosti v Sloveniji izboljšamo s pomočjo ukrepov v okviru predvidenih gospodarskih središč. Cilj magistrskega dela je tudi podati pregled ukrepov, ki jih ima na voljo Slovenija za spodbujanje investicij v gospodarska središča, oceniti primernost obstoječih ukrepov in predlagati alternativne ukrepe in ravnanja, ki jih lahko sprejme sedanja

Vlada Republike Slovenije, da bi izboljšala zgoraj omenjene ekonomske kazalce v okviru razvoja gospodarskih središč.

Glede na problematiko, namen in cilj magistrskega dela bom pri njegovi pripravi uporabil naslednje metode dela:

- analizo in raziskovanje teoretičnih izhodišč, ki bodo povzeta na podlagi literature priznanih domačih in tujih avtorjev (dostopne v tiskani in elektronski obliki),
- analizo in primerjavo sekundarnih virov informacij, kamor sodijo predvsem javno dostopni viri posameznih institucij (Ministrstvo za gospodarstvo, Služba Vlade RS za razvoj, Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalni razvoj, Regionalne razvojne agencije) in statistike primerljivih držav Evropske unije; vse to naj bi prikazalo primerjavo bistvenih ekonomskih kazalcev, ki ključno vplivajo na zmožnost posamezne države, da izvede prehod v družbo znanja,
- aplikacijo obravnavane problematike na sedanjo situacijo pri načrtovanju in izgradnji gospodarskih središč in predlog vrste ukrepov, ki bi bili potrebni za doseg cilja, t.j. najučinkovitejše porabe proračunskih sredstev za spodbujanje prehoda v družbo znanja in doseganja trajne gospodarske rasti v okviru delovanja gospodarskih središč.

Pri izdelavi magistrskega dela bom uporabil tudi teoretična znanja, pridobljena v okviru podiplomskega študija, in znanje, ki sem ga pridobil iz praktičnih izkušenj pri dolgoletnem delu v državni upravi, tako z evropskimi sredstvi kakor tudi z gospodarskimi središči.

Magistrsko delo bo sestavljeno iz petih glavnih poglavij, tematika pa bo dodatno obdelana v podpoglavjih.

Prvo poglavje je namenjeno predstavitvi gospodarskih središč. Predstavil bom koncept gospodarskega središča, pomen in vlogo gospodarskih središč v procesu spodbujanja inovativnosti in konkurenčnosti podjetij in različne oblike institucionalnih subjektov, ki so lahko vključena v gospodarska središča. Predstavljen bo tudi primer dobre prakse, ki bi se lahko uporabil pri načrtovanju in izgradnji gospodarskih središč v Sloveniji.

V drugem poglavju bom predstavil teoretično opredelitev družbe znanja in njen zgodovinski razvoj. Predstavil bom najpomembnejše pogoje, ki jih mora država izpolnjevati, da lahko zagotovi uspešen prehod v družbo znanja. Prav tako bom na osnovi podatkov iz izbranih držav, ki so primeri dobrih praks glede prehoda v družbo znanja, predstavil tiste ekonomske kazalce, ki so najpomembnejši indikatorji, da je posamezna družba na poti v družbo znanja.

V okviru tretjega poglavja bom predstavil trenutno situacijo glede prehoda v družbo znanja, v kateri je Slovenija. S primerjavo izpolnjevanja pogojev za prehod v družbo znanja in primerjavo ekonomskih kazalcev z bolj razvitimi državami bom lahko ocenil, kateri so tisti ekonomski kazalci, pri katerih mora Slovenija izboljšati svoje rezultate, če želi izvesti uspešen prehod v družbo znanja. Predstavil bom tudi nekaj dodatnih dejavnikov, ki vplivajo na zmožnost države, da izvede prehod v družbo znanja. Pri tem se bom osredotočil predvsem na institucionalno podporo, družbeno-politično klimo in regionalno komponento, ki vse lahko pomembno vplivajo na izpolnjevanje pogojev za prehod v družbo znanja.

Četrto poglavje bo namenjeno predstavitvi posameznih gospodarskih središč v Sloveniji. Poseben poudarek bo na tistih predvidenih aktivnostih v okviru gospodarskih središč, ki bi lahko ob pravilnem spodbujanju - tako države in njenih institucij kakor tudi institucij znanja in privatnega sektorja - pomembno vplivale na prehod Slovenije v družbo znanja.

Peto poglavje bo predstavilo ukrepe, ki so predvideni v razvojnih in programskih dokumentih Slovenije za spodbujanje aktivnosti v okviru gospodarskih središč. Zaradi narave sprejemanja in potrjevanja omenjenih dokumentov sem postavil domnevo, da nekateri izmed predvidenih ukrepov niso več ustrezni oziroma zadostni, zato bom peto poglavje zaključil s predlogom ukrepov in politik, ki bi jih lahko sprejela Slovenija, da bi nudila učinkovitejšo podporo tistim aktivnostim v okviru gospodarskih središč, ki bi lahko pripomogle k prehodu Slovenije v družbo znanja.

Izbrana tematika je zelo obširna in ima izjemno kompleksen značaj. V okviru magistrskega dela, predvsem zaradi omejitev, ki jih postavlja predvideni obseg magistrskega dela, ne morem podrobneje preučiti vseh vidikov obravnavane problematike, kljub temu pa bom, kjer bo to le mogoče, osvetlil vsaj najpomembnejše vidike, ki vplivajo na potencialne možnosti, kakršne je mogoče razviti v okviru gospodarskih središč in ki bi lahko pomembno prispevali k prehodu Slovenije v družbo znanja.

Rezultate bom predstavil v obliki ocene primernosti dosedanjih ukrepov države pri spodbujanju tistih aktivnosti v okviru gospodarskih središč, ki lahko prispevajo k prehodu Slovenije v družbo znanja. Analiziral in ocenil bom dosedanje dosežke na tem področju in jih nadgradil s konkretnimi predlogi in priporočili za izboljšanje dosedanjega dela in za učinkovitejše delovanje v prihodnje.

Pričakujem, da bo raziskava pokazala, da so do sedaj predlagane aktivnosti za doseg strateškega cilja, to je prehoda v družbo znanja, ki jih Slovenija namerava izvajati v okviru gospodarskih središč, sicer naravnane v pravo smer, vendar bodo potrebna nadaljnja prilagajanja, usklajevanja in dopolnjevanja predlaganih in predvidenih ukrepov. Prav tako bo potrebno v Sloveniji doseči najširše družbeno soglasje za sprejem in izvajanje potrebnih ukrepov in aktivnosti.

1 GOSPODARSKA SREDIŠČA

1.1 Opredelitev gospodarskega središča

Spodbujanje razvoja, inovacij in podjetništva je ključnega pomena za razvoj posamezne regije in nacionalnega gospodarstva. Za zagotovitev potrebnih pogojev za doseg tega cilja je potrebno na enem mestu zagotoviti vse pogoje in institucije, ki so potrebne za doseganje trajnostne rasti in razvoja. Države in regije so tiste nosilke, ki skozi različne spodbude zagotavljajo in spodbujajo razvoj ustrezne institucionalne in materialne infrastrukture, na kateri temelji spodbujanje razvoja in rasti podjetij.

Gospodarsko središče je nosilno razvojno središče geografsko zaokroženega območja, ki ima v svojem vplivnem območju dovolj veliko kritično maso znanja, zadostno koncentracijo gospodarskih aktivnosti in razvojnih potencialov gospodarstva, skupaj z zadostno koncentracijo ustrezno usposobljene delovne sile in inovacijsko-raziskovalnega potenciala, da lahko zagotavlja celovito in vrhunsko gospodarsko, raziskovalno, izobraževalno, informacijsko in logistično infrastrukturo, ki omogoča inovacijski in razvojni preboj regije, v kateri se gospodarsko središče nahaja (SVLR, 2007a, str. 80-81).

Gospodarska središča so opredeljena kot območja, v okviru katerih različni subjekti izvajajo aktivnosti v zvezi s proizvodnjo blaga in storitev, raziskovalnimi dejavnostmi, izobraževanjem, usposabljanjem in nudenjem podpornih storitev na nacionalni in mednarodni ravni. Poleg zagotavljanja konkurenčnih odnosov med posameznimi subjekti v okviru gospodarskih središč mora gospodarsko središče nuditi ustrezno infrastrukturo, ki je prilagojena potrebam vseh

subjektov, ki so vključeni gospodarsko središče. Zato morajo v gospodarskih središčih delovati vse potrebne upravne in nadzorne institucije. Pomembno je, da so gospodarska središča načrtovana in vodena enovito. Vodenje in upravljanje gospodarskih središč je v veliki večini primerov prepuščeno lokalnim ali regionalnim oblastem, ki lahko to nalogo delegirajo ostalim pravnim subjektom. V Sloveniji se kot primerne subjekte za prevzem vodenja in upravljanja gospodarskih središč omenja predvsem regionalne razvojne agencije oz. podjetja, ki bi jih le-te ustanovile z nalogo opravljanja omenjenih aktivnosti. V primeru, da je gospodarsko središče zasnovano okoli enega, večjega, podjetja, ki je nosilec razvoja v regiji, je ekonomsko upravičeno, da le-ta tudi prevzame ali delegira vlogo upravljalca gospodarskega središča. V praksi so izpolnjeni pogoji za obstoj gospodarskega središča tudi v primeru, ko je več prostorsko ločenih subjektov med seboj fizično in informacijsko povezanih ter delujejo organizacijsko usklajeno.

Osnovni cilj vzpostavitve in izgradnje gospodarskega središča je na enem mestu zgraditi in zagotoviti vso potrebno temeljno poslovno, znanstveno-raziskovalno in izobraževalno infrastrukturo in s koncentracijo raznovrstnih podpornih dejavnosti razviti spodbudno inovacijsko okolje za visoko tehnološko usmerjena podjetja, ki bodo lahko konkurenčna na svetovnem trgu. Gravitacijsko področje gospodarskega središča je geografsko območje na katerem deluje in za namene katerega je ustanovljen posamezen subjekt. V bližini lokacije subjekta, na geografsko zaokroženem področju, mora obstajati kritična masa prebivalstva, študentov, podjetij ter drugih gospodarskih subjektov, finančnih institucij, izobraževalnih institucij, in drugih institucij, ki podpirajo razvoj in delovanje podjetij v okviru gospodarskega središča.

1.2 Gospodarska središča kot instrument spodbujanja razvoja in inovacij

Gospodarska središča naj bi predvsem spodbujala rast in razvoj inovativnih podjetij. Pravilnik o vodenju evidence subjektov inovativnega okolja (Ur. l. RS, št. 25/2008), kot inovativno podjetje opredeljuje podjetje, ki razvija proizvode, procese in storitve ter se na inovativen način odziva na zahteve trgov in se osredotoča na reševanje problemov kupcev. Inovativno tehnološko podjetje je po omenjenem pravilniku opredeljeno kot podjetje za katerega so značilni visoka vsebnost znanja v storitvah ali proizvodih, potencial hitre rasti, izobrazba in ekspertno znanje zaposlenih, višja dodana vrednost na zaposlenega in nastop v globalni tržni niši.

Gospodarska središča so namenjena doseganju sledečih ciljev:

- razvoju in obstoju novih podjetij,
- razvoju gospodarstva in rasti bruto domačega proizvoda (BDP),
- izboljšanju izobrazbene strukture prebivalstva,
- zmanjševanju brezposelnosti v regiji,
- razvoju inovacij,
- preprečevanju "bega možganov", ter
- povezovanju z zunanjimi partnerji.

Po svoji idejni vsebini se gospodarska središča med seboj ločijo predvsem glede na predvidene vsebine, ki naj bi jih umestili investitorji v posamezno gospodarsko središče. Predvidene vsebine se navezujejo predvsem na prepoznane značilnosti ekonomskega in geografskega okolja, v katerem je umeščeno posamezno gospodarsko središče. S tem naj bi v največji meri izkoristili že obstoječe naravne in človeške potenciale posamezne regije. Na njihovi osnovi pa naj bi izgradili nova visoko tehnološka podjetja, ki bi lahko z visoko dodano vrednostjo uspešno konkurirala na

svetovnih trgih in tako prispevala h gospodarskemu razvoju regije in poseidno države, v kateri se gospodarsko središče nahaja.

Pri načrtovanju in izgradnji gospodarskih središč je potrebno vzpostaviti sistem, ki bo deloval tako, da bo spodbujal k investiranju predvsem tista podjetja, ki bodo lahko v okviru gospodarskih središč najbolje izkoristila predvideno infrastrukturo in vse ugodnosti, kakršne bodo gospodarska središča nudila novim, tehnološko visoko razvitim podjetjem. Pri tem je potrebno posebno pozornost nameniti tistim podjetjem, ki bi lahko v okviru gospodarskih središč vzpostavila učinkovito sodelovanje z institucijami znanja pri odkrivanju novih znanj in njihovem prenosu v gospodarstvo.

Linder (2005, str. 32) kot prednosti, ki jih podjetja lahko dobijo s strani svoje udeležbe in lokacije v gospodarskem središču, navaja predvsem:

- pomoč pri pridobivanju finančnih virov in zagotavljanju financiranja,
- najemnine, ki so nižje od tržnih najemnin,
- priložnosti za povezovanje s sorodnimi in kompatibilnimi podjetji,
- dostop do univerzitetnih resursov, vključno z dostopom do osebja univerz,
- dostop do storitev izobraževanja in usposabljanja,
- dostop do administrativnih in pravnih storitev,
- lažja komercializacija tehnologije,
- dostop do tržnih poti in marketinških storitev.

1.3 Vsebina gospodarskih središč

Gospodarsko središče v svojem okviru vsebuje več institucij, ki spodbujajo inovativnost in razvoj. Gospodarsko središče predvidoma vključuje vse ali nekatere izmed naslednjih institucij namenjenih spodbujanju inovativnosti in konkurenčnosti (MG, 2008, str. 37):

- podjetniški inkubator,
- tehnološki park,
- univerzitetni inkubator,
- poslovno cono,
- logistično središče.

1.3.1 Podjetniški inkubator

Podjetniški inkubatorji nudijo okolje z ugodnimi pogoji za začetek delovanja novega podjetja ter zagotavljajo ustrezno infrastrukturo in skupne storitve. Praviloma podjetniški inkubatorji predstavljajo regionalno podporno okolje, namenjeno predvsem srednje-tehnološkim in netehnološkim podjetjem iz regije. Zaradi specifičnosti podjetniških inkubatorjev je smotno, da so le ti uvrščeni v poslovno industrijske ali obrtne cone, saj na ta način združujejo novonastale podjetniške pobude z obstoječimi. Inkubacijska doba novoustanovljenega podjetja znaša praviloma tri leta. Zaradi zagotavljanja učinkovitosti sistema imajo inkubirana podjetja možnost prehoda iz lokacije obstoječega podjetniškega inkubatorja v lokacijo drugega nosilca podpornega okolja.

Podjetniški inkubator je podporna institucija, ki v zgradbi na določeni lokaciji omogoča učinkovito nastajanje in razvoj novih podjetij pod ugodnimi pogoji najema prostorov in s širšim naborom upravnih in intelektualnih storitev za najemna podjetja v določenem časovnem obdobju.

Podjetniški inkubatorji praviloma izvajajo naslednje dejavnosti (Linder, 2005, str. 27):

- pomagajo podjetnikom pri realizaciji podjetniških pobud na osnovi tržno zanimive ideje in s ciljem ustvarjanja novih delovnih mest,
- zagotavljajo fizično in intelektualno infrastrukturo za nastanek in delovanje novih podjetij,
- povezujejo se z drugimi podpornimi subjekti za razvoj regije ali lokalnega okolja,
- opravljajo druge dejavnosti pri nastajanju in rasti podjetij v lokalnem okolju.

Podjetniški inkubator se lahko uspešno razvija in nudi ustrezno podporo inkubiranim podjetjem, če je umeščen v ustrezno podjetniško in inovativno okolje, ki omogoča nadaljevanje sodelovanja s podjetji, ki se iz inkubatorja selijo kot zrela podjetja v običajno poslovno okolje. Zato je smiselno, da so podjetniški inkubatorji del poslovno-industrijske ali obrtne cone oziroma tehnološkega parka. Povezanost z institucijami znanja, ki so v bližini in ki zagotavljajo ustrezno število raziskovalnih zavodov in institucij na področju tehnologij ter kakovost povezav in sodelovanja med podjetji in institucijami znanja, prav tako igra pomembno vlogo pri uspešnem poslovanju inkubatorja.

Uspešnost podjetniškega inkubatorja je odvisna predvsem od sposobnosti razvijanja formalnih in neformalnih podjetniških mrež, učinkovitosti vodenja mrežnega inkubatorja iz enega mesta brez drobitve pristojnosti in povečevanja števila podpornega osebja, uvajanja managerskih instrumentov za kontrolo stroškov pri nudenju storitev, privlačnosti najema prostorov in kakovosti storitev, ki jih nudi podjetjem/podjetnikom.

1.3.2 Tehnološki park

Tehnološki parki zagotavljajo prostorsko koncentracijo dejavnosti, ki potekajo v novih visokotehnoloških podjetjih in v razvojno-raziskovalnih oddelkih večjih podjetij, katera vstopajo v tehnološke parke zaradi spodbudnega okolja, lažje izmenjave informacij in znanj, posebej vzpostavljene infrastrukture kot tudi koncentracije razvoja ter znanj na enem mestu. Tehnološki parki nudijo visokotehnološkim podjetjem ustrezne prostorske kapacitete z vso potrebno infrastrukturo ter povezave z institucijami znanja. Pomemben del tehnološkega parka je tudi inkubator, ki omogoča inkubacijo mladih visokotehnoloških podjetij. Tovrstna podjetja prihajajo kot inkubiranci preko univerzitetnih inkubatorjev, ali pa kot individualne podjetniške pobude ter spin-off podjetja iz posameznih gospodarskih družb in drugih institucij (Siegel, 2006, str. XVII). Inkubacijska doba inkubiranih podjetij v tehnološkem parku znaša praviloma štiri leta.

Tehnološki park za uspešno delovanje potrebuje tesno povezanost z univerzami ter visokošolskimi zavodi, ki so v bližini in ki zagotavljajo ustrezno število tovrstnih zavodov in institucij na področju tehnologij. Prav tako je bistvenega pomena povezanost z drugimi subjekti podpornega okolja (tehnološki centri, podjetniški inkubatorji, grozdi, tehnološke mreže idr.) Kritična masa prebivalstva, ki zagotavlja uspeh tehnološkega parka, je praviloma najmanj 200.000 prebivalcev v gravitacijskem območju tehnološkega parka, kritična masa gospodarskih družb v gravitacijskem območju tehnološkega parka pa naj bi dosegla vsaj 5.000 gospodarskih subjektov.

V tehnološkem parku praviloma potekajo naslednje dejavnosti (IASP, 2009):

- pred-inkubacijske in inkubacijske dejavnosti pri realizaciji podjetniških pobud z visoko vsebnostjo znanja in/ali višjim potencialom rasti v okviru tehnološkega inkubatorja,

- zagotavlja fizično (zemljišča, zgradbe, prostori, lahko tudi tehnološka oprema oziroma laboratoriji) in intelektualno infrastrukturo (napredne poslovne storitve, globalna mreža svetovalcev, mreža poslovnih stikov),
- aktivno povezovanje in sodelovanje s centri in viri znanja kot so visokošolske institucije in univerze, raziskovalni inštituti, napredna in globalna podjetja.

Prednosti tehnoloških parkov so v lažjem ustanavljanju (v inkubatorju) in relokaciji podjetij, ki dozoriijo. Bistvene prednosti, zaradi katerih se visokotehnološka podjetja vključujejo v tehnološke parke so:

- povezovanje podjetij in mreženje,
- tesen stik podjetij z raziskovalnimi in akademskimi krogi,
- kakovost življenja v parku,
- financiranje,
- katalizatorji za endogene in eksogene inovacijske potenciale.

Tehnološki park torej zagotavlja visoko kvalitetne, praktične ter strokovno osnovane raziskave, predloge in managementske podpore tistim, ki le te potrebujejo. Tehnološki park je namenjen izvajanju naprednih tehnologij in lahko torej zajema področja raziskav in razvoja, informacijske podpore, podpore zaposlovanju in dostop do strokovnega znanja marketinga.

1.3.3 Univerzitetni inkubator

Univerzitetni inkubator je oblika inkubatorja na univerzah, ki omogoča realizacijo podjetniških pobud znotraj univerz ali drugih visokošolskih organizacij, prevzema podjetniške pobude iz pred-inkubacijske dejavnosti in jim omogoča razvoj v spodbudnem okolju z zagotavljanjem ugodnejših prostorov, upravnih in intelektualnih storitev, praviloma v obdobju štirih let (MG, 2008, str.35). Univerzitetni inkubator predstavlja okolje za realizacijo podjetniških pobud znotraj univerz. Tako pomaga pri prenosu inovativnega potenciala, tehnologij, in invencij na tržišče. Naloga univerzitetnih inkubatorjev je zato pomoč pri generiranju inovativnih idej in čim hitrejšemu prenosu raziskav v nove izdelke in storitve. Osredotočeni so na ciljno skupino profesorjev na univerzah ter visokošolskih zavodih in institutih, raziskovalcev, asistentov ter podiplomskih in dodiplomskih študentov. Prav tako je naloga tovrstnega okolja informiranje, svetovanje, kot tudi spodbujanje s promocijo na področju podjetništva in inovacij. Funkcija inkubacijske faze za posameznike ali podjetniške skupine, ki se lahko realizirajo v novo ustanovljenih podjetjih, traja maksimalno štiri leta.

Med pogoji za uspešno delovanje univerzitetnega inkubatorja je potrebno izpostaviti tesno povezavo z univerzo ali visokošolskim središčem, ki ima vsaj tri oddelke (fakultete oziroma visoke šole), med njimi vsaj dva s področja tehnike oziroma naravoslovnih znanosti. Univerza oziroma visokošolsko središče mora biti večinski lastnik inkubatorja in mora vključiti inkubator v izvajanje izbirnih predmetov s področja podjetništva; razvoj podiplomskih programov, ki predvidevajo vključevanje študentov v aktivno sodelovanje s podjetji v inkubatorju (seminarske naloge, raziskovalni projekti). Prav tako mora univerza zagotoviti, da fakultete z ustrežno pogodbo z inkubatorjem nudijo podjetjem iz inkubatorja pod določenimi pogoji uporabo laboratorijske, prototipne in druge opreme. Kritična masa študentov pri kateri je upravičeno, da univerza ustanovi univerzitetni inkubator je vsaj 2.000 rednih ali 4.000 vseh (rednih in izrednih) študentov.

Tornatzky, Sherman in Adkins (2002, str. 8–10) so ugotovili, da so univerzitetni inkubatorji najuspešnejši v okviru tistih univerz, ki imajo vzpostavljeno organizacijsko strukturo in notranji

sistem spodbud, ki vzpodbuja razvoj podjetništva, jasne in pregledne proceduralne postopke, po katerih lahko zaposleni vstopijo s svojim podjetjem v univerzitetni inkubator, in zagotovljen vir financiranja novo nastalih podjetij, bodisi preko tveganega ali lastniškega kapitala, bodisi preko posojil.

1.3.4 Poslovna cona

Poslovne cone so različne oblike prostorske koncentracije poslovne dejavnosti večjega števila podjetij in drugih organizacij, ki omogočajo hitrejšo in načrtno organiziranje poslovanja ter lahko nudijo različne upravne, organizacijske, logistične in druge poslovne storitve podjetjem. Glede na sestavo podjetij v coni oziroma njihovo dejavnost poznamo industrijske, obrtne, logistične in podobne cone.

Poslovna cona je večji zemljiški kompleks, namenjen naselitvi podjetij. Praviloma je preskrbljen s temeljno infrastrukturo (oskrba z vodo, električno energijo, drugimi energenti, telekomunikacijami) in včasih z zgrajenimi poslovnimi prostori za najem. Pogosto se v okviru poslovne cone vzpostavi razlika med področji, ki so na novo namenjena industrijski/poslovni dejavnosti (takšna imajo najsodobnejšo infrastrukturo oskrbo) in revitaliziranimi starimi industrijskimi območji. Posamezna področja so lahko tematska, npr. območja ob morju (v pristaniških območjih), letališčih ali povezana s kmetijskimi področji.

Prednosti poslovnih con za podjetja so:

- privlačnost področja,
- koncentracija podjetij v vnaprej načrtovanih lokacijah,
- enostavnejše lociranje novih podjetij,
- razpoložljivost posebnih storitev,
- možnost povezovanja med podjetji v coni (sinergije),
- možnost izbire med podjetji, ki se vključujejo v poslovno cono (cone s podjetji določene vrste, sektorja).

Za uspešno poslovanje poslovne cone je potrebno zagotoviti bližino prometne infrastrukture (avtocesta, letališče, železnica, pristanišče) in zadostne površine razpoložljivega zemljišča, ki omogoča tudi širjenje poslovne cone v prihodnjih stopnjah izgradnje. Poslovna cona naj bi imela komunalno opremljena zemljišča v obsegu, potrebnem za eno do dve leti gradnje podjetij, tako da vselej z zemljišči »prehiteva« potrebe podjetij; praviloma je zelo koristno, če določeni investitorji nudijo že zgrajene univerzalno opremljene prostore v najem (npr. za 30–40 % cone).

Pri načrtovanju poslovne cone je še posebej pomembno, da načrtovalci poslovne cone pravilno določijo oceno števila podjetij v coni. Število podjetij, ki zagotavljajo uspešen razvoj poslovne cone, je odvisno od namena in morebitne specializacije poslovne cone. Večja poslovna cona naj bi tako vključevala dva do tri »sidrna« podjetja – nacionalno pomembna oziroma mednarodna podjetja, ki s svojim slovesom pritegnejo tudi druge investitorje. Poleg njih naj bi se v poslovni coni nahajalo tudi večje število drugih podjetij, ki so lahko poslovno povezana s »sidrnimi« podjetji. Poslovno industrijsko cono bi morali v velikem delu načrtovati in graditi za že znana podjetja (zato večletno planiranje cone), saj se s tem lažje načrtuje potrebna infrastruktura in nadaljnji razvoj poslovne cone. Poslovne cone naj bi naseljevala podjetja, ki skupaj zagotavljajo minimalno 1.500 delovnih mest (odvisno od velikosti cone, narave dejavnosti podjetij itd.).

Poslovna cona, v katero regionalna skupnost oziroma država vlaga večja javna sredstva, mora imeti jasno opredeljen značaj. Specializirana mora biti glede na kompetenčne prednosti regije

(gospodarsvo, vlaganja, znanje, geografske značilnosti, že obstoječa infrastruktura), kar lahko omogoča prostorsko koncentracijo povezanih podjetij (bodisi v okviru podjetniške mreže ali grozda) oziroma podjetij iz določene dejavnosti, ki ima pomemben delež v regiji.

1.3.5 Logistično središče

Logistično središče ima podobne značilnosti kot poslovna cona, vendar je že specializirano in osredotočeno na transport, skladiščenje in ostale logistične dejavnosti. Pogoji za uspešno delovanje logističnega središča so podobni kot za poslovno cono, s tem da je zaradi intenzivnosti logistike lokacija in zmožnost prometne infrastrukture v coni in v dostopu do cone še pomembnejša. Logistično središče je ekonomsko upravičeno vzpostaviti predvsem na tistih lokacijah, ki imajo dostop do razvite prometne infrastrukture in kjer je velika verjetnost in potreba po prehodu blaga iz enega tipa transporta, predvsem transporta na dolge razdalje (letalski in pomorski promet), na drug, praviloma lokalni tip transporta. Pri tem je potrebno upoštevati tudi možnosti za prepakiranje in porazdelitev blaga.

Storitve, ki jih nudijo logistična središča so:

- celovita logistika (skladiščenje, carinsko posredništvo, organizacija mednarodnega in domačega transporta),
- organizacija transporta in
- oddaja poslovnih prostorov.

Ustreznih in ekonomsko upravičenih lokacij, na katerih je smiselno vzpostaviti logistično središče, je bistveno manj, kakor pa lokacij na katerih se lahko vzpostavi poslovna cona. Pri načrtovanju lokacije gospodarskega središča je, predvsem v primeru, ko načrtovalci želijo v okvir gospodarskega središča umestiti tudi logistično središče, najpomembnejše ugotoviti, ali predlagana lokacija izpolnjuje pogoje za vzpostavitev logističnega središča. V Sloveniji naj bi bile tako le dve ali tri lokacije, ki so primerne za umestitev gospodarskega središča, ki bi vključevalo logistično središče.

1.4 Primer dobre prakse gospodarskega središča v Evropi

Gospodarska središča so se v zadnjih letih razvila po vsej Evropi. Namen magistrskega dela ni predstaviti široke mreže gospodarskih središč, ki se je v različnih oblikah vzpostavila v večini evropskih držav. Koristno pa je predstaviti primer dobre prakse, ki lahko pokaže, kako se lahko s pomočjo znanja in ustreznega pristopa uspešno razvije gospodarsko središče tudi v regiji, ki ni neposredno vezana na veliko metropolitansko območje.

Oulu na Finskem je primer dobre prakse ustanovitve gospodarskega središča in njegovega upravljanja. Oulu je majhno mesto, ki pa ga podjetja, predvsem po zaslugi delovanja gospodarskega središča, prepoznajo kot mladostno, kreativno in podjetno mesto, ki se nahaja v dinamični in rastoči regiji. Čeprav je Oulu geografsko gledano lociran v manj privlačnem delu Evrope, mu je uspelo s premišljenim delovanjem in ustrezno ponudbo infrastrukture in storitev ustvariti cvetoče območje, ki svoj uspeh temelji na uravnoteženosti najsodobnejše tehnologije, zagotavljanju poslovnih storitev in na izobraževanju.

Gospodarsko središče v Ouluju pomembno prispeva k prepoznavnosti Finske kot ene izmed držav z najbolj konkurenčnim sektorjem informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT). Pri tem ima pomembno vlogo prav gotovo dobra informacijsko komunikacijska infrastruktura, močna podpora države na področju tehnoloških raziskav in razvoja in predvsem patentne

inovacije, ki so rezultat raziskav in razvoja v finskih podjetjih, delujočih v IKT sektorju (Oulu Regional Business Agency, 2006, str. 7–8). K uspehu pomembno pripomorejo tudi poslovno okolje, ki je prijazno do novonastalih podjetij, razširjena in dobro organizirana mreža ponudnikov tveganega kapitala in visoka stopnja podjetniške kulture. Glavna primerjalna prednost, ki jo je Oulu uspel vključiti v svoje gospodarsko središče, je usposobljena in kvalitetna delovna sila. Oulu ima na voljo zadostno količino ustrezno izobražene, usposobljene in predvsem prilagodljive delovne sile, ki je kot taka prepoznana na svetovnem nivoju, in omogoča podjetjem, ki se vključujejo v gospodarsko središče, nadaljnjo rast in razvoj.

Nosilec razvoja in največje podjetje v gospodarskem središču v Oulu je Nokia. Uspeh Nokie v konkurenčno izjemno zahtevni visokotehnoški panogi je spodbudil razvoj in rast obsežnega omrežja visokotehnoških podjetij, specializiranih za ključne storitve in proizvode, tesno povezane z osnovno dejavnostjo Nokie. Pri tem se podjetja, delujoča v okviru gospodarskega središča, niso omejila le na poslovanje z Nokio, temveč so uspela svoje proizvode in storitve (predvsem s področij izdelave in preizkušanja programske opreme za mobilne telefone, oblikovanja in izdelave antenskih sklopov ter izdelave in razvoja elektronskih komponent za elektronske naprave) ponuditi tudi ostalim velikim proizvajalcem opreme za mobilno telefonijo po celem svetu. Nokia je izbrala Oulu za lokacijo njene največje R&R operacije. Podjetje Polar, ki je vodilni in največji proizvajalec merilcev srčnega utripa, je prav v gospodarskem središču v Ouluju zrastel iz majhnega lokalnega proizvajalca v svetovnega velikana.

Oulu je svetovno priznan kot regija, ki je vzpostavila na znanju temelječe gospodarstvo. Gospodarski razvoj regije temelji na univerzitetnih raziskavah, povezanih z visoko razvito podjetniško kulturo, in širokim naborom podpornih storitev, ki izhajajo iz kvalitetne delovne sile z visoko razvitimi intelektualnimi in vodstvenimi sposobnostmi. Oulu spodbuja raziskave, ki vpletenim raziskovalcem omogočajo neodvisen razvoj novih proizvodov in storitev, ki sledijo zamislim samih raziskovalcev. Podporne službe regije so sposobne nove proizvode in storitve prodajati na ciljnih trgih. Uspeh regije Oulu in njenih podjetij temelji predvsem na tesnem sodelovanju izobraženih in usposobljenih sposobnih ljudi, ki so s svojim raziskovalnim delom uspešno povezali univerzo in tehnološko napredna inovativna podjetja. Tesno sodelovanje med univerzo in podjetji je Oulu-ju zagotovilo razvoj svetovno priznanih programov na področju brezžične tehnologije, bioinženiringa, računalništva, nanotehnologije in tiskanih vezij (University of Oulu, 2009, str. 10–11).

Visoka stopnja izobraženosti finske delovne sile je podkrepljena s delovno zavzetostjo in visoko delovno moralo, ki ima svojo osnovo v moralnih vrednotah finske družbe in v finskem izobraževalnem sistemu. Za Oulu so značilni visoki standardi tako raziskovalnega dela, ki se izvaja v okviru univerze in raziskovalnih institucij, kakor tudi glede R&R, ki so del poslovanja v okviru podjetij, ki ustvarjajo nove tehnološke inovacije in izume. Stalno sodelovanje in neprestana komunikacija med raziskovalno in poslovno sfero sta prisotna v okviru celotnega gospodarskega središča in sta prepoznana kot ključniha dejavnika gospodarskega uspeha regije.

Finska kot država in Oulu kot regija se zavedata izjemnega pomena neposrednih tujih investicij za gospodarsko rast in spodbujanje inovativnosti. Tuja podjetja, ki poslujejo v Oulu-ju, spodbujajo rast gospodarstva, zagotavljajo pomemben del razpoložljivih delovnih mest in sodelujejo v lokalni skupnosti preko velikega števila socialnih, sponzorskih in dobrodelnih projektov. Podjetja, ki delujejo v okviru gospodarskega središča Oulu, so upravičena do finančnih spodbud, ki jih nudi finska vlada. Pri dostopu do omenjenih sredstev imajo podjetja, ki so sicer ustanovljena na Finskem, a so njihovi lastniki tuje pravne ali fizične osebe enake pravice in obveznosti kakor finska podjetja z domačimi lastniki.

Prometna infrastruktura Oulu-ja ustreza vsem potrebam hitro rastočega gospodarskega središča, ki temelji na poslovanju in rasti visoko tehnoloških, inovativnih, podjetij. Pristanišče Oulu je vodilno pristanišče za potrebe lesne industrije in za pretovor kontejnerjev v severnem delu Botniškega zaliva. Letališče Oulu je drugo največje finsko letališče, tesno povezano s letališčem v Helsinkih, kar omogoča hitro povezavo z ostalim svetom. Poleg odličnih cestnih povezav ima Oulu tudi razvejan sistem železniških povezav, ki je sposoben zagozavljati hitre in moderne povezave z najsodobnejšimi *Pendolino* in *InterCity* vlaki, ki vključujejo veliko storitev za poslovneže (City of Oulu, 2010, str. 7).

Oulu je dober primer, kako lahko sodelovanje med lokalnimi in nacionalnimi oblastmi, jasna vizija razvoja in ne nazadnje tesno sodelovanje med raziskovalnimi institucijami, univerzo in podjetji, premaga geografske ovire in ustvari uspešno in hitro rastoče gospodarsko središče v regiji, ki na prvi pogled, zaradi svojih geografskih in demografskih značilnosti, nima večjih možnosti za razvoj konkurenčnega gospodarstva.

2 DRUŽBA ZNANJA

2.1 Teoretična opredelitev družbe znanja v ekonomski teoriji

Termin »družba znanja« se nanaša na vsako družbo, za katero je značilno, da je v njej znanje primarni produkcijski vir. Znanje je tako v družbi znanja nadomestilo kapital in delo, ki sta tako v ekonomski teoriji kakor tudi v realnem gospodarstvu do pojava družbe znanja veljala za primarna produkcijska faktorja. V družbi znanja je znanje pglavitna sila, ki poganja ekonomsko aktivnost družbe in zagotavlja njeno visoko konkurenčnost na svetovnem trgu. Znanje v družbi znanja pa ne vpliva le na ekonomske aktivnosti v družbi, temveč svoj vpliv širi prek družbenih, kulturnih in drugih človeških dejavnosti na celotno družbo in tako postane osrednji nosilec sprememb na vseh nivojih družbe. Za družbo znanja je značilno, da ustvarja, deli in uporablja znanje, da bi zagotovila napredek in blaginjo svojih članov. Znanje je tako v družbi znanja postalo prevladujoča ustvarjalna sila, ki spodbuja napredek na vseh področjih človekovega delovanja. Gospodarske, socialne, kulturne in vse druge človekove aktivnosti so odvisne od izjemne količine znanja in informacij, ki so potrebne za njihovo nemoteno izvajanje.

Družba znanja je dokaj neopredeljiv pojem, saj je v strokovni literaturi in tudi v vsakdanji rabi v uporabi še vrsta drugih izrazov, s katerimi lahko opišemo in zajamemo oblikovanje nove družbeno-gospodarske ureditve. Med te izraze bi lahko vključili termine: post-industrijska družba, storitvena družba, informacijska družba, inovacijska družba. Za vse te izraze je značilno, da opisujejo spremembe, ki smo jim bili na svetovnem nivoju priča v zadnjih tridesetih letih in ki so nastale kot posledica globalizacije, hitrega razvoja in širitve informacijsko telekomunikacijskih tehnologij in velike liberalizacije mednarodnega pretoka blaga, storitev in kapitala. Omenjeni procesi vodijo v vse večjo vlogo in vedno večji pomen znanja, ki je postalo glavno orodje, potrebno za obvladovanje in upravljanje omenjenih procesov in posledično za ohranjanje oziroma povečanje konkurenčne sposobnosti tako posameznih podjetij kakor tudi nacionalnih gospodarstev.

Izraz »družba znanja« je populariziral predvsem UNESCO, ki izraz uporablja v okviru svojih institucionalnih politik. Razliko med pojmom informacijska družba in družba znanja je pojasnil generalni pod-direktor UNESCA za komunikacije in informacije Abdul Waheed Khan: »Informacijska družba je osnovni element družbe znanja. Če vidim koncept informacijske družbe povezan predvsem z idejo tehnološke inovacije, potem koncept družbe znanja vključuje vidike družbenih, kulturnih, gospodarskih, političnih in institucionalnih sprememb v okviru bolj pluralnih in razvojnih perspektiv. Po mojem mnenju je koncept družbe znanja ustrežnejši od

koncepta informacijske družbe, saj boljše zajame kompleksnost in dinamiko sprememb, ki smo jim priča.« (Burch, 2009, str. 2).

Družba znanja zahteva spremembe v delovanju in upravljanju na vseh družbenih nivojih, tako glede upravljanja države, kakor tudi pri upravljanju podjetij in ne nazadnje tudi pri upravljanju znanj in sposobnosti vsakega posameznika. Pri tem nastajajo novi vedenjski vzorci, nove moralne vrednote, novi socialni vzorci in nove institucionalne oblike. Dobro upravljanje države v družbi znanja zahteva (Rodrigues, 2003, str. 9–10):

- več sodelovanja in več razpravljanja med različnimi udeleženci, ki je zasnovano na dosegljivem znanju,
- močnejšo sinergijo med demokratičnimi procesi in procesi učenja,
- ustvarjanje politik, ki temeljijo na znanju, hkrati z večjim sodelovanjem med ustvarjalci politike in strokovnjaki,
- razširitev vloge države, ki ni več le v vlogi regulatorja in izvajalca zakonodaje, temveč mora država nastopati tudi v vlogah tistega, ki hkrati usposablja za znanje, pospešuje njegovo uporabo in katalizira nova znanja,
- več sodelovanja med različnimi nivoji upravljanja - lokalnim, nacionalnim, evropskim in mednarodnim.

Za družbo znanja so značilne tudi nove družbene obveznosti podjetij. Medtem ko so tradicionalne družbene obveznosti podjetja vključevale predvsem ustvarjanje profita, plačevanje davkov, zaposlovanje ljudi in spoštovanje zakonov, pa ima podjetje v družbi znanja dodatne obveznosti. Varovanje zdravja in ohranjanje varnosti, tako zaposlenih kakor tudi strank, postaja izjemnega pomena tako za ugled podjetja kakor tudi za njegovo konkurenčnost. Ohranjanje okolja in rast, ki temelji na trajnostnem razvoju, omogočata podjetjem boljše in lažje vključevanje v njihovo okolje. Skrb za neprestano izobraževanje in usposabljanje zaposlenih olajšuje prilagajanje na nove tehnologije in inovacije in pogosto odpravlja nesorazmerja, ki nastajajo na trgu dela. Ne nazadnje sodi med nove socialne obveznosti podjetij tudi dosledno odklanjanje podkupovanja in korupcije v poslovnem svetu. Raziskave so pokazale, da že več kot 40% potrošnikov v razvitem svetu svoje odločitve o nakupu izdelka ali storitve utemeljuje tudi s svojim dožemanjem socialne vloge proizvajalca (Harmon, 2001, str. 54).

V družbi znanja je pričakovati tudi spremembe na delovnem mestu. Trg dela v družbi znanja se ločuje na dve skupini delavcev: ena skupina je prostovoljno mobilna, ki svojo mobilnost gradi na posodabljanju svojih znanj in usposobljenosti, druga skupina pa je neprostovoljno mobilna, ki je v nevarnosti, da bo morala neprostovoljno iskati novo zaposlitev, saj so njihovo znanje in veščine zastareli in na trgu dela v družbi znanja manj zaželeni ali celo nepotrebni. Kermally (1999, str. 187) med najpomembnejše spremembe, na katere se bodo morala prilagoditi tako podjetja, kakor tudi zaposleni, uvršča:

- povprečna velikost podjetja se bo zmanjšala in podjetja bodo v povprečju zaposlovala manj delavcev,
- tradicionalno hierarhično organiziranost podjetij bo zamenjala cela vrsta novih organizacijskih shem, med katerimi bo prevladovala mrežna organizacija strokovnjakov,
- vertikalno delitev dela bo nadomestila horizontalna delitev dela,
- tradicionalno razumevanje podjetij kot izdelovalcev proizvodov bo zamenjalo gledanje na podjetja kot dobavitelje storitev,
- prišlo bo do sprememb pri samem delu, večja bo odgovornost in proaktivnost zaposlenih, vseživljenjsko učenje, fleksibilen delovni čas, fleksibilnost zaposlitve,

- tehniki bodo nadomestili tovarniške fizične delavce kot najštevilnejši del industrijske delovne sile.

V globalizirani družbi znanja so viri trajnih konkurenčnih prednosti vedno bolj odvisni od inovacij, ki temeljijo na znanju. Stalni tok inovacij, ki zadovoljujejo zahteve trga, je ključnega pomena za konkurenčnost in posledično za zagotavljanje gospodarske rasti. Stalni tok inovacij je mogoče zagotoviti le s pomočjo ustrezne znanstveno-raziskovalne in tehnološke infrastrukture, ki pa mora biti dopolnjena s sposobnostjo povezovanja bazičnih in aplikativnih raziskav in s sistemom, ki rezultate raziskav pretvori v nove proizvode, storitve in procese in jih hitro ponudi na ustreznih trgih. V družbi znanja inovacija ni odgovornost le posameznega sektorja gospodarstva ali le dela družbe. Da bi v družbi znanja lahko uspeli, je potrebno razumeti, da je skrb za inovacije odgovornost celotne družbe, države, podjetij, kakor tudi posameznikov.

Prehod v družbo znanja ni enkraten dogodek. Za večino družb, za katere trdimo, da so že prešle v družbo znanja, ne moremo določiti natančnega datuma, kdaj se je to zgodilo. Prehod v družbo znanja je proces, ki lahko traja več generacij. Zavedati se moramo, da gre za kompleksen proces, ki zajema vse vidike delovanja družbe in s seboj prinaša velike spremembe tako v načinu mišljenja ljudi, kakor tudi v delovanju podjetij in ne nazadnje države in njenih institucij. Spremembe, ki jih zahteva prehod v družbo znanja na družbenem, tehnološkem, gospodarskem in področju upravljanja države, lahko zahtevajo čas, v katerem se izmenja več generacij. Le redke so države, za katere je značilno, da jim je uspelo izvesti in sprejeti potrebne spremembe v svojem delovanju v času ene generacije ali celo prej.

2.2 Zgodovinski pregled razvoja teorije o družbi znanja

Znanje v človeški zgodovini obstaja od začetka zavedanja človeka. Z razvojem znanja se je spreminjal tudi način, na katerega se je znanje prenašalo med ljudmi. V samem začetku je bil prenos znanja in izkušenj omejen na neposredno izmenjavo med dvema ali več ljudmi, ki pa so morali za izmenjavo in posredovanje znanja živeti na istem prostoru v istem času. Ker se je na ta način lahko posredovalo le omejeno količino znanja, so nekatere primitivne družbe imele posebej izurjene člane, ki so si bili sposobni na različne načine zapomniti izjemno količino podatkov, te pa so lahko posredovali znanja željnemu članom svoje skupnosti. Taka praksa posredovanja znanja se je v nekaterih plemenih ohranila do danes.

Z izumom pisave je prišlo do izrednega napredka pri možnostih posredovanja znanja med človeškimi skupinami. Posredovanje znanja je namreč postalo neodvisno od časa in prostora. Nič več ni bilo nujno potrebno, da bi se prenos znanja izvajal z neposrednim stikom med dvema osebamama, saj se je zapisana beseda ohranila izjemno dolgo in je lahko potovala po različnih skupnostih. Da bi se znanje širilo, je prišlo do ustanovitve prvih institucij, ki so se ukvarjale s posredovanjem in širjenjem znanja – nastale so prve knjižnice in izobraževalne ustanove. Z izumom tiska se je dostop do znanja še izboljšal, saj tiskane knjige niso bile več tako izjemna redkost, kot so bili rokopisi. Razezvet tiskarn in knjigarn je povzročil tudi izjemno povečanje števila knjižnic in znanje se je začelo hitro širiti. Postalo je dosegljivo širšim krogom prebivalstva in ne le ozkemu krogu bogatih ljudi, ki so si lahko privoščili dragocene rokopise.

V sedanjem času smo priča novi revoluciji, ki je nastala na področju širjenja znanja. Internet in digitalizacija sta z uvedbo elektronskih omrežij in spletnih strani ustvarila virtualni svet, ki prenaša realne informacije. Znanje je tako za večino ljudi, ki imajo dostop do elektronskih komunikacij, postalo dosegljivo že s pritiskom na gumb. To je seveda problem za manj razvite družbe, saj se tako povečuje neskladje v razvitosti.

Znanje je bilo skozi vso zgodovino poglavitni dejavnik človekovega razvoja. Kljub temu dejstvu o nobeni dosedanji družbi ne govorimo kot o družbi znanja (čeprav so vse na neki način to bile). Sprememba, ki smo ji priča v sedanjem času in zaradi katere se za nekatere najnaprednejše družbe prvič omenja pojem družba znanja, je nastala v načinu, kako se v sedanjem času znanje ustvarja, razširja in uporablja v praksi. Rodrigues (2003, str. 4–5) v omenjenih procesih izpostavlja naslednje tri dejavnike:

- pospešitev ustvarjanja, razširjanja in uporabe znanja zaradi novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij,
- vedno bolj zapletene procedure, ki zadevajo kodificiranje znanja, njegovo prenašanje in upravljanje z znanjem,
- družbeno zaznavanje znanja kot strateške prednosti, tako za posamezno podjetje kakor tudi za narode in ljudi.

Vzroki za konkurenčnost nacionalnega gospodarstva in posledično bogastva države že stoletja vznemirjajo najbolj priznane ekonomiste. Poskusi razumevanja dejavnikov, ki vplivajo na razdelitev bogastva v družbi, so se začeli z delom Adama Smitha, ki je vzroke za bogastvo narodov videl v specializaciji in delitvi dela. Z razvojem znanosti in tehnologije se je spreminjalo tudi razumevanje vzrokov za konkurenčnost gospodarstev. Neoklasične ekonomske teorije so poudarjale pomen investicij v fizični kapital in infrastrukturo, v novejšem času pa se je pozornost usmerila predvsem na dejavnike, kot so izobraževanje in usposabljanje, tehnološki napredek (lasten ali uvožen iz tujine), makroekonomska stabilnost gospodarstva, dobro upravljanje z državo, vladavina prava, pregledne in ustrezno delujoče institucije države.

Neoklasična teorija na osnovi svojih predpostavk popolne konkurence, prostega pretoka proizvodnih faktorjev, padajočih mejnih donosov in enake produkcijske funkcije (enaka tehnologija), predvideva postopno konvergenco med državami, tako pri stopnji rasti kakor tudi pri ravni dohodka. Za revnejše države je na začetku značilna nižja opremljenost dela s kapitalom, kar predpostavlja večjo donosnost kapitala. Pri enakih stopnjah domačega varčevanja, rasti delovne sile in tehničnega napredka v vseh državah bo rast obsega kapitala v revnejših državah hitrejša in se bodo tako približevale enakemu kapitalnemu količniku in enaki donosnosti kapitala, kakor obstaja v bolj bogatih državah. S tem se bo izenačevala tudi raven dohodka. Tuje naložbe, ki prihajajo zaradi višjih dohodkov na kapital, lahko rast še dodatno spodbudijo. Povečana investicijska dejavnost je torej v procesu prilagajanja razlog, da so stopnje rasti v revnih državah višje od stopenj rasti v bogatih državah. Po neoklasični teoriji trg s svojim nevidnim mehanizmom delovanja (ob odsotnosti državne regulacije) poskrbi, da pride do popolne izenačitve v stopnji razvoja in višini dohodkov med revnimi in bogatimi državami. Do konvergence pa ne bo prišlo v primeru, če je produkcijska funkcija v posameznih državah različna (kar pa je pravilo v realnem svetu).

Endogena teorija rasti predpostavlja, da obstaja trajna razlika, tako v stopnjah rasti kakor tudi v ravni dohodkov. Padajoči donosi človeškega in fizičnega kapitala se ne pojavijo, ker se jih lahko prepreči s pomočjo razvoja tehnologije in zaradi dviga produktivnosti, kakršnega prinašajo specializirani vložki, ki so jih omogočile naložbe v raziskave in razvoj (R&R) in izobraževanje. Če sta sposobnosti zajetja znanja in dostop do mednarodne tehnologije za različne države različni, potem do konvergence ne bo prišlo in dohodek v revnejših državah bo ostal nižji, ne glede na večjo akumulacijo kapitala v njih (Sočan et al., 2003, str. 39–41).

Definicija ekonomskega razvoja je sposobnost nacionalnega gospodarstva, ki je bilo v začetnem stanju bolj ali manj statično skozi dolgo obdobje, da ustvarja in zadrži letno rast lastnega bruto domačega proizvoda (BDP) na stopnji 5–7 % ali več. Najpogostejši ekonomski indeks razvoja je

stopnja rasti dohodka na prebivalca. Le-ta upošteva sposobnost nacionalnega gospodarstva, da širi proizvodnjo po višji stopnji rasti, kakor pa je stopnja rasti prebivalstva (Todaro, 2006, str. 15).

Analiza stopenj gospodarske rasti v državah OECD je pokazala, da je bila gospodarska rast najhitrejša v tistih državah, ki jim je uspelo najhitreje razviti nove izdelke, procese in storitve na osnovi novih tehnologij (in ne nujno tistih, v katerih je do razvoja tehnologij prišlo). Zato je potrebno poudariti, da je inovacijska sposobnost države pomembnejša kot katerokoli posamezno tehnološko odkritje. Poleg inventivne sposobnosti je torej bistvenega pomena inovacijska sposobnost, to je sposobnost prenosa in tržne uporabe novega znanja (Sočan et al., 2003, str. 59). Za večino razvitih države je značilno, da so v svojem razvoju v zadnjih 50. letih uspele izvesti prehod iz sistema intervencionalizma preko sistema globalizacije v gospodarstvo in družbo znanja. Intervencionalizem, ki je bil prevladujoč sistem v drugi polovici 20. stoletja je temeljil predvsem na vplivu, ki ga je imela država na tehnološki, gospodarski in družbeni razvoj in preko katerega se je zagotavljal ugoden položaj države v svetu. Za sistem globalizacije je značilna vedno večja internacionalizacija, velik vpliv kapitala in izjemen razvoj novih tehnologij, še posebej na področju informacijsko komunikacijskih tehnologij (IKT). Razvojna nadgradnja sistema globalizacije je družba znanja v okviru katere se s pomočjo institucij države in regij spodbuja izobraževanje in usposabljanje državljanov, obvladovanje sodobnih tehnologij, vsesplošna inovativnost in na trajnostnem razvoju temelječa rast gospodarstva.

Za inovativna gospodarstva je značilna tesna povezanost med različnimi organizacijami inovacijske dejavnosti ter visoka stopnja formalne in neformalne izmenjave znanj. Učinkoviti nacionalni inovacijski sistemi kažejo na močno komplementarnost javnega in poslovnega raziskovanja in razvoja, na večje eksperimentiranje številnih akterjev ter na pogosto partnerstvo javnega in zasebnega sektorja pri projektih, ki so visoke družbene vrednosti, vendar hkrati preveč tvegani za zasebne investitorje.

Koncept »inovacijskega sistema« se je v ekonomski teoriji pojavil sredi osemdesetih let dvajsetega stoletja (Lundvall, 1985, str. 55). Koncept je zajel odnose in medsebojno delovanje in vplive med raziskovalnimi laboratoriji, tehnološkimi instituti na eni strani in sistemom produkcije na drugi strani. Prvi avtor, ki je populariziral izraz »nacionalni sistem inovacij«, je bil Christopher Freeman, ki je leta 1987 objavil svojo analizo japonskega gospodarstva (Rodrigues, 2002, str. 215).

Za učinkovitost raziskovalno-razvojnega in inovacijskega sistema so ključni naslednji dejavniki (Sočan et al., 2003, str. 60):

- močno razširjena in različna raziskovalno-razvojna baza: ne le formalni raziskovalni instituti, ampak tudi različna mala podjetja ter podjetja v storitveni dejavnosti so vse pogosteje izvajalci raziskovalno-razvojnega in inovacijske dejavnosti,
- močne in vse tesnejše povezave med znanostjo in gospodarstvom (indicirano tudi z navajanjem akademske literature v prijavih patentov),
- naraščajoče povezovanje med razvojno-raziskovalnimi institucijami (horizontalne in vertikalne povezave, navzkrižno licenciranje intelektualne lastnine, sodelovanje v raziskavah),
- naraščajoče mednarodno povezovanje (mednarodne znanstvene mreže, posebno med bolj specializiranimi raziskovalnimi skupinami iz majhnih držav).

Na mednarodni ravni poznamo štiri različne vrste nacionalnih inovacijskih sistemov (Rodrigues, 2003, str. 81–82):

- za prvi sistem je značilna izjemno ostra konkurenca, tako med podjetji kakor tudi med univerzami in raziskovalnimi institucijami. Inovacije so zaščitene s pomočjo sodobnega in zelo razvitega sistema za zaščito intelektualne lastnine, spodbujane pa so s pomočjo dinamičnih finančnih trgov in podprte z zelo prilagodljivim trgom dela (Oxfordski inovacijski sistem – Velika Britanija),
- v drugem sistemu so v osnovi nacionalnega inovacijskega sistema velike korporacije in njihove dobaviteljske verige, ki so tesno povezane tako s finančnimi kakor tudi s tehnološkimi centri (na tak način deluje inovacijski sistem v Združenih državah Amerike (ZDA)),
- pri tretjem sistemu ima država pomembno vlogo pri spodbujanju inovacij. S posebnimi programi in iniciativami, tako za podjetja kakor tudi za univerze, država prevzame del vloge finančnega sistema in med-industrijskih povezav, ki se zato težje vključijo v doseganje inovacijskih ciljev (Finska je najuspešnejši primer takega inovacijskega sistema),
- četrti sistem je zasnovan na sistematičnem sodelovanju vseh udeležencev v inovacijskem sistemu. Podjetja, sindikati, država in raziskovalne institucije tesno sodelujejo pri zasledovanju skupnih ciljev, ki zadevajo inovacije, konkurenčnost in obvladovanje družbenih razlik. Prilagodljivost podjetij je zagotovljena prek zelo aktivnih socialnih politik in vseživljenjskega učenja (v uporabi v večini skandinavskih držav).

Temeljni cilj inovacijske politike v razvitih državah je prispevati k večji konkurenčnosti podjetij in s tem k večji nacionalni konkurenčnosti. Slednja posledično vodi k večji tržni uspešnosti, ta pa k boljšemu ekonomskemu položaju posameznega nacionalnega gospodarstva in s tem celotne družbe.

V ZDA so se že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja zavedali pomembnosti hitrega prenosa inovacij na trg, predvsem tistih informacij, ki so nastale s pomočjo finančnih virov, katere je prispevala zvezna vlada. Da bi odpravili ovire, ki so zavirale tehnološki transfer z univerz na potencialne trge, so v ZDA leta 1980 sprejeli Bayh-Dole-jev zakon. Bayh-Dole-jev zakon je vzpostavil enotno politiko zaščite patentov v okviru vseh zveznih agencij, sprostil je ovire, ki so bile povezane z licenciranjem in, najpomembnejše, omogočil je univerzam, da so pridobile pravico nad upravljanjem s tistimi patenti, ki so jih pridobile kot rezultat raziskav, financiranih z javnim denarjem.

Namen zakona je bil predvsem doseči spremembo v miselnosti poslovodstva na inštitutih in univerzah, ki zdaj priznava pomen in koristi dobro upravljanih pravic intelektualne lastnine. Poleg tega je zakon prisilil znanstvenike in inženirje v rutinsko razkrivanje izumov, kar olajša vlogo osebju, zadolženemu za prenos tehnologije. Pogajanja med visokošolskimi zavodi, inštituti in industrijo so bila v veliki meri olajšana z zakonom Bayh-Dole, saj so bila vprašanja lastništva in licenčnine pred tem zakonom le redko obravnavana. Zakon velja za vse izume, ki so v celoti ali delno sofinancirani iz sredstev ameriške vlade. Raziskovalne institucije so po zakonu dolžne poročati o invencijah agenciji, ki raziskave sofinancira. Kadar se raziskovalna institucija odloči, da bi lastniško pravico nad izumom obdržala, agencija izuma ne prevzame. Raziskovalna institucija je odgovorna za izpeljavo postopkov za zaščito izuma in nosi stroške povezane s tem, hkrati pa je upravičena do licenčnin in drugih dohodkov, povezanih s trženjem svoje invencije drugim strankam.

Učinki Bayh-Dole-jevega zakona so se pokazali v hitrejšem tehnološkem transferju med univerzami in subjekti, ki so želeli komercialno izkoristiti patente za inovacije z močnim tržnim potencialom. Glede na rezultate raziskav se je število patentov, ki so bili podeljeni univerzam v

ZDA, s 300 leta 1980 povzpelo na 4.000 v letu 2003. V istem obdobju se je število licenc, ki so jih podelile univerze poslovnim subjektom, povečalo za dvanajstkrat, pri tem pa so se prihodki od licenčnih povišali s približno 160 milijonov ameriških dolarjev v letu 1991 na prek 1,2 milijarde dolarjev v letu 2002. Prav tako se je povečalo število univerzitetnih start-up podjetij iz 34 v letu 1980 na prek 374 v letu 2003 (Siegel, 2006, str. XIV).

2.3 Potrebni pogoji, ki jih mora družba izpolnjevati za uspešen prehod v družbo znanja

Prehod države v družbo znanja je dolgotrajen proces, ki zajame vse vidike družbe; gospodarstvo, socialno sfero, znanost, kulturo, izobraževanje, itd. in od vseh zahteva velike spremembe tako v načinu delovanja kakor tudi, kar je še pomembnejše in težje dosegljivo, v načinu mišljenja in dojemanja družbe in sveta.

Za prehod v družbo znanja tudi ne obstajajo v naprej določeni kriteriji, za katere bi lahko dejali, da predstavljajo prag, ki ga mora država doseči, če želi preiti v družbo znanja. Glede na dejstvo, da je družba znanja opredeljena kot ena izmed najrazvitejših oblik družbe, je smiselno, da za kriterije, ki lahko nakazujejo dejstvo, da je posamezna država že dosegla status družbe znanja ali pa je zelo uspešno na poti k njemu, lahko kot ustrezne kazalce, ki nam dajo realno sliko razvoja posamezne države, privzamemo kriterije globalne razvitosti.

Med kriterije globalne razvitosti se uvršča predvsem kriterije, ki jih je za ocenjevanje globalne razvitosti razvil in jih uporablja OECD; sposobnost in učinkovitost državnih institucij, mednacionalna povezanost podjetij, obstoj razvojno usmerjenih regij, stanje na področju podjetništva in informacijske tehnologije. Osnove za razvijanje gospodarstva in družbe znanja so (Sočan et al., 2003, str. 115):

- učinkovita institucionalna infrastruktura,
- sodobna in celovita infrastruktura,
- visoka raven znanja (sistem izobraževanja, R&R, usposabljanje in razvitost informacijsko-komunikacijskih tehnologij),
- velik delež zdravih, učinkovitih in multinacionalno organiziranih podjetij z visoko dodano vrednostjo,
- urejene norme za varovanje in zdravljenje okolja.

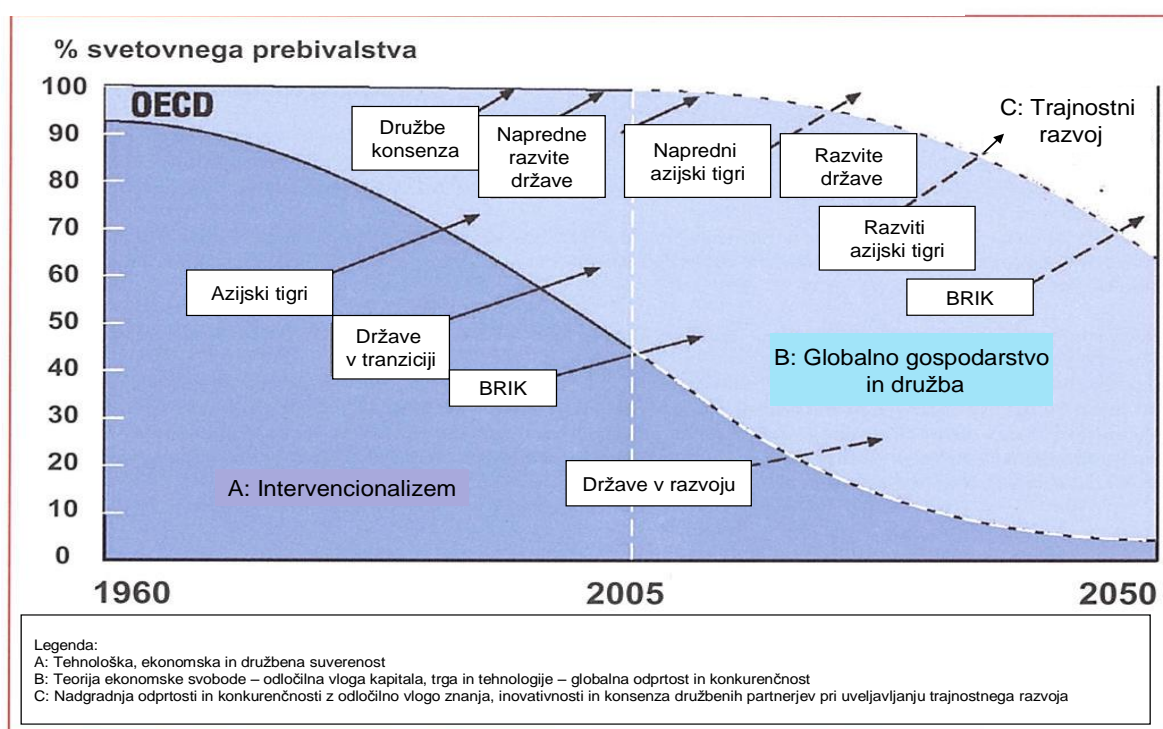
Prehod v družbo znanja zahteva tudi usklajeno in povezano delovanje vseh udeležencev v procesih sprememb, ki se dogajajo v družbi v času njenega prehoda v družbo znanja. Država, podjetniški sektor in civilna družba morajo svoje sodelovanje pri naporih, potrebnih za doseg želenega cilja, uskladiti tako, da svoje delne cilje in potrebe prilagodijo zmožnostim družbe in trenutka, v katerem so in tako pripomorejo k doseganju skupnega cilja – prehoda v družbo znanja.

Soglasje socialnih partnerjev o temeljnih vprašanjih je osnova tako za izoblikovanje osnovnih strateških ciljev države kot tudi za to, da le-ta s podporo razvojnih partnerjev zmore ustrezna prizadevanja. Ta se kažejo v obliki varčevanja in krepitve lastnih potencialov in v podpori temeljitim reformam, s katerimi je mogoče nenehno zmanjševati stroške, povečevati racionalnost in učinkovitost ter razvojno varnost celotne družbe pri vstopanju v globalno informacijsko družbo. Demokratične države z visoko stopnjo konsenza so tako sposobne uvajati učinkovito institucionalno infrastrukturo in uveljavljati nove razvojne paradigme, kot so zaposljivost celotnega prebivalstva države, preglednost poslovanja na vseh ravneh, dostojanstvo človeka, ki je vse bolj ustvarjalni član sodobne družbe. S tem države konsenza vse jasneje nakazujejo pot od

vse bolj preživelega in antagonističnega lastninskega kapitalizma v gospodarstvo in družbo znanja (Sočan et al., 2003, str. 79).

Iz Slike. 1 je razvidno, da so države konsenza v svojem razvoju že uspele preseči omejitve, ki jih je pred njih postavila globalizacija. Z doseženim konsenzom in s pomočjo državnih institucij zagotavljajo visoko konkurenčnost svojih gospodarstev in visoko stopnjo zaposljivosti svojih prebivalcev. Hkrati so države konsenza uspele omejiti pritiske kapitala na prekomerno izkoriščanje tako delovne sile, kakor tudi naravnih bogastev in so tako naredile tudi velik napredek na področju trajnostnega razvoja. Slovenija je glede na svojo stopnjo razvoja še vedno na stopnji globalizacije z veliko primesmi intervencionalizma, ki se še vedno kaže predvsem v veliki vlogi države in njenih institucij v slovenskem gospodarstvu.

Slika 1: Evolucija razvojnih sistemov

Vir: L. Sočan, Univerza v prehodu Slovenije v gospodarstvo in družbo znanja, 2009, str. 14.

Splošni ukrepi, ki so jih izvajale države, ki so želele preiti v družbo znanja, so:

- spoštovanje odprtosti in konkurenčnosti na svetovnih trgih v skladu s kriteriji, ki jih zahteva evropski skupni trg,
- visoka vlaganja v kompleksna znanja (izobraževanje, usposabljanje, R&R, informacijsko-komunikacijske tehnologije), ki so pogosto dosegala ali celo presegala 20 % BDP,
- nenehno izboljševanje inovacijskih sistemov, s pomočjo katerih so v skupnih projektih tesno povezali znanje in izkušnje univerz, institutov, podjetij in družbe kot celote,
- poskusi izboljšanja socialne kohezije in na konsenzu osnovanega sprejemanja odločitev med socialnimi partnerji, ki zagotavlja, da v prehodu v družbo znanja nihče ne ostane zapuščen na stranskem tiru.

Vsaka izmed držav, ki so najbolj napredovale na poti v družbo znanja, je poleg splošnih ukrepov izvedla tudi vrsto ukrepov, ki so odražali njihove individualne posebnosti in zmožnosti, tako z zgodovinsko-sociološkega, kakor tudi s kulturnega in gospodarskega vidika.

Trenutno na področju statistike še ni opredeljen kazalec, ki bi lahko meril napredek posamezne družbe glede njenega napredka pri prehodu v družbo znanja. Obstaja pa vrsta poročil in indeksov, ki skozi vključene kazalce omogočajo pridobiti predstavo o tem, kako posamezna družba napreduje na svoji poti v družbo znanja. V magistrskem delu sem se osredotočil na naslednje zbirke kazalcev s pomočjo katerih sem ocenil napredek obravnavanih držav na poti v družbo znanja:

- Evropska inovacijska lestvica 2008,
- Svetovno poročilo o konkurenčnosti 2008–2009 in
- Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009.

2.3.1 Evropska inovacijska lestvica 2008 – metodologija in rezultati

Metodologija Evropske inovacijske lestvice (EIL) temelji na devetindvajsetih indikatorjih, ki so združeni v sedem analitičnih dimenzij in omogočajo izračun skupnega inovacijskega indeksa za posamezno državo. Posamezne analitične inovacijske dimenzije so tematsko razdeljene na tri skupine (Pro Inno Europe, 2009, str. 5):

- dejavniki, ki omogočajo investicije,
- aktivnosti podjetij,
- rezultati delovanja podjetij.

Med dejavnike, ki omogočajo investicije, spadajo tiste dimenzije, ki so za podjetja eksterne narave in na razpoložljivost katerih podjetja nimajo neposrednega vpliva:

- **človeški viri**; meri razpoložljivost visoko usposobljenih in visoko izobraženih ljudi (vsebuje pet posameznih indikatorjev),
- **financiranje in podpora podjetjem**; meri razpoložljivost finančnih sredstev za financiranje inovacijskih projektov in podporo vlade za inovacijske dejavnosti (združuje štiri posamezne indikatorje),
- **inovacije in podjetništvo**; ki meri k inovativnosti usmerjenosti aktivnosti podjetij (upoštevata šest posameznih indikatorjev).

Med aktivnosti podjetij uvršča EIL tiste dimenzije, ki zajemajo inovacijske aktivnosti podjetij in s tem priznava pomen dejavnosti podjetij v inovacijskem procesu. Med dimenzije v tej skupini so uvrščene:

- **investicije podjetij**; merijo obseg različnih investicij, ki jih izvajajo podjetja za ustvarjanje inovacij (obsega tri posamezne indikatorje),
- **povezovanje in podjetništvo**; meri podjetniške in povezovalne dejavnosti podjetij, tako med samimi inovativnimi podjetji kakor tudi med podjetji in javnim sektorjem (vsebuje štiri posamezne indikatorje),
- **ustvarjanje intelektualne lastnine**; meri pravice intelektualne lastnine, ki so bile ustvarjene kot proizvod inovacijskega procesa in meri tokove plačilne bilance na področju tehnologije (vsebuje štiri posamezne indikatorje).

Tretja skupina zajema tiste dimenzije, ki odražajo rezultate aktivnosti podjetij. Med dimenzije v tej skupini so uvrščene:

- **inovatorji;** merijo število podjetij, ki so uvedla inovacije bodisi na trg bodisi znotraj podjetja, ne glede na dejstvo, ali gre za tehnološke ali ne-tehnološke inovacije (obsega tri posamezne indikatorje),
- **gospodarski učinki;** meri ekonomsko uspešnosti inovacije na področjih zaposlovanja, izvoza in prodaje, ki je posledica inovacijskih aktivnosti (vsebuje šest posameznih indikatorjev).

Glede na izračunani skupni inovacijski indeks so obravnavane države razdeljene v štiri glavne skupine (Pro Inno Europe, 2009, str. 8):

- inovacijsko vodilne države (**Švedska**, Švica, **Finska**, Izrael, **Danska**, Japonska, Nemčija, Velika Britanija in ZDA),
- inovacijsko sledeče države (Luksemburg, Islandija, **Irska**, Avstrija, Nizozemska, Francija, Belgija),
- države zmerne inovatorke (Estonija, Avstralija, Norveška, Češka, **Slovenija**, Italija, Ciper in Španija),
- druge sledeče države (Malta, Litva, Madžarska, Grčija, Portugalska, Slovaška, Poljska, Hrvaška, Bolgarija, Latvija, Romunija).

2.3.2 Svetovno poročilo o konkurenčnosti 2008–2009 – metodologija in rezultati

Svetovno poročilo o konkurenčnosti rezultate svetovne konkurenčnosti nacionalnih gospodarstev predstavlja v Indeksu svetovne konkurenčnosti (ISK). ISK je izračunan na osnovi 113 kazalcev, ki so združeni v 12 skupin, katere so avtorji poročila poimenovali 12 stebrov gospodarske konkurenčnosti (Schwab & Porter, 2009, str. 4–7).

Prvi steber: Institucije. Institucionalno okolje tvori okvir, znotraj katerega delujejo posamezniki, podjetja in državne institucije, da ustvarjajo prihodke in bogastvo v gospodarstvu. Institucionalni okvir ima pomembno vlogo pri načinu, na katerega družbe razdeljujejo koristi in stroške razvojnih strategij in politik. V okviru institucionalnega okolja so vključeni kazalci s področij zakonodajnega področja, delovanja državne administracije in etičnega vedenja podjetij.

Drugi steber: Infrastruktura. Učinkovita in vseobsegajoča infrastruktura je eden izmed najpomembnejših dejavnikov konkurenčnosti. Primerna infrastruktura zagotavlja učinkovito delovanje gospodarstva in je pomemben dejavnik pri določanju lokacij, na katerih se bo izvajala gospodarska dejavnost. Infrastruktura ima prav tako pomembno vlogo pri določanju, katere aktivnosti oziroma katere panoge se bodo razvijale v določenem gospodarstvu. Kazalci, ki so vključeni v drugi steber, vključujejo transportne poti, telekomunikacijske povezave in oskrbo z elektriko.

Tretji steber: Makroekonomska stabilnost. Stabilnost makroekonomskega okolja je izjemnega pomena za podjetja, saj jim omogoča delovanje v stabilnih razmerah, v katerih lahko podjetniki sprejemajo učinkovite odločitve, ki temeljijo na predvidljivih predpostavkah in točnih informacijah. Makroekonomska stabilnost neposredno sicer ne vpliva na izboljšanje konkurenčnosti posameznega gospodarstva, vendar pa makroekonomski pretresi škodijo gospodarstvu in s tem zavirajo njegovo rast. Državni dolg, stanje državnega proračuna, varčevanje, inflacija in obrestne mere so tisti kazalci, katerih stabilnost najbolj vpliva na

zagotavljanje makroekonomske stabilnosti in s tem na zagotavljanje pogojev za višjo konkurenčnost gospodarstva.

Četrty steber: Zdravstveno varstvo in osnovnošolsko izobraževanje. Zdrava delovna sila je osnovnega pomena za produktivnost nacionalnega gospodarstva in s tem za njegovo konkurenčnost. Nizek nivo zdravstvene zaščite se kaže v visokih stroških za podjetja, saj so bolni delavci pogosto odsotni z dela ali pa delujejo manj učinkovito. Investicije v zagotavljanje zdravstvenega varstva imajo zato poleg moralne tudi jasno gospodarsko komponento. Poleg zdravstvenega varstva četrti steber vključuje tudi osnovnošolsko izobraževanje, ki je prav tako osnova za oblikovanje usposobljene delovne sile. Delovna sila brez osnovne izobrazbe je po eni strani obsojena na nizko produktivna ročna dela, po drugi strani pa je taki delovni sili tudi preprečeno nadaljnje izobraževanje in usposabljanje.

Peti steber: Višje izobraževanje in usposabljanje. Za gospodarstva, ki želijo proizvajati proizvode in storitve z višjo dodano vrednostjo, je ključnega pomena kvaliteten sistem višjega izobraževanja in ustrezen sistem usposabljanja delovne sile. V današnjem globalnem gospodarstvu je za nacionalna gospodarstva še posebej pomembno, da razpolagajo z zadostno zalogo visoko usposobljene delovne sile, ki se je sposobna hitro prilagajati spremembam na svetovnih trgih in zagotavljati proizvodnjo izdelkov in storitev z visoko dodano vrednostjo. Kazalci, vključeni v peti steber, merijo vključenost prebivalstva v sekundarno in terciarno izobraževanje, kvaliteto izobraževalnega sistema ter tudi razširjenost usposabljanja zaposlenih tako na delovnem mestu kakor tudi v njihovem prostem času.

Šesti steber: Učinkovitost trga proizvodov. Ustrezno razvita tržna konkurenca, tako na domačem kakor tudi na tujih trgih, daje pomembne spodbude tržni učinkovitosti in produktivnosti podjetij ter tako zagotavlja, da na trgu uspevajo najbolj učinkovita podjetja, ki proizvajajo tiste izdelke, katere zahteva trg. Ovire, ki jih postavlja poslovanju podjetij državna administracija, lahko izkrivijo tržno delovanje do take mere, da podjetja izgubijo na svoji konkurenčnosti. Davčne obremenitve in diskriminatorna pravila glede tujega lastništva ali tujih neposrednih investicij imajo lahko zavirajoč vpliv na nacionalna gospodarstva.

Sedmi steber: Učinkovitost trga dela. Učinkovitost in prilagodljivost trga delovne sile sta bistvenega pomena za zagotavljanje prerazporeditve delovne sile na način, ki zagotavlja njeno najbolj produktivno uporabo v gospodarstvu. Trg delovne sile mora biti dovolj prilagodljiv, da omogoča prehajanje delovne sile iz ene gospodarske dejavnosti v drugo z minimalnimi stroški in v kratkem časovnem obdobju. Prav tako mora učinkovit trg delovne sile s spodbudami zaposlenim omogočiti izkoriščanje njihovih talentov v največji možni meri. Visoka zaposljivost subjektov, ki nastopajo na trgu dela je prav tako pomembna za učinkovito delovanje trga delovne sile. Med kazalci v sedmem stebru najdemo razmerje med višino plač in produktivnostjo, prakse na področju najemanja in odpuščanja delovne sile, prilagodljivost pri določanju višine plač, kakor tudi podatke o begu možganov in deležu zaposlenih žensk v celotni delovni sili.

Osmi steber: Razvitost finančnega trga. Pomembnost razvitega in stabilnega finančnega trga za nacionalno gospodarstvo se je najjasneje pokazala v trenutni gospodarski krizi, ki jo je povzročil prav pretres na finančnih trgih. Razvit in pravilno delujoč finančni trg skrbi za dodelitev sredstev, ki so rezultat varčevanja prebivalstva in gospodarstva, kakor tudi tistih sredstev, ki so v gospodarstvo prišla iz tujine, tistim podjetjem oziroma investicijskim projektom, ki imajo najvišjo pričakovano stopnjo donosa. Ker so podjetniške investicije odločilnega pomena za konkurenčnost gospodarstva, učinkovita prerazporeditev sredstev, ki so v gospodarstvu na voljo in ki poteka prek finančnih trgov, zagotavlja višjo konkurenčnost nacionalnega gospodarstva. Razvit finančni trg mora imeti vzpostavljene tudi ustrezne

regulatorne in nadzorne mehanizme, ki uspešno preprečujejo pojave finančnega fundamentalizma v neusmiljenem boju za čim večji profit. Splošna razvitost nacionalnega finančnega trga, dosegljivost kreditov in dostop do virov tveganega kapitala, nadzor nad tokovi kapitala in nadzor nad trgom vrednostnih papirjev so nekateri izmed kazalcev, vključenih v ta steber.

Deveti steber: Tehnološka pripravljenost. V današnji globalizirani družbi je obvladovanje najnovejših in najnaprednejših tehnologij ključen dejavnik konkurenčnosti in uspeha podjetij. Še posebej je potrebno poudariti informacijsko komunikacijske tehnologije, ki so postale ključnega pomena za uspešno delovanje v vseh sektorjih gospodarstva. Pri tem za uspešnost nacionalnega gospodarstva niti ni odločilno, ali tehnologija, ki jo uporablja gospodarstvo, izvira iz nacionalnega gospodarstva ali iz tujine, pomembno je, da imajo domača podjetja dostop do najmodernejših tehnologij in da so jo sposobna ustrezno uporabljati pri proizvodnji izdelkov in storitev. Kljub temu pa je potrebno ločiti med tehnološko pripravljenostjo in med sposobnostjo za inovacije. V okviru devetega stebra se upošteva predvsem dostopnost najnovejših tehnologij, podjetniška sposobnosti za sprejemanje novih tehnologij, ustreznost zakonodaje s področja IKT, pomen tujih neposrednih investicij za prenos tehnologije in uporaba mobilne telefonije in interneta.

Deseti steber: Velikost trga. Velikost trga ima svoj vpliv na konkurenčnost, saj veliki trgi omogočajo podjetjem, da izkoriščajo prednosti, ki jih prinaša ekonomija obsega. V dobi globalizacije pa je svetovni trg nadomestil nacionalne trge. To je še posebej pomembno za majhna gospodarstva, ki lahko z izvozom nadomestijo slabosti, kakršne predstavlja zanje majhen domači trg. Pojav skupnih trgov, predvsem skupnega trga Evropske unije, je še povečal konkurenčne prednosti, ki jih uživajo države, prisotne na teh trgih.

Enajsti steber: Razvitost poslovnega okolja. Pod razvitostjo poslovnega okolja razumemo kvaliteto poslovnih omrežij v posamezni državi, pa tudi kvaliteto poslovanja in načrtovanje ter izvajanje strategij posameznih podjetij. Kvaliteta poslovnih omrežij in podpornih industrij, ki jo kaže število in kakovost lokalnih dobaviteljev in njihova povezanost, je za konkurenčnost pomembna predvsem z vidika povezav v podjetniške grozde. Grozdana povezanost med podjetji, njihovimi dobavitelji in ponudniki R&R povečuje učinkovitost, ponuja nove priložnosti za inovacije in zmanjšuje ovire za vstop novih podjetij na trg.

Dvanajsti steber: Inovacije. Dvanajsti steber konkurenčnosti vključuje kazalce, povezane s tehničnimi inovacijami. Tehnične inovacije za razliko od vseh drugih dejavnikov, ki vplivajo na konkurenčnost, v svojem delovanju ne dosežejo meje rasti, ki jo povzročajo padajoči donosi. Brez inovacij lahko le do določene mere izboljšamo delovanje institucij, zgradimo infrastrukturo, zmanjšamo makroekonomsko nestabilnost in izboljšamo kvaliteto delovne sile, saj vedno naletimo na točko, ko začno prevladovati padajoči donosi. Le inovacije lahko na vseh področjih, ki so pomembna za konkurenčnost gospodarstva, premikajo mejo, pri kateri naletimo na padajoče donose. Zato so inovacije na dolgi rok edini dejavnik, ki lahko izboljšuje življenjski standard in poskrbi za trajno rast in razvoj gospodarstva. Inovacije so še posebej pomembne za najrazvitejše države sveta, saj le-te ne morejo dosegati rasti z uvozom tehnologije, temveč morajo za zagotavljanje stabilne rasti in razvoja neprestano ustvarjati in razvijati najsodobnejšo tehnologijo. Sposobnost za inovacije, kvaliteta znanstveno raziskovalnih ustanov, stroški podjetij za R&R, razpoložljivost znanstvenikov in inženirjev ter število prijavljenih patentov za inovacije so kazalci, ki najbolj odražajo sposobnost gospodarstva za razvoj inovacij.

2.3.3 Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009 – metodologija in rezultati

Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji je namenjeno predvsem povečanju zavedanja glede pomembnosti kvalitete in razširjenosti informacijsko telekomunikacijskih tehnologij za povišanje splošne konkurenčnosti. Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009 v svoji primerjavi pripravljenosti in razvitosti držav na področju IKT tehnologij obravnava 134 držav. Rezultati obravnave so zbrani v Indeksu mrežne pripravljenosti (*The Networked Readiness Index*).

Indeks mrežne pripravljenosti (IMP) je sestavljen iz 68 kazalcev, ki so razdeljeni v devet stebrov, ti pa so nadalje združeni v tri strukturne podindekse. Izmed omenjenih 68 kazalcev jih 27 oziroma 40 % temelji na uradnih statističnih podatkih, 41 kazalcev (60 %) pa je rezultat anket, izvedenih v obravnavanih državah. Ankete vključujejo mnenja prek 12.000 gospodarskih voditeljev iz 134 držav glede stanja na področju obravnavanih kazalcev v njihovih državah.

Indeks mrežne pripravljenosti je razdeljen na tri strukturne podindekse (Dutta & Mia, 2009, str. 6):

- podindeks okolje, ki vključuje tržno okolje, politično in regulativno okolje in infrastrukturno okolje,
- podindeks pripravljenosti za uporabo IKT, ki vključuje pripravljenost na uporabo IKT pri individualnih uporabnikih, pri poslovnih uporabnikih in pri vladnih institucijah,
- podindeks dejanske uporabe IKT, ki vključuje dejansko uporabo IKT pri individualnih uporabnikih, pri poslovnih uporabnikih in pri vladnih institucijah.

2.4 Pregled ekonomskih kazalcev, ključnih za prehod v družbo znanja, v izbranih državah

2.4.1 Danska – dosedanji ukrepi v okviru prehoda v družbo znanja

Danska leži na območju, ki ima naravni dostop do Skandinavije in baltskih držav. Moderna prometna infrastruktura (predvsem avtoceste in letalske povezave) omogoča preprost in hiter dostop do trgov severne in srednje Evrope. Dansko gospodarstvo temelji na modernem, odprtem tržnem gospodarstvu, ki vključuje visoko tehnološko razvito kmetijstvo, sodobno industrijo, obširne ukrepe državne blaginje, visok življenjski standard, stabilno valuto in veliko odvisnost od zunanje trgovine. Danska je neto izvoznik živilskih proizvodov in energije in ima pozitivno zunanjetrgovinsko bilanco.

Državni ukrepi vključujejo prenovo in posodobitev javne uprave in nadaljnjo privatizacijo podjetij, v katerih ima država lastniške deleže. Čeprav je Danski uspelo doseči in celo preseči konvergenčne kriterije, ki bi ji omogočili sodelovanje v tretji fazi evropske gospodarske in monetarne unije in s tem prevzem evra kot nacionalne valute, se je odločila, da ne bo prevzela evra.

Izjemno prilagodljiv trg dela, ki so ga Danci razvili s pomočjo dolgoletnih pogajanj med socialnimi partnerji, omogoča podjetjem, da izjemno hitro prilagajajo svoje potrebe po delovni sili razmeram na trgu. Na drugi strani pa tako imenovani sistem fleksibilne socialne varnosti (*flexicurity*) ohranja tudi določene pravice delojemalcev, ki ob nenadni izgubi delovnega mesta niso prepuščeni samim sebi. Prav visoka stopnja osvojenih znanj je tisti ključni dejavnik, ki danskim delojemalcem omogoča hitro prilagajanje zahtevam trga delovne sile. S tem se manjša potreba po aktivnostih socialne države v okviru pomoči brezposelnim, kar vpliva na javno porabo in posledično na višino davkov, ki jih pobira Danska.

Na področju informacijsko telekomunikacijskih tehnologij ima Danska eno izmed najbolj razvitih infrastrukturnih omrežij. Uporaba računalnikov, interneta in dostopnost do širokopasovnega omrežja je v samem svetovnem vrhu. To dejstvo brez dvoma pripomore k hitrejšemu razširjanju znanja in boljši medsebojni povezanosti vseh akterjev, ki sodelujejo v vseh fazah pridobivanja, razširjanja in uporabe znanja.

Danci so dobro izobraženi z visokim deležem populacije, ki je zaključila fakultetni nivo študija. Poleg tega imajo izjemne sposobnosti znanja tujih jezikov. Danska delovna sila je med najbolj produktivnimi v Evropi. Ker ni nikakršnih omejitev glede nadurnega dela, je podjetjem omogočeno, da poslujejo vse dni v letu in 24 ur na dan. Za razliko od večine evropskih držav so osnovne značilnosti danskega trga dela rezultat kolektivnih sporazumov in dogovorov med delodajalci in organizacijami predstavnikov delojemalcev (večinoma sindikati). Ti dogovori zagotavljajo visoko stopnjo konsenza na trgu dela. Osnovni pogoji dela v posameznem podjetju pa so odvisni od pogajanj na nivoju podjetja in odražajo specifične potrebe vsakega posameznega podjetja. V teh pogajanjih delodajalci in delojemalci skupaj dosežejo obojestransko obvezujoče dogovore glede delovnih pogojev. Posledica takega načina dogovarjanja glede delovnih pogojev je dejstvo, da je na Danskem izjemno malo stavk in drugačnih oblik izražanja delavskega nezadovoljstva.

Večina Dancov je zavarovana za primer brezposelnosti, kar jim zagotavlja visoko raven socialne varnosti. Zaradi tega je možna sorazmerno visoka stopnja prilagodljivosti trga delovne sile, ki nima nezaželenih posledic za zaposlene, če nenadoma postanejo brezposelni. V primerjavi z ostalimi državami Evropske unije je danska zakonodaja glede prekinitve pogodbe o zaposlitvi zelo liberalna. V primeru, da so izpolnjeni pravni in dogovorjeni pogoji in odpovedi ustrezno predane, lahko delodajalec kadarkoli odpusti tako visoko kvalificirane strokovnjake kakor tudi neizobražene delavce, ne da bi imel zato dodatne stroške. Zato imajo danski delodajalci pri prilagajanju števila zaposlenih v svojih podjetjih veliko primerjalno prednost pred konkurenco v Evropi, saj lahko izredno hitro in natančno prilagajajo število zaposlenih potrebam podjetja, ki jih zaznajo na trgih.

Odličen sloves, ki ga imajo danski delojemalci, je predvsem posledica tradicionalnega zavedanja pomena izobrazbe, ki vlada v danski družbi. Sistem izobraževanja je visoko na prednostni lestvici danske države in je deležen obsežnega javnega financiranja na vseh stopnjah izobraževanja in usposabljanja. Kot rezultat takega načina izobraževanja ima Danska dobro šolano delovno silo z visokim deležem univerzitetno izobraženih ljudi. Sistem izobraževanja je še posebej usmerjen v izobraževanje visoko usposobljenih tehnikov in inženirjev. Sistem rednega izobraževanja je uspešno nadgrajen tudi s sistemom vseživljenjskega učenja.

83 % mladih Dancov zaključijo srednjo šolo in 40 % jih konča študij na univerzitetni ravni. Poleg tega je veliko napora in sredstev vloženih v zagotavljanje dodatne izobrazbe velikemu delu zaposlenih, ki imajo končano le osnovno šolo. Tak odnos do izobraževanja je eden izmed razlogov, zaradi katerih lahko danska podjetja ohranjajo visoko stopnjo zaposljivosti in konkurenčnosti. Najpomembnejši princip, ki preveva danski sistem izobraževanja, je princip enakega dostopa do izobrazbe za vse prebivalce. V skladu s tem principom so vse glavne dejavnosti v okviru danskega izobraževalnega sistema financirane s pomočjo splošnih davkov. Danska trenutno namenja 14,8 % javnih financ izobraževalnemu sektorju. Od tega je 19,4 % sredstev namenjeno visokemu izobraževanju. 65,4 % prebivalstva se je udeležilo ene izmed oblik izobraževanja ob delu ali dodatnega izobraževanja in 23,1 % prebivalstva ima dokončano visokošolsko izobrazbo. Danska bo prav tako dosegla cilj, ki si ga je zastavila v okviru Lizbonske strategije in do leta 2010 namenila 3 % BDP za R&R (Arpaia, 2007, str. 36)

K hitremu in uspešnemu prenosu idej in znanja v Skandinaviji prispeva dolgoletno sodelovanje skandinavskih držav v okviru skupnih institucij, na področju razvoja. Pri tem je še posebej pomembno tudi dejstvo, da Danci, Švedi in Norvežani lahko razumejo jezike drug drugega. Poleg tega je, še posebej med mlajšo generacijo, nekaj povsem normalnega znanje več evropskih jezikov, med njimi poleg angleščine predvsem nemščine, francoščine in španščine.

Zaradi visokega BDP na prebivalca, socialnih ugodnosti, nizkega Gini indeksa (indeks Gini določa strukturo socialnega položaja v posamezni državi. To je indeks delitve dohodka od najrevnejšega do najbogatejšega dela prebivalstva) in politične stabilnosti uživajo Danci enega najvišjih življenjskih standardov na svetu. Glavni dolgoročni problem, s katerim se sooča Danska, je poslabšanje razmerja med delavno aktivnim prebivalstvom in upokojenci, do katerega bo prišlo zaradi podaljševanja pričakovane življenjske dobe in nizke natalitete prebivalstva.

2.4.2 Danska - Evropska inovacijska lestvica 2008

Danska je glede na rezultate EIL ena izmed inovacijsko vodilnih držav. Inovacijska aktivnost Danske je visoko nad povprečjem držav Evropske unije (EU 27), hkrati pa je stopnja napredka, ki ga je Danska na tem področju dosegla v obdobju od zadnjega poročila, globoko pod povprečjem EU 27 in je praktično enaka ničli. Danska je država, ki ima relativne prednosti na področjih človeških virov, financiranja in podpore podjetjem, proizvodov inovacijskega procesa in povezav podjetništva. Relativne slabosti Danske pa ležijo na področjih investicij podjetij, inovatorjev in gospodarskih učinkov inovacij. V zadnjih petih letih je Danska izkazala napredek pri rasti kreditov, odobrenih privatnemu sektorju (+7,5 %) in pri rasti števila prijavljenih blagovnih znamk v EU. Na drugi strani pa je Danska zabeležila padec predvsem v številu inovativnih podjetij, ki sodelujejo z drugimi podjetji (-8 %), pri številu podjetij, ki so uvedla produktno ali organizacijsko inovacijo (-5,7 %), pri številu prodaj, ki so jih podjetja izvedla na nove trge (-7,7 %) in pri številu prodaj, ki so jih podjetja izvedla novim partnerjem (-8,5 %).

2.4.3 Danska – Svetovno poročilo o konkurenčnosti 2008–2009

Danska je glede na Indeks svetovne konkurenčnosti na 3. mestu na svetu z oceno 5,58.

Danska zaseda prvo mesto na področju sledečih kazalcev: pristranskost pri odločitvah vladnih uradnikov (ocena 6,0), odliv javnih sredstev zaradi korupcije (6,5), učinkovitost zakonodajnega okvira za reševanje sporov (6,3), kvaliteta dobave električne energije (6,9), obseg usposabljanja zaposlenih (5,9), sodelovanje med delodajalci in delojemalci (6,2), prakse najemanja in odpuščanja zaposlenih (6,0), stroški odpuščanja delavcev (0 tedenskih plač), dostopnosti do kreditnih linij (5,4), zakonodaje s področja IKT (6,1) in pri naročnikih na širokopasovni internet (31,9 %). Prav tako je Danska uvrščena visoko na naslednjih področjih: zaupanje javnosti do politikov (2. mesto z oceno 6,2), etično obnašanje podjetij (3. mesto in ocena 6,5), zaščita malih delničarjev (2. mesto z oceno 5,9), upoštevanje profesionalnosti pri izbiri managementa (3. mesto in ocena 6,2), vzroki za konkurenčne prednosti podjetij (3. mesto in ocena 6,3) in pripravljenosti managerjev za delitev pristojnosti (2. mesto in ocena 6,0).

Danska je slabše uvrščena predvsem na naslednjih področjih: obseg in učinek davčne politike (124. mesto z oceno 2,5), prilagodljivost določanja plač (107. mesto in ocena 4,3), NTI in tehnološki transfer (41. mesto in ocena 5,2), stopnja nacionalnih prihrankov (24,7 % BDP) in pri višini državnega dolga (55. mesto s 31,8 % BDP). Pri omenjenih rezultatih obsega in učinka davčne politike je potrebno opozoriti na problem metodologije, saj le ta upošteva le višino davčnih obremenitev, ne upošteva pa namenov za katere se zbrana davčna sredstva porabijo in rezultatov, ki jih država z porabljenimi sredstvi doseže.

2.4.4 Danska – Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009

Danska je glede na Indeks mrežne pripravljenosti v letih 2008–2009 na 1. mestu na svetu z oceno 5,85.

Danska zaseda prvo mesto pri naslednjih kazalcih: svoboda tiska (ocena 6,9), zakonodaja na področju IKT (6,08), učinkovitost zakonodajnega okvira za reševanje sporov (6,3), razširjenost usposabljanja zaposlenih (5,85), naročniki na širokopasovni internet (36,33 %), pretočnost interneta (346,02) in pri razširjenosti licenciranja tuje tehnologije (6,09). Prav tako je Danska uvrščena visoko na naslednjih področjih: razpoložljivost najnovejših tehnologij (4. mesto z oceno 6,51), dostopnost digitalnih vsebin (5. mesto in ocena 6,3), učinkovitost zakonodajnih institucij (2. mesto z oceno 6,02), neodvisnost sodstva (5. mesto in ocena 6,52), zaščita intelektualne lastnine (3. mesto in ocena 6,22), lastninske pravice (2. mesto in ocena 6,64), stroški za izobraževanje (4. mesto z 8,14 % BDP), prioritete države na področju IKT (3. mesto in ocena 6,23), razširjenosti poslovne uporabe interneta (5. mesto in ocena 6,04) in dostopnosti do državnih storitev na internetu (3. mesto in ocena 6,18).

Danska je slabše uvrščena predvsem na naslednjih področjih: obseg in učinek davkov (124. mesto z oceno 2,51), število postopkov, potrebnih za izpolnitev pogodbe (41. mesto s 34 postopki), strošek priključitve telefonske linije za prebivalce (37. mesto z 0,33 % BDP na prebivalca) in pri uvozu računalniških in komunikacijskih storitev (41. mesto s 34,84 % vseh storitev na tem področju). Pri omenjenih rezultatih obsega in učinka davčne politike je potrebno opozoriti na problem metodologije, saj le ta upošteva le višino davčnih obremenitev, ne upošteva pa namenov za katere se zbrana davčna sredstva porabijo in rezultatov, ki jih država z porabljenimi sredstvi doseže.

2.4.5 Finska – dosedanji ukrepi v okviru prehoda v družbo znanja

Finska je, kot vse države konsenza, med gospodarsko in družbeno izrazito odprtimi državami. S tem na eni strani izkorišča evropski in globalni trg za vse manj omejeno prodajo lastnih izdelkov in storitev, hkrati pa potencialne globalnega trga vse bolj vključuje v svoj razvoj (npr. povsem odprt odnos do svetovnih telekomunikacijskih sistemov in bančništva; Nokia npr. že več kot polovico vseh raziskav opravi zunaj Finske). Po drugi strani Finska kot svojo temeljno razvojno prednost udejanja pospešen razvoj in uvajanje informacijskih in drugih sodobnih tehnologij v gospodarstvo, državo in celotno družbo. Z izredno intenzivnim vlaganjem v vse vrste znanja in informacijsko infrastrukturo (nad 20 % BDP) so ustvarili zdrave osnove in izoblikovali najbolj učinkovito inovacijsko verigo med vsemi državami sveta. Povezanost univerze, inštitutov in gospodarstva med seboj in s svetom, je omogočila najbolj učinkovit prenos znanja, tehnologij in inovacij na svetu. Finska je tako postala država, za katero je značilen izredno hiter razvoj tehnološko intenzivnih programov, izdelkov in storitev, ter država z najbolj intenzivno rastjo izvoza tehnološko zahtevnih programov v praktično vseh gospodarskih dejavnostih (TEKES, 2009, str. 8–10).

Finska ima zelo razvito tesno sodelovanje med državo, institucijami znanja in podjetniško sfero. Osrednje telo za oblikovanje in izvajanje politik na področju razvoja je Tehnološki svet (STPC). Tehnološkemu svetu predseduje predsednik vlade, v njem pa sodelujejo ministri za finance, za gospodarstvo ter šolstvo in znanost ter vsaj še trije ali štirje drugi ministri, ključne osebnosti z univerz, inštitutov, gospodarstva ter tudi predstavniki dela in civilne družbe. Sklepi tega organa predstavljajo politično voljo in moč ter finančno in operativno osnovo za uresničevanje sklepov. Tehnološki svet odločilno vpliva na usmerjanje velikega deleža sredstev, ki jih na Finskem namenjajo za razvoj in naložbe. Tako sta tehnološki razvoj in inovacijsko okolje vgrajena v

vizijo, strateške cilje in razvojne prednosti finskega gospodarstva. Finska je dosegla izjemno sodelovanje med svojimi dvajsetimi univerzami in devetindvajsetimi politehnikami, inštituti ter gospodarskimi grozdi in drugimi podjetji (Sočan, 2009, str.36).

Tudi razvoj finske infrastrukture je v skladu s temeljno strateško prednostjo – tehnološkim razvojem in znanjem. Finska je vodilna v svetu, ne samo glede na vlaganja v znanje in informacijske tehnologije, ampak tudi glede na usklajenost med izobraževanjem, usposabljanjem na vseh ravneh, raziskavami in razvojem ter informacijskim okoljem v gospodarstvu, upravi in družbi. Pri tem sta med vodilnimi vrednotami tudi socialna kohezija in odnos do okolja.

Finska je v celoti odprla bančni, zavarovalniški in telekomunikacijski sektor globalnim strateškim partnerjem. Posledica take odprtosti je izredno konkurenčen kapital, ki je na voljo za finski razvoj – na področju zavarovanja izvoznih kreditov je Finska vodilna v svetu. S tako infrastrukturo ter proizvodnimi programi, pri katerih ima vodilno vlogo znanje, na Finskem uspešno premagujejo omejitve naravnega okolja, precej zmanjšujejo razdalje ter povečujejo kakovost in učinkovitost komunikacij. Finska infrastruktura je lep primer učinkovite osnove za vzpostavljanje gospodarstva in družbe znanja.

Na področju podjetništva so strateško zasnovani grozdi posameznih gospodarskih vej izjemnega pomena za izredno uspešen medsebojni prenos izkušenj pri menedžmentu, skupnem tehnološkem razvoju, usposabljanju kadrov, oblikovanju konkurenčnih programov in usklajenem izvozu. Tako zasnovana podjetniška prizadevanja, podprta s pozitivno sinergijo infrastrukture znanja in njegovega učinkovitega prenosa ter z institucionalno infrastrukturo, ki spodbuja tehnološki razvoj in inovacije, omogoča finskemu gospodarstvu kar največji izkoristek potencialov znanja, kapitala in drugih razpoložljivih virov.

Posledica tega je velika konkurenčnost podjetij in visoka dodana vrednost na zaposlenega, kar Finski omogoča tako visoka vlaganja v razvoj in v infrastrukturo znanja kot tudi v krepitev socialne kohezije ter odpravljanje še preostale socialne in informacijske izločenosti.

2.4.6 Finska - Evropska inovacijska lestvica 2008

Finska sodi med države inovacijske voditelje z inovacijsko aktivnostjo, ki je visoko nad povprečjem EU 27, vendar pa s stopnjo napredka, ki je malenkost pod povprečjem EU 27. Finska je v relativni prednosti na področju človeških virov in investicij podjetij, relativne slabosti pa izkazuje na področjih proizvodov inovacijskega procesa in inovatorjev.

Glavni dejavniki izboljšanja inovacijske aktivnosti v zadnjih petih letih na Finskem so predvsem visoka rast na področju inovativnega sodelovanja podjetij (12,4 %) in povečanja deleža visoke tehnologije v bilanci plačil (17 %). Zmanjšanje aktivnosti pa je opazno pri izvozu storitev, ki temeljijo na znanju (-3,4 %) in pri številu prodaj, ki so jih podjetja opravila novim podjetjem (-1,5 %).

2.4.7 Finska – Svetovno poročilo o konkurenčnosti 2008–2009

Finska je po Indeksu svetovne konkurenčnosti uvrščena na 6. mesto na svetu z oceno 5,5.

Finska zaseda prvo mesto na področju sledečih kazalcev: podjetniški stroški terorizma (ocena 6,8), zanesljivost policijskih storitev (6,7), kvaliteta osnovnošolskega izobraževalnega sistema (6,7), kvaliteta izobraževalnega sistema (6,2), kvaliteta izobraževanja na področju naravoslovno-matematičnih ved (6,5), dostop do interneta v šolah (6,4) in pri razpoložljivosti znanstvenikov in

inženirjev (5,9). Prav tako je Finska uvrščena visoko na naslednjih področjih: neodvisnost sodstva (2. mesto z oceno 6,6), pristranskost pri odločitvah vladnih uradnikov (2. mesto in ocena 5,9), etnično obnašanje podjetij (2. mesto z oceno 6,6), kvaliteta železniške infrastrukture (2. mesto in ocena 5,8), kvaliteta dobave električne energije (2. mesto in ocena 6,8), delež vpisanih na univerze (2. mesto z 93,2 % populacije), dostop do kreditnih linij (2. mesto z oceno 5,4), dostop do najmodernejših tehnologij (3. mesto in ocena 6,6) in patenti na osnovi inovacij (4. mesto s 160,4 patenta na milijon prebivalcev).

Finska je slabše uvrščena predvsem na naslednjih področjih: obseg in učinek davčne politike (114. mesto z oceno 2,8), skupna davčna stopnja (79. mesto s 47,8 % dobička podjetja), prilagodljivost določanja plač (124. mesto s oceno 3,5), stroški dela vezani na izplačane plače (103. mesto s 26 % dodatnih dajatev) in pri praksah najemanja in odpuščanja zaposlenih (90. mesto s oceno 3,5).

2.4.8 Finska – Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009

Finska je glede na Indeks mrežne pripravljenosti v letih 2008–2009 na 6. mestu na svetu z oceno 5,53.

Finska zaseda prvo mesto na področju naslednjih kazalcev: razpoložljivost znanstvenikov in inženirjev (ocena 5,93), kakovost naravoslovno-matematičnega izobraževanja (6,48), kakovost izobraževalnega sistema (6,24) in dostop do interneta v šolah (6,44). Finska je uvrščena visoko na lestvici tudi na naslednjih področjih: razpoložljivost najnovejših tehnologij (3. mesto z oceno 6,57), patenti na podlagi inovacij (4. mesto s 160,72 odobrenih patentov na milijon prebivalcev), dostopnost digitalnih vsebin (4. mesto z oceno 6,37), neodvisnost sodstva (2. mesto in ocena 6,63), zaščita intelektualne lastnine (4. mesto in ocena 6,2), lastninske pravice (5. mesto in ocena 6,51), delež vpisanih na univerze (2. mesto z 93,22 % populacije, vpisane na univerze), lokalna dostopnost do raziskovalnih in izobraževalnih storitev (4. mesto in ocena 5,82), raziskovalno sodelovanje med univerzami in gospodarstvom (4. mesto z oceno 5,54) in dostopnosti do novih telefonskih povezav (2. mesto in ocena 6,9).

Finska je na lestvici nižje uvrščena na naslednjih področjih: obseg in učinek davkov (114. mesto z oceno 2,78), skupna davčna stopnja (84. mesto z 47,8 %), čas, potreben za ustanovitev podjetja (38. mesto s 14 dnevi) in pri mesečni naročnini na širokopasovni internet (27. mesto z 2,59 % mesečnega BDP na prebivalca).

2.4.9 Irska – dosedanji ukrepi v okviru prehoda v družbo znanja

Irski je v času ene generacije uspel izjemen prehod iz družbe, ki je bila pretežno kmetijsko usmerjena, v moderno družbo znanja, ki večino svojih prihodkov ustvari na področju visoko tehnoloških proizvodov in storitev. Hiter gospodarski razvoj, predvsem v letih 1995–2000 je Irski prinesel naziv »Keltskega tigra«. Irski se je v procesu tranzicije uspelo razviti v eno izmed najbolj odprtih gospodarstev, ki je izjemno prilagojeno sistemskim, makroekonomskim in tržnim normam tako notranjega trga EU, kakor tudi globalnega gospodarstva. Odprtost gospodarstva omogoča Irski enakopravno konkuriranje na svetovnih trgih ne glede na relativno majhnost irskega domačega trga. Odprtost gospodarstva tudi zagotavlja, da imajo poleg blaga in storitev povsem prost dostop do irskih podjetij tudi novo znanje, nove tehnologije in kapital.

Razvojni intervencionizem Irske je med najsodobnejšimi in najbolj učinkovitimi na svetu. Država v okviru svojih dejavnosti in institucij pospešeno utrjuje konsenz družbenih partnerjev pri strateških in tekočih odločitvah, krepi socialno kohezijo in zaposljivost prebivalstva ter

uveljavlja znanje kot osnovo za lastni razvoj. Dosledno spoštuje sodobne razvojne vzvode, med drugim priporočila OECD, o odločilni vlogi vlade in parlamenta ter o vključevanju podjetij v globalne mreže gospodarskega sodelovanja. Irska opušča zastarele politike in načine delovanja, za katere je bila značilna visoka stopnja sive ekonomije in državnega lastništva ter podpiranja preživelih in nedobičkonosnih programov v gospodarstvu, upravi in celotni družbi. Hkrati pa pospešeno uvaja izvirne proaktivne politike za krepitev znanja in drugih razvojnih potencialov ter inovativnega razvojnega okolja v državi in regijah ter pozitivne sinergije sodelovanja med državo, infrastrukturo in gospodarstvom. Irska je v preteklem obdobju uživala obdobje gospodarskega uspeha, ki je med drugim vplival na porast zaposlenosti za 54 % med letoma 1987 in 2001 (Information Society Commission, 2002, str. 2).

Najpomembnejši dejavnik irskega razvojnega dohitevanja visoko razvitih držav je dosežen konsenz vseh družbenih partnerjev o viziji, strateških ciljih in razvojnih prednostih kakor tudi o nujnih in potrebnih razvojnih prizadevanjih, vrednotah in politikah države, ki omogočajo njihovo uresničevanje. Irska je uspela doseči tudi izjemno visoko stopnjo konsenza med državo, predstavniki delodajalcev in sindikati glede najpomembnejših vprašanj, ki zadevajo trg dela. Že od leta 1987 na Irskem sklepajo tristranske, večinoma triletne, dogovore na državni ravni v okviru katerih socialni partnerji določajo srednjeročne nacionalne gospodarske in socialne prioritete. Sedem sporazumov, ki so jih sklenili do sedaj je Irski omogočilo vzpostavitev dobro delujočega trga dela, na katerem lahko vse udeležene strani na sporazumen način dosežajo svoje cilje brez nepotrebnih pretresov, ki bi se odražali na delovanju gospodarstva.

Irska je v času ene generacije izvedla najbolj učinkovito revitalizacijo večine gospodarstva. V ta namen je Irska oblikovala razmeroma centralistično institucionalno infrastrukturo (IIRS, IDA, *Enterprise Ireland* itd.), ki jo neprestano prilagaja notranjim razvojnim potrebam ter zunanjim okoliščinam. V takih pogojih ji je uspelo v obdobju ene generacije tehnološko in inovacijsko prenoviti večino svojega gospodarstva. V istem času ji je s ciljnim investicijami države in tujimi naložbami uspelo razviti in izgraditi potrebno infrastrukturo za uspešno delovanje visoko konkurenčnega gospodarstva in ustvariti možnosti za prehod v družbo znanja. V prvi fazi so s tehnološkim in finančnim ovrednotenjem zajeli praktično vsa podjetja. Podjetja so razvrstili v štiri kategorije (Sočan et al., 2003, str. 122):

- podjetja, ki so sposobna z lastnim tehnološkim razvojem razvijati svoje programe,
- podjetja, ki lahko zadovoljivo uporabljajo sodobne tehnologije,
- podjetja, ki so sposobna delovanja po tehnoloških navodilih in
- podjetja, ki nimajo tehničnih in drugih znanj za proizvodnjo sodobnih proizvodov in storitev.

Tehnološko in razvojno ovrednotenje je bilo osnova za financiranje podjetij. Temu procesu preobrazbe so ustrezno prilagodili svojo institucionalno infrastrukturo in razvojno okolje. IIRS in IDA sta tehnološko in finančno ovrednotila praktično vsa podjetja in uvedla njihovo tehnološko-inovacijsko sanacijo, *Forbairth* je bil v nadaljnji fazi prestrukturiranja gospodarstva predvsem nosilec organiziranega pritoka tujih neposrednih investicij. *Enterprise Ireland* je odgovorna za izvoz irskega kapitala in tehnologije.

Irska je uspešno premagala lastninske ovire ter lastna sredstva, pridobljena z rastjo v domačem varčevanju uspešno dopolnila s sredstvi pomoči v okviru kohezijskih skladov Evropske unije in s hitrim naraščanjem neposrednih tujih naložb. Žal pa je svetovna gospodarska kriza, ki je izbruhnila leta 2008 pokazala tudi na slabosti, ki so bile posledica hitrega procesa transformacije irskega gospodarstva in irske družbe. Irska je bila prva izmed članic EU, ki je uradno, glede na podatke Evropskega statističnega urada, vstopila v recesijo. Padec vrednosti nepremičnin, visok

državni dolg in visoka zadolženost prebivalstva (druga najvišja na svetu s 190 % letnega prihodka gospodinjstva) so znižali kreditne ocene Irske pri ocenjevalcih kreditnega tveganja.

2.4.10 Irska - Evropska inovacijska lestvica 2008

Irska je po rezultatih EIL vključena v skupino inovacijsko sledečih držav z inovacijsko aktivnostjo nad povprečjem EU 27. V svoji skupini je vodilna po rasti s stopnjo napredka, ki je tik nad povprečjem EU 27. Relativne prednosti Irske so na področjih človeških virov, dosežkov inovacijske dejavnosti in gospodarskih učinkov inovacij. Na področju relativnih slabosti pa so poudarjene investicije podjetij in povezave podjetništva. V preteklem petletnem obdobju je Irska zabeležila močno rast predvsem na naslednjih področjih: naravoslovno-matematičnih in družbenih doktorskih diplomantov (12,8 %), kreditov, odobrenih privatnemu sektorju (14,6 %) in dostopu podjetij do širokopasovnih internetnih povezav (37,5 %). Med področja, na katerih pa je Irska nazadovala, pa uvrščamo stroške za inovacije, ki ne izvirajo iz R&R (-5,7 %), število inovativnih podjetij, ki sodelujejo z drugimi (-7 %) in število podjetij, ki so uvedla produktno ali organizacijsko inovacijo (-3,3 %).

2.4.11 Irska – Svetovno poročilo o konkurenčnosti 2008–2009

Po Indeksu svetovne konkurenčnosti v letih 2008–2009 je Irska na 22. mestu na svetu z oceno 4,99.

Irska zaseda prvo mesto na področju poslovnega učinka pravil glede NTI (ocena 6,7). Irska je relativno visoko uvrščena na naslednjih področjih: kvaliteta osnovnošolskega izobraževalnega sistema (7. mesto z oceno 5,7), kvaliteta izobraževalnega sistema (7. mesto in ocena 5,6), število postopkov potrebnih za ustanovitev podjetja (7. mesto s 4 postopki), razširjenost tujega lastništva podjetij (2. mesto in ocena 6,5), zaščita investitorjev (5. mesto in ocena 8,3), NTI in tehnološki transfer (2. mesto in ocena 6,3), raziskovalno sodelovanje med univerzami in podjetji (16. mesto s oceno 4,9) in razpoložljivost znanstvenikov in inženirjev (14. mesto in ocena 5,3).

Irska je slabo uvrščena predvsem na naslednjih področjih: prilagodljivost določanja plač (127. mesto z oceno 3,2), prakse najemanja in odpuščanja zaposlenih (85. mesto s oceno 3,6), razmerje med plačilom in produktivnostjo zaposlenih (76. mesto s oceno 4,1), in pri splošni kvaliteti infrastrukture (64. mesto s oceno 3,7).

2.4.12 Irska – Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009

Irska je glede na Indeks mrežne pripravljenosti v letih 2008–2009 na 23. mestu na svetu z oceno 5,03.

Irska zaseda prvo mesto na področju naslednjih kazalcev: število postopkov za izpolnitev pogodbe na sodišču (20 postopkov) in uvoz računalniških in telekomunikacijskih storitev (70,6 % storitev s tega področja). Irska je relativno visoko uvrščena na naslednjih področjih: izvoz visoke tehnologije (7. mesto s 30,42 % izvoza), neodvisnost sodstva (10. mesto in ocena 6,23), zaščita lastninske pravice (11. mesto z oceno 6,37), razpoložljivost znanstvenikov in inženirjev (14. mesto in ocena 5,28), kakovost izobraževalnega sistema (7. mesto in ocena 5,61), kakovost šol za management (14. mesto in ocena 5,41) in dostopnost do storitev države na internetu (14. mesto z oceno 5,66).

Irska je slabše uvrščena predvsem na naslednjih področjih: breme državne regulative (61. mesto z oceno 3,31), kakovost konkurence v internetnem sektorju (79. mesto z oceno 4,01), prioritete

države na področju IKT (68. mesto z oceno 4,63) in uspešnost države pri spodbujanju uporabe IKT (66. mesto z oceno 4,3).

2.4.13 Singapur – dosedanji ukrepi v okviru prehoda v družbo znanja

Glavna nosilca družbenih in gospodarskih sprememb v Singapurju sta že od same neodvisnosti države leta 1965 vlada in parlament. Nov koncept vrednot singapurske družbe, ki so ga razvile državne institucije, da bi se Singapur prebil med visoko razvite družbe, vključuje učinkovito mešanico vrednot konfucijanske filozofije, spodbujanja individualnih sposobnosti, podpiranja družine, strpnosti med različnimi rasami in religijami in širok konsenz med socialnimi partnerji glede razvojnih ciljev singapurske družbe.

Za singapursko gospodarstvo je značilno, da je visoko razvito državno kapitalistično gospodarstvo. Čeprav imajo država in njene institucije le minimalen vpliv na delovanje trga pa država preko pravnih subjektov, ki so v njeni lasti ali jih nadzoruje, obvladuje podjetja, ki ustvarijo preko 60 % singapurskega BDP. Z inovativno in hkrati učinkovito kombinacijo gospodarskega planiranja in instrumentov prostega trga, ki je poznana pod imenom Singapurski model je singapurski vladi uspelo vzpostaviti gospodarstvo, za katerega so značilni odprto poslovno okolje, izjemno nizka stopnja korupcije in pregledne stabilne cene.

Singapur je ena izmed redkih družb na svetu, ki je uspešno uveljavila koncept podrejanja individualnih koristi posameznika širšim koristim družbe. Pri tem se ji je uspelo izogniti kritikam drugih razvitih držav predvsem glede človekovih pravic in uvajanja zahodne demokracije v državo. V obdobju po neodvisnosti se je življenjski standard v Singapurju izjemno povečal. Neposredne tuje investicije in proces industrializacije, ki ga je izvajala vlada po načrtu nizozemskega ekonomista Alberta Winsemiusa, so ustvarili moderno gospodarstvo, ki temelji na industriji, izobraževanju in načrtovanju mestnega okolja. Singapur je trenutno peta najbogatejša država sveta, merjeno po pariteti kupne moči BDP.

Singapur ima izjemno razvito in odprto tržno gospodarstvo, ki ga poganja izvoz blaga in storitev. Industrijska proizvodnja predstavlja 26 % singapurskega izvoza in se osredotoča predvsem na elektronsko industrijo, predelavo nafte, kemično industrijo, strojogradnjo in biomedicinsko industrijo.

Singapur je eno izmed najpomembnejših transportnih središč sveta. Singapursko pristanišče je najprometnejše na svetu, prav tako pa je Singapur tudi izjemno pomembno letališko križišče na katerem se križajo poti med Azijo, Avstralijo in Evropo. Singapur ima tudi četrto največjo borzo vrednostnih papirjev na svetu.

Trg dela je v Singapurju izjemno organiziran in pod neposrednim nadzorom Nacionalnega kongresa sindikatov (*National Trades Union Congress – NTUC*). NTUC je edino sindikalno združenje v Singapurju, ki je tesno povezano z singapursko vlado in v katerega je včlanjeno 99 % sindikalno organiziranih delavcev v Singapurju. Singapurska vlada podpira tripartitni sistem, v katerem vsa odprta vprašanja, ki zadevajo trg dela s sodelovanjem urejajo sindikati, vodstva podjetij in predstavniki države. Prav tako se podpira sistem zgodnjega reševanja sporov, ki je izjemno uspešen. Tako se večina sporov reši brez uporabe sodišča, prav tako pa ima Singapur izjemno malo primerov stavk (v zadnjih 15. letih le eno samo).

Singapur je priznan kot gospodarstvo, ki je v svetovnem merilu najbolj podjetniško naravnano in prijazno podjetjem. Singapurska vlada in parlament imata zelo strog nadzor nad deviznimi

rezervami Singapurja, ki so v januarju 2009, kljub ukrepom, ki jih je Singapur uporabil za omilitev učinkov gospodarske krize, znašale 170 milijard ameriških dolarjev.

2.4.14 Singapur – Svetovno poročilo o svetovni konkurenčnosti 2008–2009

Singapur je po Indeksu svetovne konkurenčnosti najbolje uvrščena azijska država na 5. mestu na svetu z oceno 5,53.

Singapur zaseda prvo mesto na področju sledečih kazalcev: zaupanje javnosti do politikov (ocena 6,5), učinkovitost porabe javnih sredstev (6,1), breme državne regulative (5,7), preglednost vladnih politik (6,3), kvaliteta pristaniške infrastrukture (6,8), kvaliteta infrastrukture letalskega prometa (6,9), breme carinskih postopkov (6,5), NTI in tehnološki transfer (6,4) in pri vplivu javnih naročil vlade na tehnološke inovacije (5,5). Prav tako je Singapur uvrščen visoko na naslednjih področjih: zaščita intelektualne lastnine (2. mesto z oceno 6,3), učinkovitost zakonodajnega okvira (2. mesto in ocena 6,2), splošna kvaliteta infrastrukture (2. mesto z oceno 6,7), kvaliteta cestnega omrežja (3. mesto in ocena 6,6), kvaliteta osnovnošolskega izobraževalnega sistema (3. mesto in ocena 6,2), kvaliteta izobraževalnega sistema (2. mesto in ocena 6,2), kvaliteta izobraževanja na področju naravoslovno-matematičnih ved (2. mesto z oceno 6,3), obseg usposabljanja zaposlenih (3. mesto in ocena 5,7), razširjenost trgovinskih ovir (2. mesto in ocena 6,3), poslovni učinek pravil glede NTI (2. mesto in ocena 6,6), sodelovanje med delodajalci in delojemalci (2. mesto in ocena 6,2), zaščita investitorjev (2. mesto z oceno 9,3), zakonodaja s področja IKT (3. mesto z oceno 6,0), stanje na področju razvoja poslovnih grozdov (3. mesto in ocena 5,3) in raziskovalno sodelovanje med univerzami in podjetji (5. mesto in ocena 5,5).

Singapur je slabše uvrščen na naslednjih področjih: državni dolg (121. mesto z 96,3 % BDP), stroški osnovnošolskega izobraževanja (110. mesto s 2,5 % BDP), nadzorom nad mednarodno distribucijo (57. mesto s oceno 4,2) in pri deležu žensk v delovni sili (83. mesto s deležem 0,7).

2.4.15 Singapur – Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009

Singapur je po Indeksu mrežne pripravljenosti v letih 2008–2009 na 4. mestu na svetu z oceno 5,67.

Singapur zaseda prvo mesto na področju naslednjih kazalcev: breme državne regulative (ocena 5,66), učinkovitost zakonodajnih institucij (ocena 6,35), čas, potreben za izpolnitev pogodbe na sodišču (150 dni), prioritete države na področju IKT (ocena 6,34), javna naročila na področju tehnološko naprednih proizvodov (ocena 5,51), pomen IKT v državni viziji za prihodnost (ocena 6,4), uspešnost države pri spodbujanju IKT (ocena 6,16), uporaba IKT in učinkovitost države (ocena 6,27) in pri razširjenosti IKT v državni upravi (ocena 6,44). Singapur je zelo visoko uvrščen še na naslednjih področjih: stanje na področju razvoja poslovnih grozdov (3. mesto z oceno 5,3), izvoz visoke tehnologije (4. mesto s 45,14 % deleža izvoza), zakonodaja na področju IKT (3. mesto z oceno 5,98), zaščita intelektualne lastnine (2. mesto in ocena 6,28), učinkovitost zakonodajnega okvira za reševanje sporov (2. mesto in ocena 6,23), število postopkov za izpolnitev pogodbe na sodišču (2. mesto z 21 postopki), kakovost naravoslovno matematičnega izobraževanja (2. mesto in ocena 6,32), kakovost izobraževalnega sistema (2. mesto in ocena 6,17), razširjenost usposabljanja zaposlenih (3. mesto z oceno 5,7), razširjenost licenciranja tuje tehnologije (4. mesto in ocena 6,01) in dostopnosti do državnih storitev na internetu (2. mesto in ocena 6,43).

Singapur je na lestvici dosegel slabše rezultate na naslednjih področjih: svoboda tiska (120. mesto z oceno 3,92), stroški za izobraževanje (110. mesto z 2,48 % BDP), število lokalnih dobaviteljev (44. mesto z oceno 5,08) in število naročnikov na širokopasovni internet (24. mesto z 19,87 % prebivalstva, ki so naročniki na širokopasovni internet).

2.4.16 Švedska – dosedanji ukrepi v okviru prehoda v družbo znanja

Za relativno majhno državo ima Švedska izjemno veliko število velikih svetovno znanih in pomembnih podjetij. Med njimi so Volvo, IKEA, Saab-Scania, Elektrolux in druga. Značilnost Švedske je, da je na tam koncentracija izvoza v velikih podjetjih najvišja na svetu. Dvajset največjih multinacionalnih podjetij ustvari več kot 40 % švedskega izvoza (Porter, 1990, str. 331).

Čeprav ima Švedska veliko naravnih bogastev (predvsem bogata nahajališča železove rude, velike gozdove in velik potencial v obliki hidro energije), so le-ta na skrajnem severu, kjer so daleč od velikih industrijskih centrov pretežno na jugu države. Prav tako se je v dvajsetem stoletju z vse večjo uporabo jekla zmanjševala vrednost železove rude. Zaradi severne lege tudi les v gozdovih raste izjemno počasi. To ima za posledico sicer drugačno strukturo lesa, ki je bolj kompakten kakor pa les, ki zraste v zmernejšem podnebju. Zato je tak les primeren le za določene namene in Švedska veliko lesa, ki ga potrebuje kot surovino za svoje izdelke, še vedno uvaža.

Švedska je nadomestila pomanjkanje naravnih bogastev s prehodom v tehnološko zahtevnejše industrijske panoge in tržne niše, kot so izdelava posebnih jekel, visoko zahtevne strojogradnje, luksuzni izdelki iz papirja in lesa. Tako jim je uspelo nadgraditi relativno nekonkurenčna naravna bogastva in jih z visoko dodano vrednostjo uspešno umestiti na svetovne trge. Švedska družba je izjemno občutljiva na vprašanja, povezana z varnostjo, kvaliteto okolja in socialno varnostjo. Te vrednote so vgrajene tako v švedsko zakonodajo kakor tudi v moralne vrednote managerjev in sindikatov.

Plačna politika na Švedskem je izjemno nenavadna za kapitalistični sistem. Sistem, ki so ga uvedli, je tako imenovani sistem solidarnih plač. Sistem je glede razlik v višini dohodkov tako med različno usposobljenimi delavci kakor tudi med različnimi panogami gospodarstva med najbolj enakopravnimi na svetu. Taka oblika izenačenosti prihodkov delovne sile se kaže tudi v relativno nizkih prihodkih in nagradah managerjev, kakor tudi v izjemno visokih in progresivnih stopnjah davka na dohodke. Čeprav je povprečna plača na Švedskem sorazmerno visoka, pa tak sistem plač pomeni, da ima Švedska nižje stroške dela od primerljivo razvitih držav, še posebej na področjih avtomobilske industrije, industrije tovornjakov in strojne industrije. To pa je v globalnem gospodarstvu pomembna konkurenčna prednost.

Splošna raven izobrazbe na Švedskem je že desetletja na izjemno visoki ravni. To dejstvo, skupaj s skupnim jezikom, eno vero (protestantizmom) in usklajenim programom izobraževanja zagotavlja Švedski na vseh nivojih visoko usposobljeno delovno silo, ki je sposobna tesnega sodelovanja in delovanja v različnih skupinah. Čeprav je švedski sistem izobraževanja izjemno uspešen predvsem pri dosegljivosti inženirjev strojništva in podobnih profilov, pa se je egalitarnost, ki prežema celotno švedsko družbo, na področju izobraževanja izkazala za oviro pri zagotavljanju individualnih sposobnosti, ki jih zahtevajo najnovejše tehnologije. Švedska ima zato velike probleme pri omogočanju izobraževanja na specialističnih področjih, ki zahtevajo veliko individualnosti in pri katerih ni mogoče izobraževati posameznikov na osnovi širše zastavljenega programa, ki je primeren za vse udeležence, temveč je potrebno za vsakega udeleženca izobraževanja in usposabljanja pripraviti individualen program izobraževanja.

2.4.17 Švedska - Evropska inovacijska lestvica 2008

Švedska je uvrščena med inovacijsko vodilne države in je glede inovacijske aktivnosti vodeča država v EU 27. Stopnja napredka, ki jo je Švedska dosegla v obdobju od zadnjega poročila pa je pod povprečnim nivojem napredka EU 27. Relativno močna je Švedska na področju človeškega kapitala, financiranja in podpore podjetjem in na področju investiranja podjetij. Relativno pa zaostaja na področju proizvodov inovacijske aktivnosti in inovatorjev.

Izboljšanje inovacijske aktivnosti v preteklih letih je bilo predvsem posledica relativno visokih stopenj rasti pri zagotavljanju tveganega kapitala (9,1 %), dostopa podjetij do širokopasovnega internetnega omrežja (8,8 %), novih blagovnih znamk v EU (7,8 %) in povečanja deleža visoke tehnologije v bilanci plačil (10,1 %). Poslabšali pa so se kazalci na področju sodelovanja inovativnih podjetij z drugimi podjetji (-4,5 %) in stopnja prenovitve podjetij (-6,1 %).

2.4.18 Švedska – Svetovno poročilo o konkurenčnosti 2008–2009

Švedska je po Indeksu svetovne konkurenčnosti uvrščena na 4. mesto na svetu z oceno 5,53.

Švedska zaseda prvo mesto na področju sledečih kazalcev: etično obnašanje podjetij (ocena 6,6), učinkovitost upravnih struktur podjetij (6,1), zaščita malih delničarjev (6,1), upoštevanje profesionalnosti pri izbiri managementa (6,4), regulacija trga vrednostnih papirjev (6,3), veriga dodane vrednosti izvoznih podjetij (6,1) in pri pripravljenosti managerjev za delitev pristojnosti (6,09). Prav tako je Švedska uvrščena visoko na naslednjih področjih: neodvisnost sodstva (3. mesto z oceno 6,6), preglednost vladnih politik (3. mesto in ocena 5,8), obseg usposabljanja zaposlenih (4. mesto z oceno 5,7), breme carinskih postopkov (2. mesto in ocena 6,0), financiranje preko lokalnega trga vrednostnih papirjev (2. mesto in ocena 5,7), omejitve čezmejnih kapitalskih tokov (3. mesto in ocena 6,2), stanje bančnega sektorja (2. mesto z oceno 6,7), dostopnost do najmodernejših tehnologij (2. mesto in ocena 6,6), tehnološka absorpcija na ravni podjetij (4. mesto in ocena 6,2), stopnja razvoja proizvodnih procesov (2. mesto in ocena 6,2), sposobnost za inovacije (4. mesto z oceno 5,8), raziskovalno sodelovanje med univerzami in podjetji (4. mesto in ocena 5,6) in razpoložljivosti znanstvenikov in inženirjev (4. mesto in ocena 5,6).

Švedska je slabše uvrščena predvsem na naslednjih področjih: breme državne regulative (43. mesto z oceno 3,5), višina državnega dolga (84. mesto s 46,9 % BDP), obseg in učinek davčne politike (126. mesto z oceno 2,5), skupna davčna stopnja (103. mesto z 54,5 %), prilagodljivost določanja plač (130. mesto z oceno 3,0), stroški dela vezani na plače (116. mesto s 32 %) in pri praksah najemanja in odpuščanja zaposlenih (102. mesto z oceno 3,2).

2.4.19 Švedska – Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009

Švedska je v Indeksu mrežne pripravljenosti v letih 2008–2009 zasedla 2. mesto na svetu z oceno 5,84.

Švedska zaseda prvo mesto na področju naslednjih kazalcev: dostopnost digitalnih vsebin (ocena 6,47). Švedska je uvrščena visoko na naslednjih področjih: razpoložljivost najnovejših tehnologij (2. mesto z oceno 6,62), svoboda tiska (2. mesto in ocena 6,9), neodvisnost sodstva (3. mesto in ocena 6,6), razpoložljivost znanstvenikov in inženirjev (4. mesto in ocena 5,62), dostop do interneta v šolah (4. mesto in ocena 6,36), razširjenost usposabljanja zaposlenih (4. mesto z oceno 5,66), podjetniški izdatki za raziskave in razvoj (4. mesto in ocena 5,83), raziskovalno sodelovanje med univerzami in gospodarstvom (3. mesto in ocena 5,56), naročniki na

širokopasovni internet (3. mesto 34,34 % prebivalstva je naročnikov na širokopasovni internet), sposobnost prevzemanja tehnologije na nivoju podjetij (4. mesto in ocena 6,25), sposobnost za inovacije (4. mesto in ocena 5,78), razširjenost poslovne uporabe interneta (2. mesto in ocena 6,16) in razširjenost IKT v državni upravi (3. mesto in ocena 6,24).

Švedska je slabše uvrščena predvsem na naslednjih področjih: obseg in učinek davkov (126. mesto z oceno 2,47), skupna davčna stopnja (100. mesto s 54,5 %), čas, potreben za izpolnitev pogodbe na sodišču (55. mesto s 508 dnevi) in kakovost naravoslovno-matematičnega izobraževanja (39. mesto in ocena 4,76).

3 SLOVENIJA NA PREHODU V DRUŽBO ZNANJA

Slovenija je na točki, ko se je potrebno odločiti, v katero smer bo šel nadaljnji razvoj. V strateških dokumentih, ki jih je sprejela Slovenija, se sicer nakazuje bodoča smer razvoja – prehod v družbo znanja – vendar pa v praksi še ni bilo storjenih prvih korakov v tej smeri. Med glavnimi razlogi za počasno sprejemanje ukrepov, ki bi jih morali izvajati, če bi želeli doseči preboj Slovenije v družbo znanja, moramo izpostaviti predvsem:

- izjemno nizek političen konsenz glede strategije nadaljnjega razvoja Slovenije,
- pomanjkanje razvojne vizije pri odločujočih javnostih (predvsem v parlamentu in v okviru političnih strank),
- osredotočanje na »pomembnejše« politične teme (sprejem v EU in NATO, prevzem evra, reševanje mejnih vprašanj, reševanje posledic gospodarske krize) in
- neustrezno razporeditev razpoložljivih finančnih sredstev, tako sredstev v okviru proračuna, kakor tudi sredstev iz privatnih virov.

Situacija v Sloveniji se je še dodatno poslabšala s politiko dodeljevanja omejenih finančnih sredstev, ki so bila v zadnjih letih namesto v potrebne investicije v izobraževanje in usposabljanje prebivalstva ter v izgradnjo ustrezne infrastrukture, usmerjena predvsem v konsolidacijo lastninske strukture slovenskega gospodarstva (npr. »tajkunski krediti«). Trenutno je v Sloveniji, na eni strani zaradi politične situacije in na drugi strani zaradi gospodarske krize, nemogoče doseči potreben konsenz, ki bi omogočil hitrejši prehod v družbo znanja.

Slovenija se v zadnjih letih ni dovolj posvečala projektu dohitevanja razvitejših držav. Najverjetneje je to posledica dejstva, da so bili od osamosvojitve Slovenije v letu 1991 v ospredju drugi projekti: uvedba tržnega gospodarstva, lastninsko prestrukturiranje, prilagajanje evropski zakonodaji in vstop v Evropsko unijo ter ne nazadnje uvedba evra. Gospodarska kriza je čas, ki bi ga bilo potrebno izkoristiti za pospešeno dohitevanje razvitejših držav.

Z vstopom v Evropsko unijo in s sprejetjem evra kot nacionalne valute je Slovenija prenesla na evropske institucije velik del svojih pristojnosti glede oblikovanja in izvajanja sistemskih, makroekonomskih in tržnih politik. S tem se je močno zožil prostor, na katerem lahko Slovenija in njena politika ter gospodarstvo neodvisno sprejemata odločitve, ki vplivajo na konkurenčno sposobnost in razvoj slovenskega gospodarstva. To dejstvo je še posebej očitno na področju monetarne politike, kjer je večina odločitev prenesena na Evropsko centralno banko, in na področju državnih pomoči, kjer je potrebno upoštevati zelo stroga pravila evropskega pravnega reda pri dodeljevanju državnih pomoči podjetjem. Slovenija pa je ohranila večino pristojnosti na področju določanja fiskalne politike. Prav z ustrezno davčno politiko, ki bi spodbujala vlaganja podjetij v raziskave in razvoj, izobraževanje in usposabljanje zaposlenih ter investicije bi lahko v Sloveniji pomembno prispevali k razvojnemu preboju. Prav tako bi bilo smiselno uvesti davčne in dohodninske olajšave za posameznike, ki bi se na lastne stroške izobraževali na tistih

področjih za katere bi bilo prepoznano, da pomembno prispevajo k višji zaposljivosti delovne sile.

Vzvodi in ukrepi, s katerimi lahko Slovenija, kljub svojim zavezam, ki jih je sprejela z vstopom v Evropsko unijo in evro območje, še vedno spodbuja razvoj in rast nacionalnega gospodarstva, so predvsem na področju spodbujanja institucionalnega razvoja države in regij, s pomočjo katerega bi si lahko zagotovili inovacijsko prenovo gospodarstva, javnega sektorja in uprave.

Med omenjene vzvode je potrebno uvrstiti predvsem (Sočan, 2009, str. 11-12):

- nadaljnjo krepitev in konkurenčnost nacionalnega gospodarstva v skladu z načeli odprtosti svetovnih trgov,
- spodbujanje bistveno večjih vlaganj v celotno znanje posameznikov, podjetij, institucij, regij in države za krepitev zaposljivosti vsega prebivalstva ter večjo razvojno varnost podjetij in države ob čedalje večjih izzivih globalnega razvoja,
- oblikovanje tehnološko-inovacijskih, naložbenih in drugih strateških povezav podjetij in institucij s strateškimi partnerji tako v Sloveniji kakor tudi v Evropski uniji in v tretjih državah za krepitev konkurenčne sposobnosti,
- razvijanje sodobnega inovacijskega sistema, ki bo z ustreznimi politikami in sofinanciranjem regij in države omogočal povezovanje znanja univerz, inštitutov ter gospodarstva in javnega sektorja tako znotraj države kakor tudi širše v raziskovalne in razvojne projekte za nastajanje novih tehnološko zahtevnih izdelkov in storitev,
- spodbujanje nastajanja novih podjetij na osnovi obvladovanja novih tehnologij in vrhunskih znanj v tehnoloških parkih, inkubatorjih, centrih odličnosti ob vse večjem sodelovanju univerz in drugih institucij znanja,
- ustvarjanje sodobnega inovacijskega razvojnega okolja za spodbujanje inovacij na vseh področjih gospodarskih in družbenih aktivnosti.

3.1 Pregled trenutne situacije pri prehodu v družbo znanja v Sloveniji

Slovenija je trenutno v izjemno težkem položaju: v objemu gospodarske krize in grozečega državnega deficita. Od ukrepov, ki bodo sprejeti v naslednjem obdobju, bo odvisna usoda nadaljnjega razvoja Slovenije, konkurenčnost njenega gospodarstva na svetovnem trgu in v končni fazi tudi življenjski standard in blaginja njenih prebivalcev.

Že Sočan (2001a, str. 96) je poudaril, da bi Slovenija lahko dohitela razvitejše družbe, če bi si prizadevala za:

- stalno naraščanje vlaganj v človeške vire (izobraževanje, usposabljanje, R&R), ki bi morala doseči vsaj 12 % BDP,
- znižanje proračuna in javne porabe ter povečanje učinkovitosti javnega sektorja,
- zvišanje skupnega varčevanja na vsaj 30 % BDP,
- zagotavljanje hitre tehnološke prenove podjetniških programov,
- posodobitev infrastrukture,
- sanacijo problematičnih gospodarskih družb,
- znižanje deleža sive ekonomije v BDP,
- spremembo vzvodov gospodarske rasti, ki so v zadnjih letih temeljili predvsem na porabi države, v vzvode, ki bodo temeljili na inovacijah, naložbah v razvojne potenciale in izvozu blaga in storitev.

Na področju raziskav in razvoja ima Slovenija dva velika problema. Prvi je neustrezna institucionalna infrastruktura, ki kljub temu, da obstaja veliko število državnih institucij, ki so zadolžene za spodbujanje R&R, ne zagotavlja učinkovitega prenosa razpoložljivih sredstev v raziskovalno sfero. Drugi problem je dejstvo, da približno polovica gospodarskih subjektov nima dovolj kritične mase kadrov in znanja za uvajanje sodobnih tehnologij ali pa takih strokovnjakov in znanja sploh nima. Majhno zanimanje podjetniškega sektorja za nova znanja in tehnologije pa je deloma tudi posledica relativno počasnega tehnološkega prestrukturiranja slovenskih podjetij.

Slovenija je primer izrazito slabega sodelovanja med univerzami, inštituti in gospodarstvom. Za izboljšanje tega sodelovanja bi morala Slovenija (Sočan et al., 2003, str. 95):

- zagotavljati primeren delež sredstev za sofinanciranje tehnoloških in razvojnih projektov v gospodarstvu, pri katerih bodo sodelovali tudi strokovnjaki z univerz in inštitutov,
- zagotavljati ustrezna sredstva za vnovično vzpostavitev razvojnih oddelkov, enot ali tehnoloških jeder v skoraj polovici gospodarstva, kjer je brutalna kapitalska liberalizacija sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja odpravila raziskave in razvoj, ki naj bi bili neustrezen strošek podjetij,
- večino raziskovalcev in razvojnikov na inštitutih in univerzah znova prekvalificirati iz sedanjega statusa državnih uradnikov v sodobne nosilce tehnološkega razvoja v gospodarstvu in družbi.

Za Slovenijo je značilno, da ima zelo slab sistem za prenos novih tehnoloških in znanstvenih znanj z univerz in raziskovalnih zavodov na podjetja. To še posebej velja za hitro rastoča mala in srednja podjetja, ki bi lahko ob boljšem prenosu tehnologije v večji meri izkoristila podjetniške priložnosti, ki se jim ponujajo na svetovnih trgih. Mala in srednja podjetja v Sloveniji imajo prav tako velike težave s svojim potrebam neprilagojenim bančnim sistemom, plačilno nedisciplino, pomanjkanjem ustreznih virov tveganega kapitala, pridobivanjem ustreznih jamstev, visokimi stroški financiranja, težavnim dostopom do ustrezno komunalno opremljenih zemljišč za opravljanje podjetniških dejavnosti in pomanjkanjem ustrezno usposobljene delovne sile na trgu.

Slovenija se je pri izgradnji celovite infrastrukture v zadnjih letih osredotočila predvsem na gradnjo dragega avtocestnega sistema. Pri tem je zanemarila drugo materialno infrastrukturo, predvsem izgradnjo železniškega sistema, ki je trenutno v Sloveniji še vedno na stopnji razvoja, bolj ali manj enaki tisti, ki smo jo podedovali od bivše Jugoslavije. Slovenija je gradila avtocestni sistem s svojimi sredstvi in bančnimi krediti, pri tem pa ni znala izkoristiti možnosti njegovega financiranja s pomočjo tujega kapitala in javno-zasebnega partnerstva (kot je to storila sosednja Hrvaška). Slovenija bi tako lahko vsaj del sredstev, ki jih je vložila v »asfalt«, veliko bolj produktivno uporabila z investiranjem v znanje in raziskave. To dejstvo je brez dvoma ena izmed največjih razvojnih napak, ki so si jih privoščile slovenske vlade v obdobju po osamosvojitvi.

Struktura gospodarskega potenciala Slovenije kaže razmerje med zdravimi podjetji, ki so konkurenčna na svetovnem trgu, in podjetji, ki so v težavah, oziroma podjetji, ki so na poti v stečaj ali ukinitvev. Struktura gospodarskega potenciala v Sloveniji je trenutno zelo neugodna za slovensko gospodarstvo. V Sloveniji je 50 % potenciala podjetij, ki lahko uspešno konkurirajo na svetovnih trgih in ki imajo potencial za nadaljnji razvoj. Približno 35 % potenciala podjetij se sooča s finančnimi, tehnološkimi, programskimi, managerskimi, kadrovskimi, tržnimi in drugimi problemi, ki jih sama ne morejo razrešiti. Preostalih 15 % potenciala podjetij je v fazi umiranja. Povprečna struktura gospodarskega potenciala v Evropski uniji je 70/20/10, medtem ko je struktura gospodarskega potenciala v državah, kjer so dosegli visok razvojni konsenz celo 85/10/5 (Sočan, 2009, str. 8). Slovenija bo morala vložiti veliko naporov, da se bo vsaj približala

povprečni strukturi gospodarskega potenciala v Evropski uniji, saj je to eden izmed nujnih pogojev za uspešno izvajanje politik in strategij, povezanih s prehodom v družbo znanja.

Slovensko gospodarstvo danes deluje na osnovi lastninsko strateških povezav, ki naj bi zagotovile učinkovitejšo organizacijo poslovanja, zniževanje stroškov (še posebej stroškov dela), uspešnejše naložbe v tehnološki razvoj in povečanje konkurenčnosti. V najrazvitejših državah sveta smo bili takemu povezovanju priča v prvi polovici dvajsetega stoletja. V ZDA, deloma pa tudi na Japonskem in v razvitih evropskih državah, je že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja začelo prihajati do združevanj in povezovanja predvsem na osnovi tehnološko-inovacijskih strateških povezav. Večina največjih in najuspešnejših podjetij, ki obvladujejo današnje svetovno gospodarstvo, je nastala na osnovi takih povezav. Tehnološko-inovacijske strateške povezave omogočajo podjetjem, ki v njih sodelujejo, povečanje konkurenčnosti predvsem z velikimi vlaganji v raziskave in razvoj, s posodabljanjem tehnologij in z inovativnim posodabljanjem in razvojem novih izdelkov in storitev ter z novimi organizacijskimi rešitvami znotraj podjetij, kakor tudi v vertikalnih in horizontalnih povezavah med podjetji, ki so vključena v izdelavo proizvodov in zagotavljanje storitev.

Slovenski trg dela se z vidika izobraževalnega sistema in posledično razpoložljivega človeškega kapitala srečuje z naslednjimi problemi (Stare et al., 2004, str. 102–105):

- nizek delež odraslih (starejših od 25 let), ki so končali višjo ali visoko univerzitetno izobrazbo,
- nizek nivo funkcionalne pismenosti,
- šibka povezava med podiplomskimi študiji in podjetniškim sektorjem,
- nizka vključenost odraslih v izobraževanje,
- velik delež osipa vpisanih udeležencev in ponavljavcev v vseh fazah izobraževanja od osnovne do univerzitetne ravni,
- veliko neskladje med ponujenimi izobraževalnimi programi in potrebami na trgu dela,
- nezadovoljivo sodelovanje med sferami izobraževanja in zaposlovanja predvsem na področju vseživljenjskega učenja.

Slovenija je pred prehodom v družbo znanja pred enim temeljnih izzivov, ki ga bo morala ustrezno razrešiti; potrebno je izgraditi ustrezno institucionalno infrastrukturo, ki bo omogočala uspešno in učinkovito povezovanje univerz, raziskovalnih inštitutov in gospodarstva v dobro delujoč inovacijski sistem spodbujanja vrhunskih raziskav tako za potrebe gospodarstva kakor družbe kot celote.

3.1.1 Slovenija - Evropska inovacijska lestvica 2008

Slovenija po rezultatih EIL sodi v skupino držav zmernih inovatork. Inovacijska aktivnost je za Slovenijo sicer pod povprečjem EU 27, vendar pa je stopnja napredka, ki ga je Slovenija dosegla v obdobju med dvema ocenjevalnima obdobjema nad povprečjem EU 27. Slovenija je izkazala svoje sorazmerne prednosti na področjih človeških virov, financiranja in podpore podjetij in inovatorjev, dokaj šibka pa je na področju proizvodov inovacijske aktivnosti.

Slovenija je v preteklih petih letih izkazala rast predvsem na področju kreditov, odobrenih privatnemu sektorju (17,3 %), povečanju števila novih blagovnih znamk na območju EU (7,5 %) in pri povečanju števila novih oblikovalskih rešitev na območju EU (8,6 %). Žal lahko pri navedenih rezultatih ugotovimo, da je bila večina kreditov odobrenih privatnemu sektorju namenjena predvsem financiranju lastniških deležev podjetij (1,6 milijarde evrov) in financiranju

zalog podjetij, predvsem v panogi gradbeništva (30.000 neprodanih in nedokončanih nepremičninskih enot in 1,7 milijarde evrov).

3.1.2 Slovenija – Svetovno poročilo o konkurenčnosti 2008–2009

Slovenija je v okviru Indeksa svetovne konkurenčnosti v letih 2008–2009 z oceno 4,5 uvrščena na 42. mestu.

Slovenija sicer deli prvo mesto na svetu z več državami na področjih števila primerov malarije in razširjenosti AIDS-a, vendar to dejstvo nima resnega vpliva na svetovno konkurenčnost Slovenije. Slovenija je glede na svojo uvrstitev na lestvici relativno visoko uvrščena na naslednjih področjih: kvaliteta osnovnošolskega izobraževalnega sistema (24. mesto z oceno 5,0), stroški osnovnošolskega izobraževanja (24. mesto z 5,6 % BNP), delež vpisanih na univerze (5. mesto z 83 % populacije), dostop do interneta v šolah (16. mesto in ocena 5,6), dajatve na uvoz (5. mesto s povprečno stopnjo 1,1 %), breme carinskih postopkov (16. mesto in ocena 5,1) in internetni uporabniki (13. mesto s 63,3 % uporabnikov).

Slovenija je slabo uvrščena predvsem na naslednjih področjih: zaščita malih delničarjev (100. mesto z oceno 4,0), čas potreben za ustanovitev podjetja (110. mesto s 60 dnevi), razširjenost tujega lastništva podjetij (107. mesto s oceno 4,3), poslovni učinek pravil NTI (114. mesto in ocena 4,3), prilagodljivost določanja plač (109. mesto z oceno 4,2), prakse najemanja in odpuščanja zaposlenih (118. mesto in ocena 2,9) in pri NTI in tehnološkem transferju (125. mesto z oceno 3,8).

3.1.3 Slovenija – Svetovno poročilo o informacijski tehnologiji 2008–2009

Slovenija je glede na Indeks mrežne pripravljenosti v letih 2008–2009 uvrščena na 31. mesto na svetu z oceno 4,57.

Slovenija ni zasedla prvega mesta pri nobenem izmed kazalcev, ki so bili vključeni v Indeks pripravljenosti za mreženje. Področja, na katerih je Slovenija uvrščena relativno visoko, so: delež vpisanih na univerze (5. mesto z 82,99 % vpisane populacije), dostop do interneta v šolah (16. mesto in ocena 5,59), uvoz računalniških in komunikacijskih storitev (15. mesto s 47,05 % uvoženih storitev s tega področja) in uporabniki interneta (14. mesto s 64,95 % prebivalstva, ki uporablja internet).

Slovenija je relativno slabše uvrščena predvsem na naslednjih področjih: obseg in učinek davkov (96. mesto z oceno 3,04), svoboda tiska (103. mesto z oceno 4,39), čas, potreben za izpolnitev pogodbe na sodišču (125. mesto s 1350 dnevi), razpoložljivost znanstvenikov in inženirjev (85. mesto z oceno 3,91) in javna naročila na področju tehnološko naprednih proizvodov (89. mesto z oceno 3,36).

3.2 Primerjava stanja v Sloveniji s stanjem v drugih obravnavanih državah

Pri primerjavi stanja v Sloveniji s stanjem v drugih obravnavanih državah sem se osredotočil na tiste kazalce iz uporabljenih baz podatkov, ki so na eni strani ključni za uspešen prehod posamezne države v družbo znanja (glede na ugotovitve iz poglavja 2.3 Potrebni pogoji, ki jih mora družba izpolnjevati za uspešen prehod v družbo znanja) in na drugi strani na tiste, pri katerih bi lahko Slovenija dosegla izboljšanje svojega trenutnega rezultata prek investicij in aktivnosti, ki bi se izvajale v okviru gospodarskih središč.

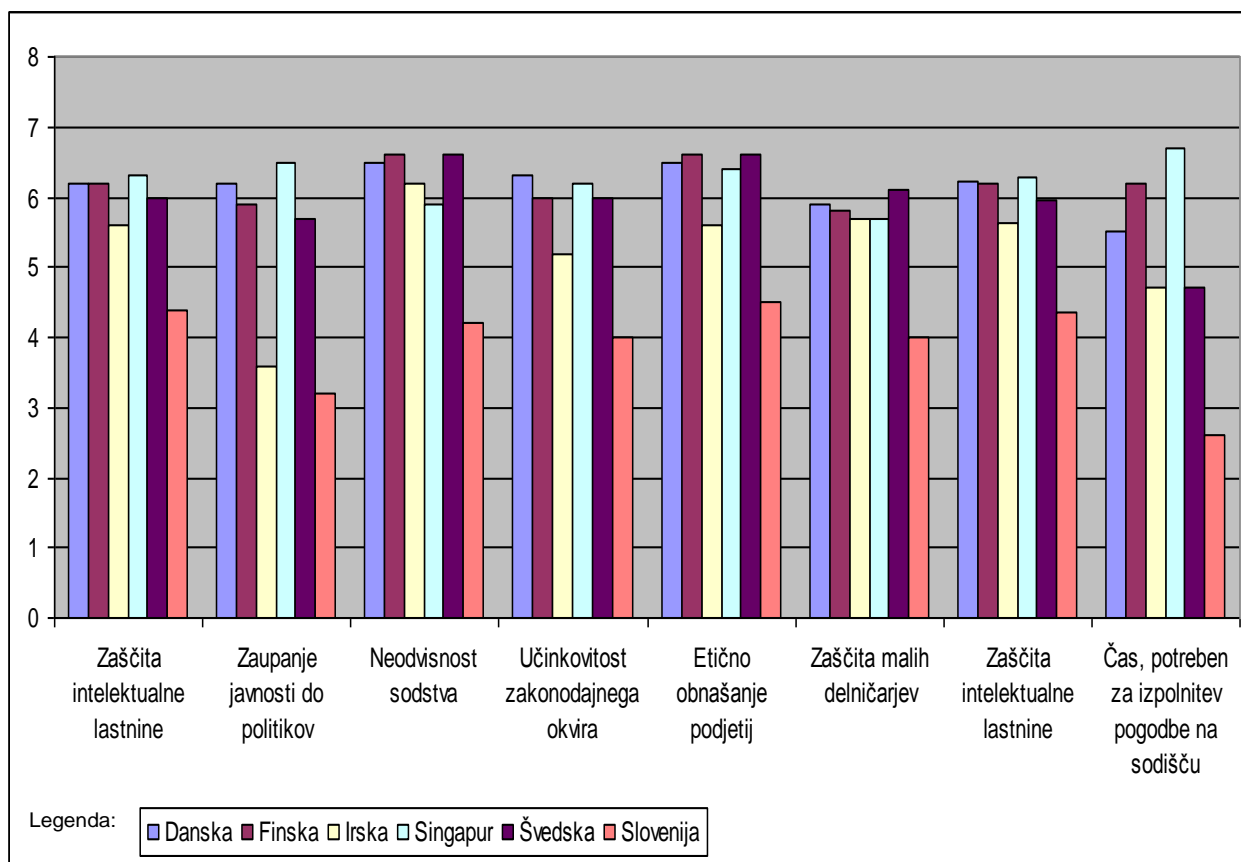
Države so izbrane za primerjavo glede na dejstvo, da imajo kar nekaj podobnosti s Slovenijo. Vse so relativno majhne, tako po prebivalstvu, kakor tudi po površini. Nimajo naravnih bogastev, ki bi jim v enaindvajsetem stoletju zagotavljala hiter nadaljnji gospodarski razvoj. Vse so močno odvisne od tujih trgov, na katerih morajo biti s svojimi izdelki in storitvami izjemno konkurenčne. Imajo življenjski standard, ki je med najvišjimi na svetu. V vseh obravnavanih državah, z izjemo Slovenije, tudi obstaja soglasje glede nadaljnje smeri razvoja in potrebnih ukrepov, ki bodo družbo vodili v prihodnost.

Zaradi dejstva, da kazalci izvirajo iz več različnih virov, sem jih razdelil v pet skupin, ki vključujejo področja, pomembna za prehod v družbo znanja. Skupine vključujejo: institucionalni okvir, infrastrukturo, izobraževanje in usposabljanje, spodbujanje podjetništva in inovacije ter raziskave in razvoj. Na koncu pregleda bom posebej poudaril tiste kazalce, pri izboljšanju katerih bi gospodarska središča lahko igrala pomembno vlogo.

3.2.1 Institucionalni okvir

Institucionalni okvir sicer nima neposredno merljivega učinka na rast in razvoj gospodarstva. Njegov pomen se predvsem kaže pri vzpostavitvi zaupanja v gospodarstvu in družbi kot celoti. Prav zaupanje v institucije, pravni red in finančni sistem je tisti odločujoči dejavnik, ki vsem gospodarskim subjektom zagotavlja občutek, da imajo v konkurenčnem boju na trgu vsi enake možnosti in da morajo vsi upoštevati enaka pravila. Zaupanja vreden in učinkovit institucionalni okvir zagotavlja, da gospodarski subjekti, ki ne upoštevajo postavljenih pravil, za svoja dejanja niso nagrajeni, temveč se jih ustrezno kaznuje in s tem omogoča enakopraven položaj vseh gospodarskih subjektov.

Slika 2: Institucionalni okvir

Vir: Prirejeno po K. Schwab, & M. Porter, *The Global Competitiveness Report 2008–2009*, 2009; *Pro Inno Europe, European Innovation Scoreboard 2008 – Comparative Analysis of Innovation Performance*, 2009; S. Dutta, & I. Mia, *The Global Information Technology Report 2008–2009*, 2009.

Iz primerjave kazalcev v sklopu institucionalnega okvirja je razvidno, da so pri večini obravnavanih kazalcev Danska, Finska, Singapur in Švedska med vodilnimi državami na svetu. Rezultati Irske kažejo, da kljub zaostanku na nekaterih področjih sledi najrazvitejšim državam. Slovenija pa po rezultatih pri večini kazalcev v sklopu institucionalnega okvirja zelo zaostaja za najrazvitejšimi.

Slovenija za obravnavanimi državami zaostaja na področjih:

- zaščite intelektualne lastnine; kjer je Slovenija v okviru ISK dosegla 41. mesto z oceno 4,4, Irska kot druga najslabše uvrščena izmed obravnavanih držav je z oceno 5,6 na 16. mestu, ostale države pa so z oceno nad 6 med prvimi na svetu,
- zaupanja javnosti do politikov; to je v Sloveniji na izrazito nizkem nivoju (47. mesto z oceno 3,2). Čeprav je Irska le malenkost boljša s 37. mestom in oceno 3,6 pa so ostale države z ocenami nad 5,7 v samem svetovnem vrhu glede zaupanja javnosti do politikov. Zaupanje javnosti do politikov je ključnega pomena v procesu doseganja širšega konsenza v družbi. Za razliko od razvitih skandinavskih demokracij, kjer je zaupanje v politike na izjemno visokem nivoju, Slovenija tukaj še zelo zaostaja,

- neodvisnosti sodstva; ta je v Sloveniji, ki je na tem področju dobila oceno 4,2, še vedno precej pod nivojem, kot ga imajo skandinavske države in Irska, pri katerih je ocena nad 6. Tudi Singapur kot najslabše uvrščena država ima na tem področju oceno 5,9,
- učinkovitosti zakonodajnega okvira; ta je v Sloveniji prav tako na precej nižjem nivoju (60. mesto in ocena 4) kot vse ostale obravnavane države, ki imajo oceno 6 ali več (z izjemo Irske, ki je na 22. mestu z oceno 5,2),
- etničnega obnašanja podjetij; kjer so slovenska podjetja z oceno 4,5 relativno nizko ocenjena v primerjavi z ostalimi državami, ki po etičnem obnašanju podjetij sodijo v sam svetovni vrh,
- zaščite malih delničarjev; kjer je Slovenija šele na 100. mestu na svetu, medtem ko so vse ostale obravnavane države v samem svetovnem vrhu (Švedska prva, Finska druga in najslabše uvrščena Irska na 11. mestu),
- časa potrebnega za izpolnitev pogodbe; kjer je čas, v katerem lahko podjetje, ki meni, da je bila kršena njegova pogodbeno pravica, doseže svojo pravico pred sodiščem, v Sloveniji neverjetnih 1350 dni. To dejstvo kaže na neučinkovitost sodnega sistema in zakonodajnega okvira in onemogoča podjetjem, da ob sporih sorazmerno hitro dosežejo svojo pravico in/ali finančno nadomestilo za neizpolnjene določbe v pogodbenih razmerjih. V Sloveniji se to še posebej pozna v vsesplošni finančni in plačilni nedisciplini, saj se zaradi dolgih in dragih sodnih postopkov podjetjem pogosto ne izplača tožiti manjših neplačnikov. Singapur kot prvi na tem področju ima čas izpolnitve pogodbe 150 dni, najslabše uvrščena opazovana država (poleg Slovenije) pa je Irska s 515 dnevi,
- razvitosti finančnih trgov; kjer imajo vse obravnavane države izjemno razvite finančne trge, ki omogočajo nemoteno in učinkovito financiranje gospodarstva. Slovenija z oceno 4,6 na 69. mestu na svetu glede razvitosti finančnih trgov zelo zaostaja za najrazvitejšimi državami. Finska, ki je druga najslabše uvrščena država, je z oceno 6 na 18. mestu, vse ostale države pa so z oceno, višjo od 6,2 med 15. državami z najrazvitejšimi finančnimi trgi.

3.2.2 Infrastruktura

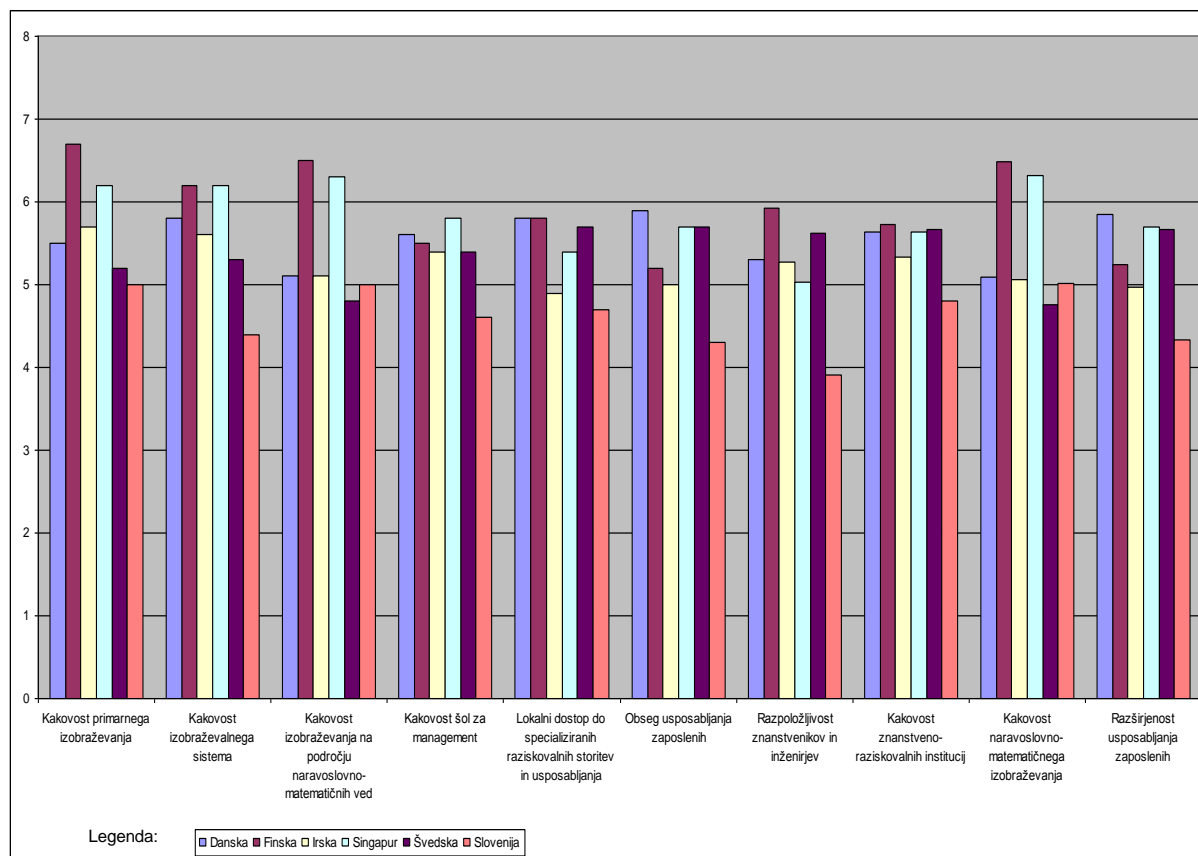
Učinkovita in moderna infrastruktura ne omogoča le nemotenega pretoka blaga in storitev, temveč z uvedbo novih elektronskih poti tudi izjemno hiter in poceni pretok informacij in znanja. Slovenija je glede informacijske infrastrukture, pri tem je mišljena predvsem infrastruktura na področju širokopasovnih internetnih povezav ter mobilne in klasične telefonije, dosegla solidno stopnjo razvitosti. Drugače je pri transportni infrastrukturi, kjer Slovenija, predvsem zaradi svoje majhnosti in geografske lege zaostaja glede infrastrukture na področju letalske in pristaniške infrastrukture. Če je kvaliteta cestnega omrežja primerljiva z razvitimi državami in bo po dokončanju avtocestnega križa in tretje razvojne osi dovolj dobro pokrivala večino slovenskih regij, pa je pri železniški infrastrukturi Slovenija v velikem zaostanku glede na obravnavane države. Razen Irske, ki je na 51. mestu na svetu z oceno 3,0, Slovenija na 43. mestu z oceno 3,3 na področju železniške infrastrukture zaostaja za vsemi ostalimi državami, ki so vse med petnajstimi najrazvitejšimi državami sveta z oceno nad 5,5.

3.2.3 Izobraževanje in usposabljanje

Izobraževanje in usposabljanje v družbi znanja ima eno izmed najpomembnejših vlog pri zagotavljanju konkurenčnih prednosti nacionalnega gospodarstva. Na eni strani zagotavlja stalen dotok nove, ustrezno usposobljene delovne sile na trg, po drugi strani pa z zagotavljanjem zaposljivosti visoko usposobljene delovne sile nadomešča nekatere instrumente socialne države. Visok delež BDP, ki ga najrazvitejše države sveta namenjajo za izobraževanje in usposabljanje, kakor tudi posledično dobra kvaliteta vseh institucij izobraževalnega sistema in visok delež

populacije, ki je vključena v izobraževanje in usposabljanje, je ključnega pomena pri ohranjanju visoke stopnje konkurenčnosti in s tem visoke gospodarske rasti nacionalnega gospodarstva.

Slika 3: Izobraževanje in usposabljanje

Vir: Prirejeno po K. Schwab, & M. Porter, *The Global Competitiveness Report 2008–2009, 2009*; Pro Inno Europe, *European Innovation Scoreboard 2008 – Comparative Analysis of Innovation Performance, 2009*; S. Dutta, & I. Mia, *The Global Information Technology Report 2008–2009, 2009*.

Kvaliteta izobraževalnega sistema v Sloveniji zaostaja za ostalimi obravnavanimi državami. Z oceno 4,4 je Slovenija zasedla šele 35. mesto. Druga najslabša obravnavana država je Švedska na 12. mestu z oceno 5,3. Na področju kvalitete izobraževalnega sistema zasedata Finska in Singapur prvo in drugo mesto z oceno 6,2.

Slovenija zaostaja za najrazvitejšimi državami tudi pri deležu prebivalstva, ki ima zaključeno vsaj višjo stopnjo izobrazbe. Če je za najrazvitejše države značilno, da dosega delež prebivalstva, ki ima vsaj visoko stopnjo izobrazbe, več kot 30 %, pa je Slovenija trenutno dosegla šele delež 22,2 % populacije z vsaj visoko izobrazbo.

Tudi vseživljenjsko učenje je eno izmed področij, kjer bo morala Slovenija v prihodnosti vlagati več napora, če bo želela dohiteti najrazvitejše države. Delež populacije v starostni dobi 25–64 let, ki je vključen v kakršnokoli obliko izobraževanja, je v Sloveniji 14,8 %. V primerjavi s Švedsko in Dansko, kjer je ta številka okoli 30 %, je Slovenija v precej velikem zaostanku.

Glede kvalitete šol za management so vse obravnavane države, čeprav ne med vodilnimi na svetu, uvrščene do 15. mesta na ISK. Slovenija z oceno 4,6 sorazmerno precej zaostaja in je uvrščena šele na 39. mesto lestvice.

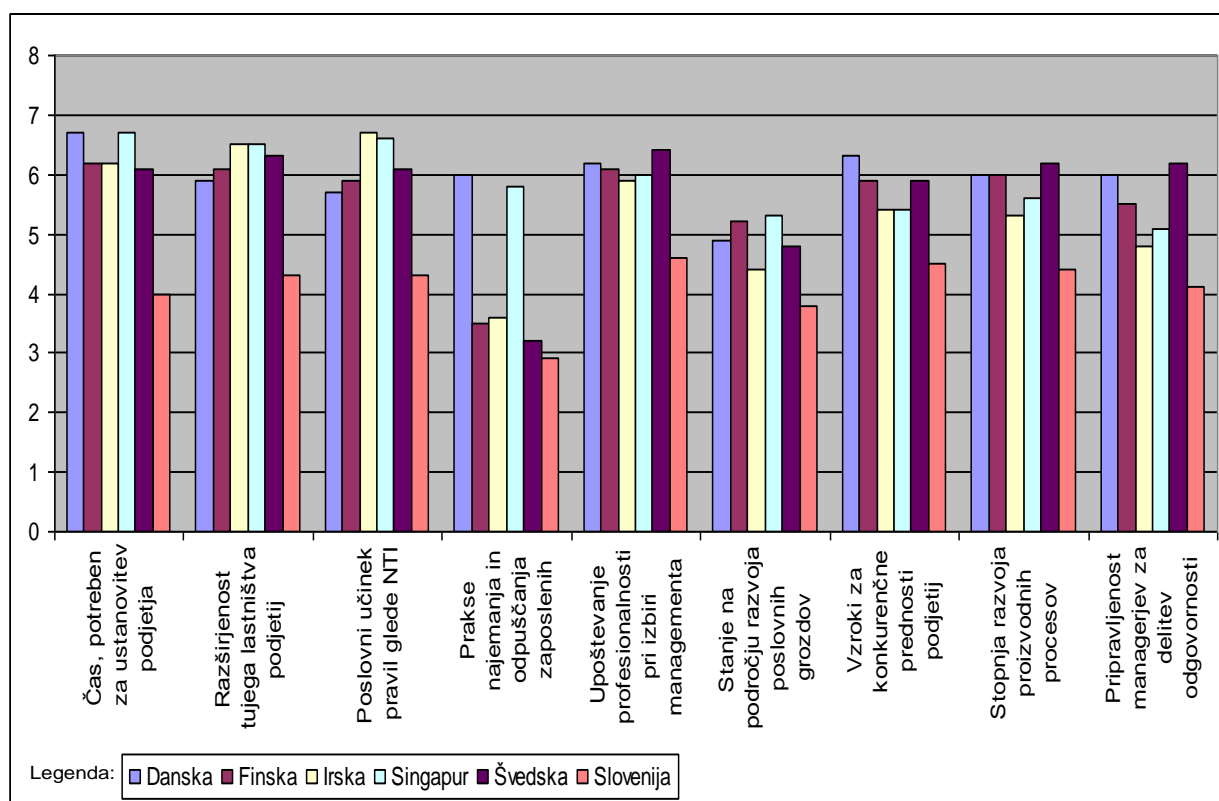
Lokalni dostop do specializiranih raziskovalnih storitev in usposabljanja je zelo pomemben za vsa inovativna podjetja, saj omogoča sorazmerno poceni dostop do najnovejših znanstvenih dognanj in svetovanja. Hkrati lokalni svetovalci, ki so dobro usposobljeni, pogosto bolje poznajo položaj na področju, kjer svetujejo podjetjem, kakor tuji svetovalci, ki nimajo stika z lokalnim okoljem. Slovenija je glede lokalne dostopnosti specializiranih storitev in usposabljanja šele na 33. mestu z oceno 4,7. Sledi ji Irska na 22. mestu z oceno 4,9. Ostale obravnavane države imajo oceno nad 5,4 in so, z izjemo Singapurja, ki je na 13. mestu, uvrščene med prvih 7 držav na svetu.

Obseg usposabljanja zaposlenih je v najrazvitejših državah zelo pomemben dejavnik konkurenčnosti podjetij, ki se ga podjetja zavedajo in zato v usposabljanje zaposlenih vlagajo znatna sredstva. Danska je vodilna država na svetu glede pomena, ki ga njena podjetja posvečajo usposabljanju zaposlenih (ocena 5,9). Na tretjem in četrtem mestu ji sledita Singapur in Švedska. Finska z oceno 5,2 na 11. mestu in Irska z oceno 5,0 na 21. mestu sledita najrazvitejšim državam. Slovenija zaostaja, saj je z oceno 4,3 šele na 43. mestu lestvice.

3.2.4 Spodbujanje podjetništva

Spodbujanje podjetništva je osnovnega pomena za razvoj novih in rast obstoječih podjetij. Čeprav je bilo v Sloveniji na področju podpore in pospeševanja podjetništva v času od uvedbe tržnega gospodarstva sprejetih precej ukrepov za spodbujanje podjetništva, je na nekaterih področjih še vedno v precejšnjem zaostanku za razvitejšimi državami. Pri ukrepih za spodbujanje podjetništva se je potrebno zavedati dejstva, da so majhna podjetja odvisna od podjetnikov – posameznikov, ki imajo dobre poslovne ideje in ki so pripravljeni prevzeti tveganja, potrebna za zagon podjetja. Vsaka družba potrebuje več podjetnikov, zato večina razvitih držav išče načine, kako bi lahko potencialne podjetnike spodbujala k ustanavljanju podjetij. Za Slovenijo je značilno, da učinkujejo kulturni dejavniki, ki odvrčajo ljudi, da bi začeli s poslom, zato je potrebno vzpostaviti močnejšo podjetniško kulturo, ki jo je potrebno začeti uvajati že v šolah. Prav tako je prepogosta stigmatizacija ljudi, ki jim ni uspelo v poslu, zato se tisti, ki so neuspešno poskušali začeti poslovanje, bojijo, da bodo v neugodnem položaju v prihodnosti. Upravne in zakonske zahteve ob ustanavljanju in vodenju majhnih podjetij so pogosto pomemben dejavnik, ki odvrča podjetnike. Ne nazadnje mora biti podjetnikom olajšano iskanje investitorjev, ki bi podprli njihove ideje.

Slika 4: Spodbujanje podjetništva

Vir: Prirejeno po K. Schwab, & M. Porter, *The Global Competitiveness Report 2008–2009*, 2009; *Pro Inno Europe, European Innovation Scoreboard 2008 – Comparative Analysis of Innovation Performance*, 2009; S. Dutta, & I. Mia, *The Global Information Technology Report 2008–2009*, 2009.

Slovenija glede razširjenosti tujega lastništva podjetij zelo zaostaja za najrazvitejšimi državami. Že od osamosvojitve Slovenije in skozi ves proces privatizacije družbenega premoženja se je v Sloveniji izjemno poudarjalo nacionalni interes glede lastništva podjetij. Medtem ko so Finska, Irska, Singapur in Švedska med prvimi osmimi državami na svetu glede razširjenosti tujega lastništva podjetij (vse z oceno, ki presega 6,1), je Slovenija z oceno 4,3 šele na 107. mestu na lestvici. Zato je tudi poslovni učinek pravil glede neposrednih tujih investicij (NTI) v Sloveniji na izjemno nizkem nivoju, saj je z oceno 4,3 šele na 114. mestu na svetu.

Stanje na področju razvoja poslovnih grozdov je najboljši kazalec sodelovanja med podjetji, ki delujejo v sicer konkurenčnem okolju iste panoge, a jim vseeno uspe premagati ozke parcialne interese in sodelovati pri skupnih projektih, ki koristijo vsem podjetjem, združenim v poslovni grozd. Slovenija je sicer že v devetdesetih letih prejšnjega stoletja s sredstvi lastnega proračuna kakor tudi s sredstvi Evropske unije poizkusila v slovensko gospodarstvo uvesti kulturo sodelovanja inovativnih podjetij v poslovnih grozdih. Žal ji je pri tem le deloma uspelo, saj je večina novoustanovljenih poslovnih grozdov prenehala delovati kmalu po tem, ko so usahnila proračunska sredstva. Slovenija je tako z oceno 3,8 na 48. mestu glede razvoja poslovnih grozdov. Irska, ki je druga najslabša od obravnavanih držav, je na 26. mestu, ostale štiri države pa so med petnajstimi najboljšimi – Singapur celo na tretjem mestu.

Čas, potreben za ustanovitev podjetja, je ključnega pomena tako za hiter prenos podjetniških idej in inovacij na trg, še posebej kadar le-te ne nastanejo znotraj že obstoječih podjetij. Prav tako je

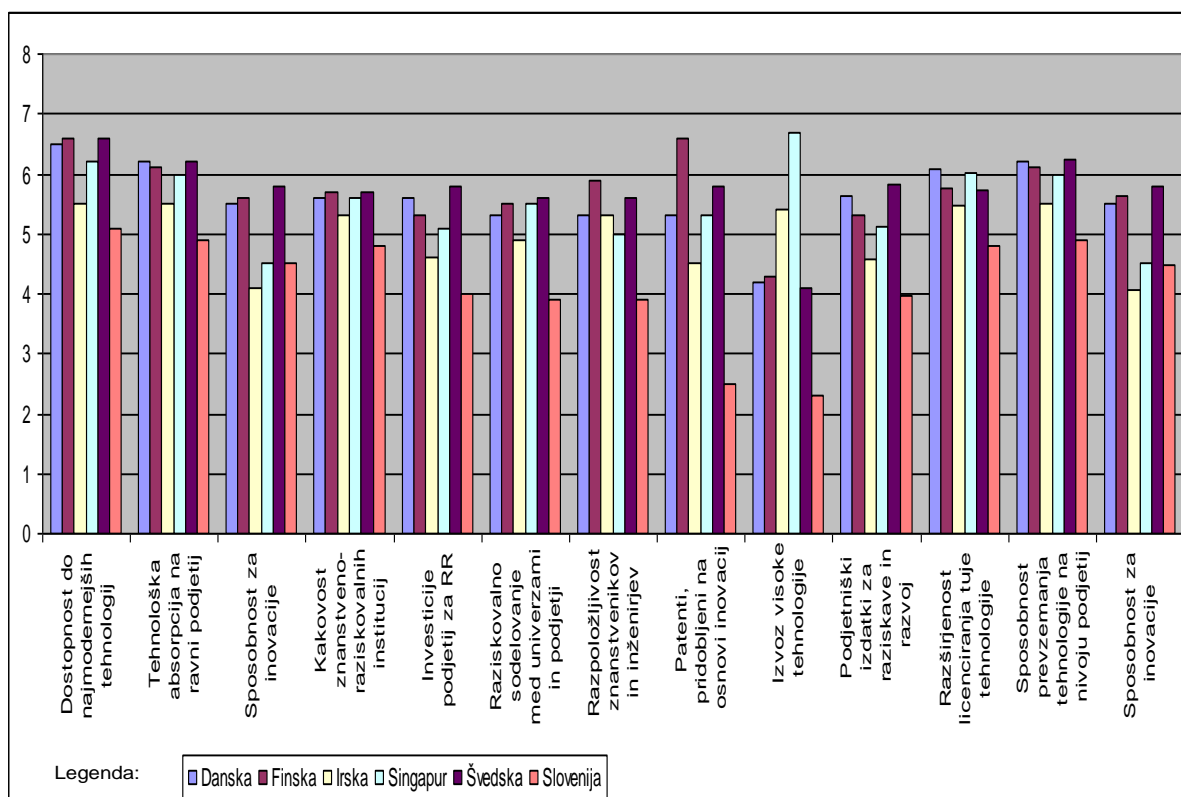
možnost hitre ustanovitve podjetja pomembna tudi za nemoten proces prenove podjetniškega okolja, kjer kratki in enostavni postopki ustanavljanja podjetij omogočajo hitro rojevanje podjetij. Predvsem zaradi birokratskih in zakonodajnih omejitev, ki so pogosto povezane z željo po preprečevanju zlorab in goljufij, je časovni okvir, v katerem je mogoče v Sloveniji ustanoviti novo podjetje, sorazmerno dolg. Čas 60 dni uvršča Slovenijo šele na 110. mesto na svetu. V Singapurju je mogoče podjetje ustanoviti že v samo petih dneh. Med obravnavanimi državami se je, poleg Slovenije, najslabše odrezala Švedska, kjer je mogoče ustanoviti podjetje v 15 dneh.

Slovenija je tudi ena izmed redkih razvitih držav, kjer je upoštevanje profesionalnosti pri izbiri managementa še vedno dokaj redko. Vse ostale obravnavane države razumejo pomen izbire profesionalnega managementa za konkurenčnost podjetij. Švedska je na tem področju vodilna na svetu z oceno 6,4, v Sloveniji, ki zaseda 69. mesto z oceno 4,6, pa je pomembnost prijateljskih ali sorodstvenih vezi pri izbiri managementa še vedno sorazmerno velika.

3.2.4 Inovacije ter raziskave in razvoj

Inovacije ter raziskave in razvoj so v družbi znanja temeljni generator konkurenčnih prednosti, ki podjetjem kakor tudi nacionalnim gospodarstvom omogočajo uspeh na svetovnih trgih. Zato je izjemnega pomena, da ima razvita država vzpostavljen izredno učinkovit sistem, ki skrbi tako za ustvarjanje novega znanja, kakor tudi za prenos inovacij, ki so rezultat raziskav in razvoja iz institucije, kjer je bilo novo znanje ustvarjeno, v gospodarstvo in prek njega na trg.

Slika 5: Inovacije in R&R

Vir: Prirejeno po K. Schwab, & M. Porter, *The Global Competitiveness Report 2008–2009*, 2009; Pro Inno Europe, *European Innovation Scoreboard 2008 – Comparative Analysis of Innovation Performance*, 2009; S. Dutta, & I. Mia, *The Global Information Technology Report 2008–2009*, 2009.

Dostopnost do najmodernejših tehnologij je v razvitih državah na izjemno visokem nivoju. Podjetja nimajo težav, bodisi pri razvoju lastnih novih tehnologij bodisi pri nakupu ali pridobitvi licenc za najsodobnejše tehnologije, ki so na voljo na svetovnih trgih. Še pomembnejše je dejstvo, da imajo podjetja v razvitih državah na voljo tudi dovolj ustrezno visoko usposobljenega kadrovskega potenciala, ki lahko najnovejše tehnologije uvede v podjetja in z njimi ustrezno upravlja. Švedska, Finska in Danska so glede dostopnosti do najnovejših tehnologij na 2., 3., in 4. mestu na svetu. Tudi Singapur je na relativno visokem 14. mestu z oceno 6,2. Irska s 33. in Slovenija z 48. mestom (ocena 5,1) imata glede na najrazvitejše države še dokaj velik zaostanek.

Tehnološka absorpcija na ravni podjetij je tesno povezana z dostopnostjo do najmodernejših tehnologij. Slovenija je tukaj v še slabšem položaju, saj je šele na 60. mestu z oceno 4,9. Slovenska podjetja bi morala biti bolj prodorna pri sprejemanju novih tehnologij. Sprejemati in uvajati bi jih morala »na zalogo«, se pravi prej, kakor pa jih v to prisilijo razmere na trgu. Podjetja v obravnavanih državah so zelo agresivna pri sprejemanju novih tehnologij, zato so vse, razen Irske, ki je na 29. mestu, na tem področju uvrščene med 15 najuspešnejših na svetu.

Razpoložljivost znanstvenikov in inženirjev je prav tako tesno povezana s tehnološko absorpcijo na ravni podjetij. V Sloveniji predvsem zaradi spodbujanja družboslovnih poklicev v obdobju po osamosvojitvi in nizkega družbenega vrednotenja naravoslovnih poklicev močno primanjkuje znanstvenikov in inženirjev z znanji, ki bi jih potrebovala najbolj inovativna podjetja. Slovenija je tako glede razpoložljivosti omenjenega kadra na 85. mestu z oceno 3,9 in močno zaostaja za Singapurjem, ki je naslednji na 22. mestu z oceno 5,0. Švedska in Finska imata na razpolago zelo veliko znanstvenikov in inženirjev vseh potrebnih usmeritev in na lestvici zasedata 3. in 4. mesto.

NTI so v razvitih državah pomemben vir novih tehnologij. Investitorji, ki vlagajo sredstva v najrazvitejše države sveta, pogosto v želji po čim večjem dobičku, investirajo v najnovejše tehnologije. NTI in tehnološki transfer sta zato v razvitih državah tesno povezana. Singapur je glede učinka NTI na prenos tehnologije na prvem mestu na svetu z oceno 6,4. Tesno za petami mu je na drugem mestu Irska z oceno 6,3. Skandinavske države so na sredini lestvice, medtem ko je Slovenija z oceno 3,8 na izjemno slabem 125. mestu.

Število patentov, ki jih pridobijo podjetja, je temeljni kazalec inovacijske aktivnosti v posamezni državi. Pri številu patentov, pridobljenih na osnovi inovacij, je vodilna od obravnavanih držav Finska, ki zaseda 4. mesto na svetu s 160,4 patenta na milijon prebivalcev. Sledi Švedska, ki je na 8. mestu s 116,6 patenta na milijon prebivalcev in Danska s 70,5 patenta na milijon prebivalcev. Slovenija ima 8 patentov na milijon prebivalcev, kar jo sicer uvršča na relativno visoko 26. mesto na lestvici, a po številu patentov zelo zaostaja za Irsko, ki je na lestvici le tri mesta pred Slovenijo, a ima 34 patentov na milijon prebivalcev.

Javni izdatki za raziskave in razvoj so pomemben indikator pomena, ki ga posamezna država pripisuje znanju in inovacijam. Najrazvitejše države z javnimi izdatki za raziskave in razvoj pomembno dopolnjujejo podjetniške izdatke za raziskave in razvoj in omogočajo delovanje širokemu spektru institucij, ki ustvarjajo novo znanje. Slovenija je v letu 2007 za raziskave in razvoj namenila približno 0,6 % BDP. Švedska in Finska sta za ta namen porabili blizu 1 % BDP.

Izvoz storitev z visoko intenzivnostjo znanja postaja v razvitih državah izjemnega pomena, saj je proizvodnja takih storitev v celoti odvisna od nivoja znanja, ki ga obvladuje družba. Irska in Danska imata v izvozu storitev okoli 70 % takih, ki zahtevajo visoko intenzivnost znanja,

Švedska ima takih storitev okoli 50 % in prav tako spada med razvitejše države na tem področju. V Sloveniji je takih storitev le 20,7 %.

Raziskovalno sodelovanje med univerzami in gospodarstvom je ključnega pomena za uspešen prenos znanja na trg. Pri tem je pomembno vedeti, da mora pri tem nastati dvosmerni proces, saj mora na eni strani gospodarstvo ustrezno prenašati zahteve trga do institucij znanja, da se te lahko pri svojih raziskavah usmerijo na tržno zanimive inovacije, na drugi strani pa morajo institucije znanja hitro in učinkovito posredovati nova znanja gospodarstvu. V Sloveniji je tako sodelovanje še v povojih, poleg tega pa je omejeno le na ozek krog podjetij, ki so bodisi največja v državi, bodisi izvirajo iz univerzitetnih inkubatorjev. Velika večina malih in srednjih podjetij (MSP), ki bi lahko bila zelo inovativna, pa je iz tega sodelovanja izločena. Z oceno 3,9 je Slovenija na tem področju na 31. mestu, medtem ko je Irska z oceno 4,9 zasedla 16. mesto, ostale države pa imajo izjemo razvito sodelovanje med univerzami in gospodarstvom in zasedajo 7. (Danska), 5. (Singapur), 4. (Finska) in 3. mesto (Švedska).

Sposobnost za inovacije opredeljuje zmožnost podjetij, da nove tehnologije pridobivajo predvsem prek lastnih raziskav in razvoja novih proizvodov in procesov. Pri tem v podjetjih lastne raziskave nadomešča posnemanje konkurenčnih podjetij in nakup tehnologije prek licenciranja. Švedska, Danska in Finska podjetja imajo visoko sposobnost za inovacije in zato ustvarijo veliko lastnih novih izdelkov. Slovenija, Singapur in Irska so vse okoli 20. mesta, kar kaže na še vedno velik del podjetij, ki nove tehnologije uvajajo prek posnemanja, licenciranja ali NTI.

Če želimo, da bo Slovenija napredovala na svoji poti do družbe znanja, mora tako slovensko gospodarstvo kakor tudi družba kot celota v temeljih spremeniti svoj odnos do znanja. Razumeti moramo, da so investicije v znanje najkoristnejša naložba, čeprav nimajo neposrednega in kratkoročnega pozitivnega vpliva na bilance podjetij in državni proračun. Če se odnos do znanja v Sloveniji ne bo spremenil in če ne bo načrtovanih povečanj v obsegu sredstev, namenjenih R&R, se bo to pokazalo na:

- poslabšanju kakovosti življenja ljudi in razvoju države z negacijo humanističnega izročila,
- zmanjšani sposobnosti gospodarstva za doseganje visoke stopnje gospodarske rasti,
- nadaljnem zmanjševanju konkurenčne sposobnosti v EU in na globalnem trgu, pa tudi v gospodarskem zaostajanju v primerjavi z uspešnimi tranzicijskimi državami,
- odlivu tehničnih in razvojnih delovnih mest na vzhod, v Indijo in na Kitajsko,
- potencialno intenzivnejšem pojavu "bega možganov" ob prepočasnem zagotavljanju spodbudnega okolja za raziskave in razvoj.

3.3 Pregled institucij, ki v Sloveniji sodelujejo pri prehodu v družbo znanja

Ustrezna institucionalna infrastruktura je ključnega pomena za uspešen prehod države v družbo znanja. Institucionalna infrastruktura mora biti vzpostavljena na način, ki omogoča čim hitrejši prenos znanja iz znanstveno-raziskovalnih institucij prek podjetij na svetovne trge. Pri tem je ključnega pomena vzpostavitev ustreznega institucionalnega načina prenosa znanja v obliki inovacijskega sistema, med univerzami, kot centri razvoja novega znanja in podjetji, ki so sposobna novo znanje vpeljati na nove trge in jih v obliki novih izdelkov ali storitev tržiti na najzahtevnejših svetovnih trgih. Pri tem se je potrebno zavedati dejstva, da mora učinkovit inovacijski sistem poleg hitrega prenosa znanja zagotoviti tudi pravično in učinkovito prerazporeditev finančnih učinkov inovacije na način, ki bo vsem subjektom, udeleženi v proces prenosa znanja, zagotavljal take finančne učinke, da bodo še vnaprej motivirani za dobro, inovativno delo v okviru inovacijskega sistema.

Po raziskavi o stanju inovacijske dejavnosti v Sloveniji (Stres et al., 2009, str. 17) obstaja v Sloveniji več kakor 400 organizacij, ki na različne načine podpirajo inovacijske dejavnosti. Avtorji raziskave o stanju inovacijske dejavnosti v Sloveniji so subjekte podpornega okolja za inovacije razdelili na tri nivoje (Stres et al., 2009, str. 20):

- primarni subjekti, ki sodijo v vsako regijo,
- sekundarni subjekti, ki sodijo v večje področne skupine in
- krovni subjekti, pri katerih za posamezno vsebino ali panogo zadošča en subjekt v državi velikosti Slovenije.

Primarni subjekti podpornega okolja naj bi bili namenjeni zagotavljanju razpršene infrastrukture za razvoj podjetništva. Podpirali naj bi predvsem začetne faze v procesu spodbujanja inovacij in naj bi bili osredotočeni zlasti na spodbujanje zavedanja in presoje glede inovativnih in podjetniških idej, pomoči pri izdelavi poslovnih načrtov, pomoči pri ustanovitvi in zagonu podjetij ter razvoju inovacije in njenem prenosu na trg. Ker morajo biti primarni subjekti podpornega okolja dosegljivi vsem posameznikom s podjetniškimi idejami, je smiselno, da so umeščeni po posameznih regijah glede na število prebivalcev regije. Med primarne subjekte podpornega okolja v Sloveniji uvrščamo (Stres et al., 2009, str. 20):

- društva inovatorjev,
- Gospodarsko zbornico Slovenije z njenimi območnimi enotami,
- Obrtno zbornico Slovenije z njenimi območnimi enotami,
- razvojne agencije in
- podjetniške inkubatorje.

V skupino sekundarnih subjektov podpornega okolja so uvrščene tiste institucije, ki za svoje uspešno delovanje potrebujejo kritično maso podjetij, ter univerze in javne raziskovalne institucije kot vir inovacij in pomoči podjetjem pri nadaljnjem razvoju inovativne ideje. Sekundarni subjekti podpornega okolja so (Stres et al., 2009, str. 21):

- tehnološki parki, katerih umestitev v regijo je odvisna od števila podjetij v regiji,
- univerze,
- raziskovalni inštituti,
- pisarne za prenos tehnologije, ki skupaj z univerzami in raziskovalnimi inštituti omogočajo sodelovanje med podjetji in institucijami znanja.

Krovne institucije zaradi svoje pregledne ali panožne usmeritve zadoščajo na nacionalni ravni. Med krovne institucije uvrščamo (Stres et al., 2009, str. 21):

- grozde,
- tehnološke platforme,
- tehnološke mreže,
- subjekte finančnega okolja, med katerimi so zlasti pomembni skladi rizičnega kapitala,
- tehnološke centre, ki so običajno sektorsko usmerjeni in nudijo podjetjem v vseh fazah razvoja visoko specializirane storitve.

Na nivoju vladne strukture za podporo inovacijam in podjetništvu je razvidna težnja, da se vzpostavi vladne agencije za podporo posameznim segmentom povezovanja virov znanja in podjetij. V ta namen je bila v obdobju prejšnje vlade izvedena reforma vladnih agencij. Ukrepi vlade, ki so namenjeni spodbujanju podjetništva in inovativnosti, se sedaj izvajajo pretežno prek Tehnološke agencije Slovenije (TIA) in Javne agencije za podjetništvo in tuje investicije

(JAPTI). TIA opravlja strokovne, razvojne in izvršilne naloge na področju pospeševanja tehnološkega razvoja in inovativnosti v skladu s sprejetim nacionalnim raziskovalnim in razvojnim programom in drugimi nacionalnimi programi na področju tehnološkega razvoja in inovativnosti. JAPTI deluje na področju podjetništva in podjetniškega okolja, tujih neposrednih investicij, internacionalizacije podjetij, razvoja in pospeševanja finančnega okolja, partnerstva med akademsko in gospodarsko sfero, znanja za gospodarstvo ter zagotavljanja informacij, znanja in virov financiranja za podjetja. Od leta 2009 v okviru JAPTI deluje tudi Slovenski center za konkurenčnost in inovativnost (SCKI).

Dodatna institucija, katere naloga je predvsem zagotavljati izboljšanje dostopa do finančnih sredstev za različne razvojno - poslovne projekte mikro, malih in srednje velikih podjetij, je Slovenski podjetniški sklad (SPS). SPS izvaja razpise za sofinanciranje zagona inovativnih in inkubiranih podjetij v subjektih inovativnega okolja in ponuja ustrezne finančne rešitve za razvojno – poslovne projekte v podjetniškem sektorju v Sloveniji prek finančnega inženiringa, ki v največji meri temelji na finančnih instrumentih s povratnimi sredstvi (kreditni, garancije za zavarovanje kreditov, subvencije obrestne mere, tvegan kapital) in omogoča kombiniranje finančnih virov različnih finančnih institucij (finančni vzvod).

Za vladne agencije je značilno, da so vsebinsko premalo profilirane in se po dejavnostih močno prekrivajo (TIA in JAPTI), medtem ko nekatera izvajana področja ne spadajo v vladne agencije, ampak med izvajalce podpornega okolja. Predvsem se postavlja vprašanje vzporednega delovanja agencij TIA in JAPTI, ki izvajata podobne programe. Izvajalske institucije tako v večjem delu svojega delovanja izvajajo le servis za odgovorna resorna ministrstva in s svojim delovanjem ne prinašajo dodane vrednosti v inovacijski sistem.

3.3.1 Univerze

V vseh razvitih državah so univerze najpomembnejši generator novih znanj. Razumevanje vloge, ki jo imajo univerze v družbi znanja, je ključnega pomena za vse udeležence v procesu ustvarjanja in prenosa znanja. Le ustrezno razvite univerze z učinkovitim sistemom financiranja in dobro načrtovanim sistemom raziskovalne dejavnosti lahko pomembno prispevajo k procesu ustvarjanja novega znanja v družbi. Izjemnega pomena je tudi vzpostavitev ustreznega sistema prenosa znanja, ki poskrbi za hiter in učinkovit prenos znanja v podjetniški sektor in na svetovne trge.

Za slovenske univerze velja, da glede kvalitete in konkurenčnosti zaostajajo v evropskem in svetovnem merilu. Kakor v celotnem izobraževalnem sistemu se tudi pri študiju na univerzah premalo spodbuja ustvarjalnost, originalnost, kritičnost in samostojnost študentov. Zaradi rigidnega načina študija je na univerzah velik osip študentov, študij pa praviloma traja predolgo. Študentje naravoslovno-matematičnih smeri v času svojega študija ne dobijo dovolj znanja o upravljanju in podjetništvu, pravu in ekonomiji. Ne zadosten je priliv strokovnjakov tehničnih in naravoslovnih usmeritev, premalo je tudi znanj s področij inovacijskega managementa in podjetništva. Kljub možnosti izmenjave študentov, ki jih nudijo programi Evropske unije in drugi programi štipendiranja in študentske izmenjave, premalo slovenskih študentov študira na vodilnih tujih univerzah tako v evropskih državah kakor tudi v ZDA.

Financiranje univerz v Sloveniji je še vedno v velikem delu vezano na proračunska sredstva in na šolnine izrednih študentov. Premalo je financiranja, ki bi imelo svojo osnovo v raziskovalnem sodelovanju s podjetji. Prav tako slovenske univerze ne pridobivajo sredstev s prodajo patentov in podeljevanjem licenc. Tudi sistem donacij in volil univerzam v Sloveniji ni vzpostavljen. Na univerzah v Sloveniji je pri raziskovalnem delu zelo šibko upoštevan kriterij poslovne

utemeljenosti opravljenega raziskovalnega dela. Kriterij uspešnosti raziskovalnega dela je še vedno v večini primerov objava v priznani, po možnosti tuji strokovni literaturi, in ne ekonomski učinek raziskave, ki bi ga lahko dosegel podjetniški sektor, če bi inovacijski sistem deloval učinkovito.

V Sloveniji imamo tri javne (Ljubljana, Maribor, Koper) ter eno zasebno (Nova Gorica) univerzo. Skupni izdatki za terciarno izobraževanje v Sloveniji so relativno visoki, predvsem zaradi visokega deleža populacije vpisane v prvi letnik visokih šol (preko 50 %). Kljub temu pa letni izdatki na študenta terciarnega izobraževanja znašajo le 71 % povprečja EU 25. V letu 2006 so omenjeni izdatki v Sloveniji znašali 5.743 evrov izraženih v pariteti kupne moči v primerjavi z 8.060 evri izraženimi v paritetni kupni moči, kolikor je v letu 2006 znašalo povprečje EU 25 (SVLR, 2007a, str. 25).

Univerza v Ljubljani je največja in najpomembnejša visokošolska in znanstveno raziskovalna ustanova v Sloveniji. Ustanovljena je bila leta 1919 in je najstarejša slovenska univerza. V evropskem merilu predstavlja po številu študentov večjo, po številu zaposlenih pa srednje veliko visokošolsko institucijo. Je celovita univerza, ki vključuje 22 fakultet, 3 akademije in eno visoko šolo. Zaposluje 5.800 delavcev. Od tega je 2.717 učiteljev in sodelavcev, ki so večinoma registrirani tudi kot raziskovalci, 378 čistih raziskovalcev, 483 mladih raziskovalcev, drugi pa so strokovni, tehnični in administrativni sodelavci. Univerza v Ljubljani ima največ raziskovalno razvojnega potenciala v državi. Na njej študira 58 % slovenskih podiplomskih in 64 % dodiplomskih študentov, od tega 72 % rednih in 44 % izrednih. Izvaja 67,5 % vseh akreditiranih dodiplomskih programov v državi. Slovenskemu prostoru daje več kot polovico diplomantov, več kot dve tretjini magistrstrov in specialistov in skoraj vse doktorje znanosti. V slovensko zakladnico znanja prispeva več kot polovico znanstvenih rezultatov (UL, 2005, str. 3).

Univerza v Mariboru je bila kot druga univerza v Sloveniji ustanovljena leta 1975. S prek 23.000 dodiplomskimi in podiplomskimi študenti, ki obiskujejo 15 fakultet in visoko šolo je druga največja univerza v Sloveniji. Univerza v Mariboru je začela pred leti aktivno udeležati model mehanizmov za prenos novosti iz Univerze v Mariboru v podjetniško prakso. Model predvideva vzpostavitev treh povezanih elementov, ki bodo na dolgi rok tvorili celovit sistem inovacijskega okolja Univerze v Mariboru, in sicer Univerzitetne pisarne za prenos tehnologije, Podjetniškega inkubatorja Univerze v Mariboru in Znanstvenega parka Univerze v Mariboru. (Univerza v Mariboru, 2009)

Univerza na Primorskem je bila kot tretja državna univerza ustanovljena v obmejnem prostoru med Hrvaško in Italijo, na stoletnem stičišču mednarodnih kulturnih in gospodarskih tokov. Svoje poslanstvo oblikuje na kulturi in tradiciji obmejnih regij, usmerjenosti gospodarskega prostora med zahodno Evropo in Sredozemljem ter ob viziji skupnega Evropskega visokošolskega prostora in Evropskega raziskovalnega prostora. V Univerzo na Primorskem je vključenih osem članic, in sicer tri fakultete, dve visoki šoli, dva raziskovalna zavoda in študentski domovi. Univerza je mrežno strukturirana – sedeži članic so v Kopru, Izoli in Portorožu (Univerza na Primorskem, 2010, str. 12–13).

Univerza v Novi Gorici je nedržavna, raziskovalna univerza. Ob začetku akademskega leta 2008/2009 je znotraj Univerze v Novi Gorici delovalo pet fakultet in ena visoka šola ter štirje raziskovalni laboratoriji, dva raziskovalna centra in en raziskovalni inštitut. Univerza v Novi Gorici je soustanoviteljica Primorskega tehnološkega parka in ustanoviteljica univerzitetne Fundacije "Edvard Rusjan". Slednja zbira sredstva za financiranje razvoja dejavnosti Univerze v Novi Gorici.

Univerza je temeljno razvojno jedro, okoli katerega se lahko zbere zadostno število subjektov, ki sodelujejo pri ustvarjanju znanja, njegovem prenosu v gospodarstvo in trženju na svetovnih trgih. Z ustrežno koncentracijo znanja in subjektov se lahko doseže preboj, ki je potreben za zagotavljanje stalnega toka invencij in inovacij, kar omogoča hiter razvoj in gospodarsko rast celotnega območja, na katerem univerza deluje.

3.3.2 Druge znanstveno-raziskovalne institucije

Kar zadeva raziskovalno dejavnost v Sloveniji, je zanjo značilna močna prisotnost državnega sektorja. V državnem sektorju, katerega jedro je 16 javnih raziskovalnih zavodov (državni inštituti nacionalnega pomena), se porabi 20 % bruto domačih izdatkov za R&R, v visokošolskem sektorju pa 13 % teh izdatkov. Pri usposabljanju kadrov in pri raziskavah za razvoj znanosti so univerze za potrebe gospodarstva nenadomestljive. Toda državni inštituti, predvsem večji inštituti na področju naravoslovja in tehniških ved, imajo največje koncentracije raziskovalcev in raziskav in so s tem najmočnejše točke ustvarjanja novega znanja v državi. Tudi pri njih izgradnja infrastrukture ni povsod sledila potrebam, tako da se marsikje srečujejo s prostorsko stisko in z neustreznimi delovnimi razmerami. Poleg tega je zaradi dolgoročno slabo načrtovanega petdesetletnega razvoja prišlo do prostorske razpršenosti ustanov s sorodnih področij znanosti oziroma raziskav. Taka razpršenost je precejšnja ovira za skupno izrabo velikega dela raziskovalne opreme in drugo vsakodnevno sodelovanje v raziskovalne in študijske namene.

Za delovanje javnih raziskovalnih zavodov v Sloveniji je značilno, da je delež sredstev, ki jih nekateri večji inštituti pridobijo z raziskovalno razvojnim delom za poslovni sektor, izjemno majhen. Večina financiranja prihaja iz proračunskih sredstev, bodisi v obliki programov, ki jih podpirajo posamezna ministrstva, bodisi neposredno iz proračuna. Slovenski raziskovalci v javnih raziskovalnih zavodih so zaradi togih organizacijskih prijemov na inštitutih in univerzah slabo povezani z univerzami, še slabše pa z gospodarstvom. Nizka mobilnost raziskovalcev je v veliki meri posledica splošne delovne zakonodaje, ki je zelo restriktivna glede fleksibilnega zaposlovanja na projektni osnovi.

Drugi partner v procesu prenosa znanja je gospodarstvo. Tudi gospodarstvo mora za uspešen prenos znanja izpolnjevati določene kriterije in mora razumeti dinamiko prenosa znanja. Za gospodarsko okolje v Sloveniji je značilno, da še nima značilnosti dinamičnih, na globalnem trgu konkurenčnih družb, kjer so nagrajene inovativne poslovne ideje in znanje. V podjetjih je nizka raven tehnoloških in organizacijskih znanj in nizek delež zaposlenih z višjimi stopnjami izobrazbe. Malo podjetij išče pomoč v sektorju R&R ali spodbuja izobraževanje zaposlenih oz. ne zaposlujejo najbolj izobraženih kadrov. Zasebni sektor premalo vlaga v R&R in inovacije, ki so osredotočene le na majhno število predelovalnih dejavnosti in v skromen delež inovativnih podjetij. Za Slovenijo je značilno zaostajanje na ravni tehnološke razvitosti in razvojno-inovacijske dejavnosti podjetij. To velja zlasti za srednja in mala podjetja. Podjetja tudi slabo sodelujejo med seboj na področju R&R. Izjemno majhno je število visokotehnoloških in inovativnih podjetij, kar močno omejuje prenos znanja v poslovni sektor. Premajhna je izkoriščenost programov EU, namenjenih podpori poslovnega sektorja. V okvirnih programih EU uspeva sredstva pridobiti le sorazmerno majhnemu deležu slovenskih podjetij. Skromen je interes potencialnih vlagateljev za naložbe v visokotehnološka podjetja.

Prisotnost visokotehnoloških inovativnih podjetij z visokotehnološkimi programi je nujna za uspešen prenos znanja in rezultatov R&R v poslovni sektor. Ta podjetja tudi spodbujajo doseganje višje tehnološke razvitosti države. Slovenija bistveno zaostaja po številu takih podjetij za razvitimi državami, saj je nastanku in rasti teh naše okolje izrazito nenaklonjeno.

Spodbudnejše okolje za nastanek in rast visokotehnoloških in inovativnih podjetij bi Slovenija lahko zagotovila predvsem z vzpostavitvijo zakonodajnega in finančnega okolja, ki bo spodbujalo nastanek in rast tehnoloških in inovativnih podjetij, in z ustvarjanjem možnosti za razvoj trga začetnega in tveganega kapitala.

Prenos tehnologije med univerzami in podjetji lahko naleti na naslednje ovire (Siegel, 2006, str. 119):

- pomanjkanje razumevanja za univerzitetne, podjetniške ali znanstvene norme in načine delovanja,
- nezadostno nagrajevanje raziskovalcev na univerzi,
- birokratizacija in neprilagodljivost univerzitetne administracije,
- nezadostna sredstva, ki jih univerza nameni za transfer tehnologije,
- nezadostno poznavanje marketinških, tehničnih in pogajalskih veščin, predvsem osebja uradov za transfer tehnologije,
- preostro varovanje intelektualne lastnine, ki ga izvaja univerza,
- previsoka pričakovanja univerzitetnega osebja glede vrednosti svojih tehnologij.

Za premagovanje ovir pri prenosu tehnologije je potrebno vzpostaviti ustrezen in učinkovit inovacijski sistem, ki mora ponuditi najboljše rešitve za nemoten in hiter prenos novih znanj in novih tehnologij iz raziskovalnih institucij na trg. Pri tem je pomembno predvsem, da inovacijski sistem upošteva zmožnosti in omejitve okolja v katerem deluje in da ustrezno poveže vse akterje (univerze, raziskovalne institucije, podjetje, državo in ne nazadnje tudi posameznike) na način, ki vsem omogoča v polni meri izkoristiti njihove potencialne in jih tudi ustrezno motivirati.

3.4 Družbeno-politična klima v Sloveniji glede prehoda v družbo znanja

Slovenija je na deklarativnem nivoju v svojih razvojnih dokumentih prehod v družbo znanja že večkrat poudarila kot eno izmed svojih prioriteta v nadaljnjem razvoju. Žal v večini primerov delovanje državnih institucij v praksi ne potrjuje danih zavez.

Doseganje ustreznega konsenza, ki bi bil potreben za združitev naporov, nujnih za prehod v družbo znanja, je v Sloveniji izjemno težavno. Trenutno v Sloveniji ni subjekta, ki bi lahko povezal glavne akterje in jih prepričal v skupno delovanje za splošno korist. Razlike med političnimi strankami, razlike med socialnimi partnerji in ne nazadnje nasprotovanja med različnimi interesnimi skupinami (lobiji) preprečujejo dosego nujno potrebnega konsenza glede nadaljnjih korakov, potrebnih za učinkovit razvoj Slovenije v prihodnjem obdobju. Pomanjkanje zaupanja med glavnimi akterji in potencialnimi nosilci napredka v Sloveniji situacijo le še poslabšuje. Tako kakor se je v Sloveniji oblikoval konsenz glede najpomembnejših vprašanj v preteklem obdobju, bi Slovenija tudi sedaj potrebovala jasno soglasje glede nadaljnega razvoja. Za Slovenijo in njene politične subjekte je značilno, da ji je uspelo doseči konsenz predvsem glede velikih vprašanj, ki so se pojavila v času krize ali pa so jih pred Slovenijo postavile tretje osebe (predvsem Evropska unija). Trije največji projekti Slovenije v zadnjih dveh desetletjih, osamosvojitve Slovenije, približevanje in vstop v Evropsko unijo in sprejem evra, so bili vsi doseženi s pomočjo konsenza med vsemi sodelujočimi stranmi v teh izjemno zahtevnih procesih.

Glavni politični problem Slovenije je skoraj popolna polarizacija volilnega telesa, ki je v večini obdobja po osamosvojitvi Slovenije povzročala bodisi nenačelne koalicije bodisi vladanje z izjemno majhno večino (tudi le z enim samim glasom večine). Taka politična razdelitev, skupaj z zgodovinsko neprežeženimi in nerazčiščenimi zamerami med desnim in levim blokom, praktično onemogoča doseganje kakršnega koli političnega konsenza o katerem koli družbenem problemu.

V Sloveniji se je, predvsem po osamosvojitvi, okrepilo mnenje, da je potrebno doseči decentralizacijo Slovenije in da je potrebno v vsako vas pripeljati vse institucije in vso infrastrukturo, ki je na voljo. To je slabo, saj drobi sredstva, ki so na voljo za investicije, hkrati pa ni v vseh krajih na voljo kritična masa sposobnih ljudi, da bi mogli doseči znanstveni ali gospodarski preboj. Slovenija je geografsko in populacijsko premajhna, da bi lahko imela veliko jeder razvoja. Idealno bi bilo, da bi se razvoj zgostil na treh do petih točkah, od katerih bi bile dve (Ljubljana in Maribor) taki, kjer bi lahko razmišljali o širših raziskovalnih temah z več področij in tri take (Koper, Kranj in Novo mesto) kjer bi se znanstveni razvoj osredotočil le na nekaj smeri, ki so najpomembnejše za regijo in v katerih ima ta na voljo dovolj strokovno usposobljenega osebja.

3.5 Predstavitev ključnih dokumentov, sprejetih v Sloveniji, za zagotavljanje trajnostnega gospodarskega razvoja, ki vplivajo na prehod v družbo znanja

Slovenija je v zadnjih letih sprejela vrsto strateških dokumentov, v katerih opredeljuje svojo vizijo in strategijo nadaljnjega razvoja. Dokumenti so podali osnove, ki naj bi jih upoštevale državne institucije pri sestavljanju operativnih dokumentov, povezanih tako s porabo sredstev evropskega kohezijskega sklada kakor tudi pri načrtovanju državnih in lokalnih proračunov v prihodnjem obdobju.

Na nivoju države je bila sprejeta Strategija razvoja Slovenije (SRS) in tudi naslednji programi:

- Program reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji,
- Nacionalni strateški referenčni okvir 2007–2013,
- Operativni program za krepitev regionalnih razvojnih potencialov 2007–2013,
- Operativni program razvoja človeških virov,
- Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih 2007–2023,
- Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti.

Štirje temeljni cilji SRS, ki naj bi jih Slovenija dosegla do leta 2013, so (Šuštaršič, Rojec & Korenika, 2005, str. 7):

- gospodarski razvojni cilj je v desetih letih preseči povprečno raven gospodarske razvitosti EU (merjeno z BDP na prebivalca v pariteti kupne moči) in povečati zaposlenost skladno s cilji lizbonske strategije,
- družbeni razvojni cilj je izboljšati kakovost življenja in blaginjo vseh državljanov, merjeno s kazalniki človekovega razvoja, socialnih tveganj in družbene povezanosti,
- medgeneracijski in sonaravni razvojni cilj je uveljaviti načelo trajnosti kot temeljnega kakovostnega merila na vseh področjih razvoja, tudi glede trajnostnega obnavljanja prebivalstva. Načelo trajnosti zahteva, da se potrebe današnjih generacij zadovoljujejo tako, da ne omejujejo možnosti prihodnjih rodov za vsaj enako uspešno zadovoljevanje njihovih potreb v prihodnosti,
- razvojni cilj Slovenije v mednarodnem okolju je, da bo s svojim razvojnim vzorcem, kulturno identiteto in angažiranim delovanjem v mednarodni skupnosti postala v svetu prepoznavna in ugledna država.

Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti 2007–2013 je bil sprejet v mesecu juliju 2006. Iz programa lahko povzamemo, da so ciljni učinki njegove izvedbe do leta 2013 naslednji (MG, 2006, str. 65):

- ustvaritev okrog 15.000 novih, kvalitetnih delovnih mest,
- ustanovitev vsaj 1.200 novih podjetij, od tega 20 visokotehnoških gazel,
- podvojiti število vrhunsko izobraženih kadrov v gospodarstvu,
- povečati delež inovacijsko aktivnih velikih podjetij na 75 %, srednje velikih podjetij na 60 % ter malih podjetij na 40 %,
- povečati delež izvoza izdelkov visoke tehnologije v celotnem nacionalnem izvozu od 5,8 % na 15 %,
- doseči 100 evropskih patentov na milijon prebivalcev letno,
- zagotoviti razvoj in delovanje vsaj 5 gospodarsko-razvojno-logističnih platform,
- zagotoviti povprečno za najmanj 3 % višjo dodano vrednost v podprtih podjetjih v primerjavi s povprečjem v panogi,
- omiliti probleme financiranja podjetij z visokim potencialom rasti ter razvoja.

Resolucija za Slovenijo predvideva naslednja področja, kjer bi lahko s podpiranjem raziskav in razvoja dosegli hitrejši razvoj gospodarskih področij (ReNRRP, Ur.l. RS, št. 3/2006):

- informacijske in komunikacijske tehnologije (vključuje tudi računalništvo in informatiko),
- napredni (novi) sintetični kovinski in nekovinski materiali in nanotehnologije,
- kompleksni sistemi in inovativne tehnologije (vključuje tudi tehnologije vodenja procesov),
- tehnologije za trajnostno gospodarstvo (energijske in okoljevarstvene tehnologije, tehnologije za racionalno rabo energije, za izrabo novih in obnovljivih virov energije, za varno in zdravo okolje, za trajnostno gradnjo, za zagotavljanje in kontrolo kvalitete okolja (zemlje, gozda, vode, zraka, hrane, zdravja in izdelkov ipd.),
- zdravje in znanost o življenju (meddisciplinarne raziskave na področju naravoslovno-tehniških in biotehniških, farmacevtskih in medicinskih ved, ki so povezane z zahtevami evropskih direktiv o kakovosti življenja).

Pregled obstoječih strateških dokumentov, sprejetih v Sloveniji v preteklih letih, lahko zaključimo z ugotovitvijo, da je na teoretično-strateškem delu prehoda Slovenije v državo znanja že bilo opravljeno veliko dela, da pa v praksi operativne naloge zamujajo z izvajanjem, oziroma se sploh še niso začele izvajati.

3.6 Regionalna razdelitev Slovenije kot dejavnik prehoda v družbo znanja

Problemi, ki jih povzročata trenutna politična razdelitev Slovenije, se kažejo predvsem na regionalni ravni, kjer sicer poznamo statistično razdelitev Slovenije na statistične regije, ni pa bila izvedena tudi politična razdelitev Slovenije na regije. Tako med nacionalnim nivojem odločanja in lokalnim nivojem obstaja prazen prostor, ki ga je le težko ustrezno izpolniti. Ker ne obstaja regionalni nivo odločanja, je združevanje posameznih občin v skupnih projektih na regionalnem nivoju pogosto slučajno in stihijsko ter večinoma odvisno od kratkotrajnih želja in potreb posameznih lokalnih skupnosti. Tudi politika igra pri takem združevanju veliko vlogo.

Problem razvoja regij v Sloveniji je predvsem posledica dejstva, da gre pri vzpostavitvi regij za političen, in ne razvojni projekt. Sočan et al. (2003, str. 126) ugotavljajo, da bi bilo z razvojnega vidika najustreznejše, če bi bila Slovenija razdeljena na tri regije. Pri takem številu regij bi le-te, seveda ob tesnem medsebojnem sodelovanju, dosegle vsaj minimalno kritično maso razvojnih

potencialov. Politična razdelitev Slovenije pa predvideva celo do 14 regij, kar je celo več od 12 statističnih regij na nivoju NUTS 3.

Problem slovenskih regij je predvsem v dejstvu, da se v imenu enakomerne regionalnega razvoja nekritično umešča infrastrukturne projekte v vse regije, ne glede na dejstvo, ali je to smotno z gospodarskega in razvojnega vidika. Politične odločitve imajo pri veliki večini razvojnih projektov, ki se izvajajo v regijah, prednost pred ekonomsko logiko.

Glede na razvitost infrastrukture za spodbujanje podjetniško-inovativnega okolja je stanje v slovenskih statističnih regijah naslednje:

Pomurska regija ima zelo razvito infrastrukturo na področju primarnih subjektov podpornega okolja za inovacije. V regiji delujejo gospodarska zbornica, štiri območne obrtno-podjetniške zbornice, mrežni podjetniški inkubator, društvo inovatorjev in izumiteljev, tehnološki park, regionalna razvojna agencija in dve razvojni agenciji. S tako sestavo institucij ima pomurska regija popolnoma pokrit nabor primarnih subjektov podpornega okolja. Regija nima v svojem okolju vzpostavljene nobene izmed krovnih institucij, prav tako pa je v regiji predstavnik sekundarnih subjektov podpornega okolja le Pomurski tehnološki park. Regija spada, glede na uveljavljenost podjetništva med prebivalstvom, med najmanj razvite, sedanja struktura podpornih institucij pa kaže ta položaj. Za vzpostavitev manjkajočih podpornih institucij v regiji, v prvi vrsti univerze in raziskovalnih inštitutov, je v regiji premajhna koncentracija podjetij in visoko izobražene delovne sile.

Podravska regija je glede na razvitost subjektov podpornega okolja v samem slovenskem vrhu, takoj za Osrednjeslovensko regijo. Univerza v Mariboru, več raziskovalnih institucij, Slovenski podjetniški sklad, Slovenski informacijski grozd, sklad tveganega kapitala Prvi kapital d.o.o., gospodarska zbornica, sedem območnih obrtno-podjetniških zbornic, Štajerski tehnološki park in Mariborska razvojna agencija so le nekatere izmed institucij, ki zagotavljajo najkakovostnejšo podporo inovacijam. Ob tako razviti infrastrukturi preseneča dejstvo, da podravske regije manjka društvo inovatorjev, kar zavira razvoj inovativnosti na povsem osnovnem nivoju. Z razvojno spodbujevalnega vidika je podravska regija infrastrukturno izjemno dobro razvita in pripravljena podpreti podjetja in podjetnike pri njihovih aktivnostih na področju inovacij.

Koroška regija je na primarnem nivoju dobro pokrita, saj premore območno gospodarsko zbornico, štiri območne obrtno-podjetniške zbornice, mrežni podjetniški inkubator in regionalno razvojno agencijo. Nasprotno pa nima niti enega subjekta sekundarnega ali sedeža krovnega podpornega okolja. Koroška je po številu podjetij majhna, zato se pojavlja vprašanje, ali je v regiji sploh smiselno ustanavljati subjekte sekundarnega okolja. Podjetja, ki imajo sedež v koroški regiji, večinoma uporabljajo krovne storitve in storitve sekundarnih subjektov podpore v Mariboru ali Celju.

Savinjska regija ima nadpovprečno število krovnih podpornih subjektov. Trije grozdi (orodjarski, ekološki in grozd Plasttehnika) ter štiri tehnološke platforme kažejo na velik privatni interes in željo po sodelovanju in skupnem napredku med naprednimi podjetji v regiji. Savinjska regija ima tudi dobro osnovno inovacijsko infrastrukturo, saj je v celoti pokrita s subjekti primarnega nivoja. Na področju regije tako delujeta dve regionalni gospodarski zbornici, osem območnih obrtno-podjetniških zbornic in štiri razvojne agencije. Največje pomanjkanje podpornih subjektov v savinjski regiji se kaže na sekundarnem nivoju, saj na tem nivoju deluje le tehnološki park. Čeprav sta ljubljanska in mariborska univerza z geografskega vidika v neposredni bližini regije, se tu vseeno občuti odsotnost univerze kot jedra inovativnosti in

znanstveno raziskovalnih dejavnosti. Odsotnost univerze v regiji tudi vpliva na relativno velik odliv najbolj sposobnih in izobraženih kadrov iz regije.

Zasavska regija je po številu prebivalcev najmanjša med slovenskimi statističnimi regijami in hkrati spada med najmanj razvite glede na uveljavljenost podjetništva med prebivalstvom. Na področju primarnih subjektov podpornega okolja deluje v regiji območna gospodarska zbornica, tri območne obrtno podjetniške zbornice in podjetniški inkubator. Zasavska regija v svojem okviru nima niti enega sekundarnega subjekta podpornega okolja, kar resno zavira regionalne možnosti za poglobljeno dejavnost na področju povezovanja med podjetji in institucijami znanja predvsem visoke tehnologije in zahtevnejših raziskav in razvoja. Kljub dejstvu, da v regiji ni sekundarnih subjektov podpornega okolja, pa deluje krovna institucija Tehnološki center Zasavje, ki pa zaradi omenjenih omejitev svoje delovanje osredotoča večinoma le na podjetja iz zasavske regije.

V **Posavski regiji** je situacija na področju subjektov podpornega okolja podobna tisti v zasavski regiji. Za regijo je značilna slaba zastopanost sekundarne infrastrukture, saj naloge tega dela podpornih institucij opravlja le Tehnološki center Posavje, ki je sicer krovna institucija, a je v svojem delovanju brez podpore institucij znanja, ki jih v regiji še ni in zato le delno opravlja svoje poslanstvo pri spodbujanju in širjenju inovativnosti. Čeprav ima regija območno gospodarsko zbornico in tri območne obrtno-podjetniške zbornice, pa med primarno infrastrukturo manjkata tako društvo inovatorjev kakor tudi podjetniški inkubator.

Jugovzhodna Slovenija je na področju primarnih subjektov podpornega okolja infrastrukturno zelo slabo razvita, saj nima niti podjetniškega inkubatorja niti tehnološkega parka, prav tako tudi ni organiziranega društva inovatorjev. Še slabše je stanje na področju sekundarnih subjektov podpornega okolja in krovnih institucij. Podjetja v regiji zato pogosto dostopajo do podpornih organizacij v osrednjeslovenski regiji. Prav tako je za regijo značilno dejstvo, da je večina tehnološkega razvoja v regiji odvisna od nekaj velikih podjetij (Krka, Revoz, Adria Mobil). Veliko njihovih dobaviteljev je pri svojem razvoju in uvedbi tehnoloških inovacij z njimi tesno povezanih in zaradi načina sodelovanja le redko ustvarja izvirne inovacije.

Gorenjska regija ima glede na svojo velikost in dejstvo, da je bila nekoč ena izmed najrazvitejših regij bivše Jugoslavije, dokaj slabo razvito podporno okolje na področju primarnih subjektov. Ob območni gospodarski zbornici in petih območnih obrtno podjetniških zbornicah obstaja v regiji tudi podjetniški inkubator, ne najdemo pa niti tehnološkega parka in tudi ne društva inovatorjev. Čeprav v regiji obstajata dve samostojni fakulteti in tudi fakulteta, ki je del mariborske univerze, so vse tri usmerjene v družboslovne znanosti in glede na svoj program le minimalno sodelujejo s podjetji v regiji, ki so večinoma tradicionalno usmerjena v elektro in kovinsko industrijo. Med krovnimi institucijami v regiji je potrebno omeniti tudi tri tehnološke platforme, ki pa so vse nastale na podlagi izkušenj in tradicije kot ostanka delovanja poslovnega sistema Iskra. Glede na geografske značilnosti regije subjekti lažje dostopajo do podpornih organizacij v osrednjeslovenski regiji, zato manjka nekaj tipov podpornih organizacij.

Notranjsko-kraška regija je med vsemi slovenskimi regijami v najslabšem položaju glede razpoložljivosti subjektov podpornega okolja, ki so na voljo podjetjem v regiji. V regiji obstaja le območna gospodarska zbornica, tri območne obrtno podjetniške zbornice in razvojna agencija. Za nadaljnji razvoj podjetništva in inovativnosti bi bilo potrebno v regiji vzpostaviti podjetniški inkubator in tehnološki park. Prav tako bi morala podjetja v regiji združevati svoje izkušnje in znanja in spodbuditi razvoj grozdov in tehnoloških platform.

V Goriški regiji je sedež Univerze v Novi Gorici in ima tako dobro osnovo za nadaljnji razvoj sodelovanja med podjetji v regiji in institucijami znanja. Na primarni stopnji je regija, kljub prisotnosti območne gospodarske zbornice in štirih območnih obrtno podjetniških zbornic, relativno slabo pokrita. Za uspešnejše spodbujanje podjetništva v regiji le-ta potrebuje predvsem podjetniški inkubator in ustanovitev društva inovatorjev. Na področju sekundarnih subjektov podpornega okolja v regiji deluje tehnološki park in že omenjena univerza, opaziti pa je predvsem pomanjkanje drugih oblik znanstveno raziskovalnih institucij in, kar lahko še posebej zavre prenos znanja v regiji, ni delujoče pisarne za prenos tehnologije. V regiji ima svoj sedež tudi tehnološka platforma Solarna in termalna energija (in sicer v Godoviču na skrajnem robu regije), kar lahko deloma dodatno pozitivno vpliva na razvoj regije. Regija ima tudi tesne povezave s sosednjo Furlanijo-Julijsko krajino, ki vplivajo na razvojne potenciale regije.

Obalno-kraška regija je s stališča pokritosti s subjekti podpornega okolja relativno dobro razvita. Na področju primarnih subjektov deluje v regiji samostojna regionalna gospodarska zbornica, štiri obrtno podjetniške zbornice kakor tudi podjetniški in univerzitetni inkubator. Univerza na Primorskem, pisarna za prenos tehnologije in inštitut za naravoslovne in tehnične vede sestavljajo sekundarno podporno okolje. Od primarnih in sekundarnih delov podpornega okolja regiji tako manjka le tehnološki park. V okviru krovnih institucij v regiji deluje pomorska tehnološka platforma. Za nadaljnji napredek na področju spodbujanja raziskav in razvoja je problematično dejstvo, da v regiji ni delujočega tehnološkega centra. Podobno kot goriška regija je tudi obalno-kraška regija zgodovinsko in geografsko vezana na sosednjo tržaško pokrajino, kar se kaže v tesnih čezmejnih povezavah.

Osrednjeslovenska regija je glede subjektov podpornega okolja najrazvitejša regija v Sloveniji in premore vse tipe subjektov podpornega okolja, večinoma množično. Ljubljana je center slovenskega znanstveno raziskovalnega delovanja. Posledice se kažejo tudi v izjemno dobri zastopanosti podjetij glede na število ljudi – eno delujoče podjetje na 15 prebivalcev.

Značilnosti regije vplivajo na ustvarjanje in prevzemanje novih tehnologij v podjetja, ki imajo sedež v regiji. Med najpomembnejše dejavnike, ki odločujoče vplivajo na način, kako se nove tehnologije ustvarjajo in prevzemajo v okviru regije, so (Linder, 2005, str. 34):

- tržni faktorji:
 - usposobljenost razpoložljive delovne sile,
 - obstoječa industrijska struktura regije,
 - prisotnost ustvarjalcev tehnologije (univerze, inštituti, tehnološki parki),
 - dostopnost do investicijskega kapitala,

- netržni faktorji:
 - kvaliteta življenja,
 - javne politike,
 - stopnja izmenjave informacij.

Bistvo razvojno zasnovane regije je oblikovanje vsaj minimalne kritične mase razvojnih potencialov – proizvodnje, infrastrukture, financ, institucionalne infrastrukture, naravnih virov, tehnološkega razvoja, kadrov, izobraževanja, usposabljanja ter sodobnega upravljanja. Jedro teh potencialov tvorijo univerze, ki ne pokrivajo več vseh področij znanosti, vendar pa so zato visoko specializirane. Razvojna zasnovanost regij temelji predvsem na sinergiji med obstoječimi

potenciali in razvojnim okoljem. To omogoča nenehno krepitev moči lastnih potencialov, kar je osnova za vedno bolj konkurenčne projekte regije.

Glede na opisano situacijo lahko zaključimo, da so glede razvitosti, predvsem Osrednje slovenska, Podravska in Obalno-kraška regija tiste regije, v katerih bi lahko obstajal prebojni potencial za prehod Slovenije v družbo znanja. Ostale regije bi lahko imele predvsem vlogo podpornega okolja za najnaprednejše regije. Regionalni interesi in politika, ki vodi v decentralizacijo, pa prav gotovo zavirata tak način razvoja.

4 GOSPODARSKA SREDIŠČA IN PREHOD SLOVENIJE V DRUŽBO ZNANJA

Prehod v družbo znanja zahteva med drugim tudi ustrezno materialno in institucionalno infrastrukturo, ki omogoča podjetjem, da v največji meri izkoristijo svoje inovacijske sposobnosti in konkurenčne prednosti. Izkušnje iz najrazvitejših držav kažejo, da je pri ustvarjanju ustreznih pogojev za delovanje najnaprednejših podjetij, izjemnega pomena tesna povezanost, tako institucionalna, kakor tudi lokacijska, vseh akterjev, ki sodelujejo v inovacijskih procesih. V razvojnih dokumentih Slovenije se kot oblika, v okviru katere bi se lahko razvilo omenjeno sodelovanje, pojavljajo gospodarska središča.

Večinoma ima območje velikosti Slovenije 3–4 strateške cone in večje število manjših poslovnih con. Glede na velikost slovenskih občin je logično, da številne ne bodo imele niti ene poslovno-industrijske cone. V primeru večjih vlaganj v infrastrukturo posamezne cone je namreč zelo pomembno, da se cona dovolj hitro polni s podjetji, da se s tem infrastrukturne investicije hitro aktivirajo in začnejo vračati vložena sredstva. To pa zahteva določeno lokalno/regionalno koncentracijo podjetniškega potenciala.

4.1 Predstavitev posameznih gospodarskih središč v Sloveniji

V skladu z Resolucijo o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023 (RNRP) je v Sloveniji predvidenih 9 gospodarskih središč. Le-ta so decentralizirano razdeljena po regijah. Vsa gospodarska središča v Sloveniji, ki bodo zgrajena v okviru RNRP vključujejo bolj ali manj podobne projekte. Projekti se med seboj razlikujejo le po umeščenosti v prostor, kajti nekatera gospodarska središča nudijo storitev na prostorsko razpršenih lokacijah. Na splošno omogočajo gospodarska središča v Sloveniji podjetjem pomoč pri sami ustanovitvi in zagonu podjetja (podjetniški inkubatorji) in tudi naprej pri razvoju podjetja (znanstveno – tehnološki parki) ter širitvi njegovega poslovanja (poslovne cone). Ves čas tega razvoja pa hkrati v sodelovanju z univerzo zagotavljajo podjetjem visoko usposobljen kader.

Slika 6: Prostorska umeščenosť gospodarskih središč v Sloveniji

Vir: Prirejeno po Resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023, 2006.

Iz prostorske razporeditve predvidenih lokacij gospodarskih središč je razvidno, da se je pri načrtovanju umeščenosťi gospodarskih središč v Sloveniji upoštevalo predvsem zagotavljanje enakomerne geografske pokritosti. Pri tem se je le v manjši meri upoštevalo ostale kriterije, ki so pri načrtovanju lokacij gospodarskih središč izjemno pomembni. Še posebej so načrtovalci zanemarili vlogo univerze kot pomembnega spodbujevalca razvoja in rasti gospodarstva. Od devetih predvidnih lokacij je le ena predvidena v neposredni bližini univerze (Oreh), na ostalih lokacijah pa naj bi že sama vzpostavitev gospodarskega središča spodbudila razvoj visokošolskih in raziskovalnih institucij. Tako razmišljanje je lahko privlačno predvsem za lokalne politike, a vprašanje ostaja ali se bo tak razvoj potrdil tudi v praksi.

Tabela 1: Predvidena sredstva za izgradnjo gospodarskih središč

Proračun (v milijonih evrov)	Proračun RS	Proračun lokalnih skupnosti	Sredstva evropske kohezijske politike*	Privatni viri	Vrednost projekta	Rok izgradnje
Jugovzhodna Slovenija	5	15	25	55	100	2015
PHOENIX v Posavski regiji	8	20	40	92	160	2020
Gospodarsko središče v Gorenjski regiji	7	21	39	93	160	2023
PERSPEKTIVA v Notranjski regiji	5	15	24	56	100	2020
OKO v Pomurski regiji	5	15	26	54	100	2015
IN PRIME v Goriški regiji	8	25	46	81	160	2020
OREH v Podravske regiji	8	25	41	86	160	2015
NOORDUNG v Koroški regiji	5	15	25	55	100	2023
TEHNOPOLIS+ v Savinjski regiji	8	25	40	87	160	2015

Legenda:

* Sredstva iz Evropskega regionalnega razvojnega sklada, Evropskega socialnega sklada in Kohezijskega sklada.

Vir: Prirejeno po Resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023, 2006.

Tabela predstavlja vrednosti, ki so bile predvidene v RNRP. Predvidene vrednosti so se izkazale za zelo nizko oceno potrebnih finančnih sredstev. Glede na že dokončane študije izvedljivosti, ki so bile izdelane za nekatera izmed gospodarskih središč, se je izkazalo, da bi bile potrebne vrednosti projektov med 200 milijonov pa celo do 1,6 milijarde evrov (načrtovanih za dokončanje gospodarskega središča Phoenix). Tako povečanje predvidenih vrednosti projektov bo zelo verjetno premaknilo rok za dokončanje gospodarskih središč v prihodnost ter bo hkrati otežilo trženje gospodarskih središč in pridobivanje potencialnih investitorjev.

4.1.1 Gospodarsko središče Jugovzhodne Slovenije

Gospodarsko središče Jugovzhodne Slovenije je načrtovano na podlagi potreb po večjem in konkurenčnejšem gospodarskem razvoju regije, razvoju najbolj perspektivnih panog v regiji, potreb po novih kvalitetnih delovnih mestih in sinergiji med izobraževalno in gospodarsko sfero v regiji. Za gospodarstvo Jugovzhodne Slovenije je značilna zgoščenost industrije v okolici Novega mesta. Glede na ekonomske kazalce regije imamo opravka z ekonomsko učinkovito regijo z zdravim industrijskim jedrom, ki je gonilna sila gospodarstva. Čeprav je močna industrija prednost regije, zanjo to pomeni tudi določeno pomanjkljivost. V regiji je majhnih in srednjih podjetij v povprečju manj kakor v drugih slovenskih regijah, zaradi česar je treba v prihodnje spodbuditi prav to področje, da bi preprečili gospodarska tveganja regije. Visoko šolstvo v regiji je na začetku razvojne poti, medtem ko delujočih tehnoloških parkov in podjetniških inkubatorjev ni. Večina raziskovalnega dela se odvija v izvozno usmerjenih podjetjih. Dodatna težava regije so velika podjetja, ki lahko ob odhodu povzročijo ne le regionalne, ampak tudi nacionalne gospodarske probleme, na primer veliko brezposelnost. V regiji močno primanjkuje znanja na področju naravoslovno-tehniških ved, prav tako v regiji ni

ustrezne infrastrukture, ki bi omogočala razvoj visokošolskih zavodov in visokotehnoloških podjetij v okviru tehnološkega parka.

Gospodarsko središče Jugovzhodne Slovenije naj bi spodbujalo predvsem (Razvojni center Novo mesto d.o.o., 2007, str. 10):

- razvoj visokega šolstva na področju naravoslovja in tehniških ved z izgradnjo univerzitetnega središča s spremljajočimi objekti,
- razvoj in rast visoko tehnoloških podjetij in njihovo sodelovanje z institucijami znanja z izgradnjo znanstveno-tehnološkega parka,
- ustanavljanje novih podjetij z izgradnjo regijskega mrežnega podjetniškega inkubatorja,
- zagotavljanje nadaljnjega razvoja in rasti podjetij z izgradnjo poslovno-industrijske cone v Novem mestu.

Gospodarsko središče Jugovzhodne Slovenije je v fazi načrtovanja razdeljeno na podprojekte, in sicer: znanstveno tehnološki park, mrežni inkubator, razvoj novih visokošolskih programov in univerzitetni kampus ter poslovna cona Novo mesto. Znanstveno tehnološki park je tisto mesto, kjer naj bi skozi raziskave in razvoj sodelovala podjetja in raziskovalne organizacije ter univerzitetni programi. Mrežni inkubator bo namenjen pomoči novoustanovljenim podjetjem pri iskanju poslovnih priložnosti in predvsem njihovem strukturiranju ter razvoju; od ideje do prvega poslovnega dogodka. Znanje, ideje in kadre bo mrežni inkubator s podpornimi storitvami usmerjal v razvoj novih visoko tehnoloških izdelkov in storitev. Poleg tega pa bo celoten proces podprt s tistimi izobraževalnimi vsebinami, za katere lahko v regiji ponudijo najkakovostnejše materialne in kadrovske rešitve. Poslovna cona in univerzitetni kampus, v sklopu katerega bo delovala univerza, sta skupni horizontalni vsebini, ki nudita namestitvene možnosti, eden za študente in drugi za nova in hitro rastoča podjetja. Ustanovitev Univerze v Novem mestu bo predstavljala horizontalno vsebino vsem ostalim podprojektom v okviru Gospodarskega središča, saj bo podprojekt zagotavljal ustrezno izobražen in usposobljen kader za delovanje tako Znanstveno – tehnološkega parka z mrežnim inkubatorjem kot tudi poslovne cone. Razvoj visokega šolstva bo omogočil tudi boljši prenos znanja med izobraževalnimi institucijami in podjetji. Izgradnja omenjene infrastrukture naj bi omogočila večje naložbe v aplikativne in industrijske raziskave ter vlaganja v znanje in razvoj človeških virov. Omenjene investicije naj bi omogočile podjetjem, da bodo naredila razvojni preskok, ki bo prinesel še večjo konkurenčnost nosilcev gospodarskega razvoja in podjetniškega sektorja. Bližina visokošolskih in raziskovalnih ustanov v Univerzitetnem kampusu in tehnoloških podjetij v Znanstveno tehnološkem parku in njihovem povezovanju ter sobivanju naklonjeno podporno okolje naj bi omogočili neoviran pretok idej, kar bo bistveno izboljšalo sinergijo med izobraževanjem, raziskovanjem in gospodarstvom ter podjetništvom.

V celotnem projektu se predvideva prek 2.000 novih kakovostnih delovnih mest, ki jih bodo zasedli predvsem zaposleni z visoko stopnjo izobrazbe in usposobljenosti. Največ novih delovnih mest bodo ustvarila podjetja naseljena v poslovni coni, 160 delovnih mest pa bo neposredno ustvarjenih za normalno delovanje celotnega projekta (Razvojni center Novo mesto d.o.o., 2007, str. 12). Na razvoj človeških virov bo najbolj vplival Univerzitetni kampus, ki bo temeljil na programih naravoslovnih in tehničnih ved, saj v Sloveniji ostaja močno pomanjkanje usposobljenih oseb s temi znanji.

Razvoj koncentriranega poslovnega okolja bo imel pozitivne posledice tudi za regionalni razvoj v Sloveniji, na primer za obstanek ljudi na podeželju in hitrejši razvoj gospodarstva v Beli krajini in kočevsko-ribniški podregiji (podizvajalci v dobaviteljski verigi).

4.1.2 Gospodarsko središče PHOENIX v Posavju

Osnovni cilj, ki ga zasledujejo načrtovalci gospodarskega središča Phoenix, je z razvojem poslovnih con, ki bodo svoje konkurenčne prednosti utemeljile na izrabi transportnih poti skozi regijo, postaviti eno glavnih razvojnih središč tega dela Evrope.

Posavska regija je za svoja prednostna področja razvoja določila logistiko, energetiko in turizem. Za razvoj teh dejavnosti je treba v regiji dvigniti raven izobrazbe. V Krškem že deluje fakulteta za logistiko, v postopku ustanavljanja pa sta še fakulteta za energetiko in fakulteta za turizem v Brežicah. Ustanovljenih in delujočih je vrsta tehnično in tehnološko visoko razvitih podjetij, ki so izrazito izvozno usmerjena. V regiji je predvidena izgradnja centralnega logističnega središča Slovenskih železnic, poleg tega pa je načrtovan razvoj predelovalne in dodelavne industrije v sodelovanju s tujimi partnerji, Slovenskimi železnicami ter železnicami Italije in Francije. Na ta način je Posavje kot regija že prepoznalo in utemeljilo celotno tehnološko infrastrukturno platformo, v katero se poleg fakultet umeščajo tudi tehnološki park, regionalni mrežni podjetniški inkubatorji, mreže visoko tehnoloških proizvodnih in storitvenih podjetij ter velika poslovno-industrijsko-logistična cona, ki bo privabljala investicije.

Razvoj v okviru gospodarskega središča Phoenix v Posavju naj bi temeljil predvsem na (Valvazorjev raziskovalni center, 2008, str. 6):

- razvoju letališča Cerklje ob Krki z izgradnjo civilnega letališča in
- razvoju poslovno-industrijsko-logističnih območij v neposredni bližini letališča Cerklje.

Center gospodarsko-razvojno-logističnega središča v Posavju bo zgrajen na območju letališča Cerklje ob Krki. Zanj je bilo v postopku načrtovanja predvidenih več kakor 400 hektarov opremljenih površin, vendar pa se je zaradi gospodarske krize zmanjšalo zanimanje investitorjev in se je površina opremljenih površin v predloženem Državnem prostorskem načrtu zmanjšala na 130 hektarov. Na tem območju so avtocesta (X. koridor), železnica in letališče, kar omogoča optimalno izvajanje logističnih dejavnosti. Neposredna bližina meje s sosednjo Hrvaško, ki je hkrati tudi schengenska meja, je še dodatna priložnost.

V okviru gospodarskega središča Phoenix naj bi bilo ustvarjenih 800 novih kakovostnih delovnih mest v regiji (Valvazorjev raziskovalni center, 2008, str. 137). Gospodarsko razvojno logistično središče posavske regije ima zaradi svoje lege velike razvojne možnosti kot most med Evropsko unijo in jugovzhodno Evropo in prek nje do Azije. Kot tako bi bilo središče najpomembnejši spodbujevalec razvoja celotnega območja jugovzhodnega dela Slovenije in bi izkoristilo vse danosti regije ter omogočilo njen nadaljnji razvoj. Posavsko razvojno središče bi na ta način lahko bistveno prispevalo k prepoznavnosti naše države kot prodorne, bogate z znanjem, visoko tehnično in tehnološko usmerjene in hkrati prijazne in gostoljubne skupnosti.

Predviden skupni znesek investicij v Gospodarsko središče Phoenix je, glede na Dokument identifikacije investicijskega projekta, med 1,55 in 1,65 milijarde evrov.

4.1.3 Gospodarsko središče Gorenjske z mrežnimi podpornimi institucijami

Strateški cilj programa Gospodarsko središče Gorenjske je „ponovna vzpostavitev Gorenjske kot centra postindustrijske družbe, tehnološko napredne, odprte in inovativne regije za zagotavljanje njene globalne konkurenčnosti in delovnih mest“.

Gospodarsko središče Gorenjske z mrežnimi podpornimi institucijami vključuje (Regionalna razvojna agencija Gorenjske BSC, Poslovno podporni center d.o.o., 2007, str. 3):

- Tehnološki park IKT Kranj,
- Medicinski tehnološki park Golnik,
- regionalne, mrežne podjetniške inkubatorje v Kranju, Jesenicah, Trziču in v Škofji Loki,
- poslovno-logistično cono Brnik,
- mrežo poslovno-industrijskih con,
- Gorenjsko univerzo oziroma naravoslovno-tehniško VIS,
- gospodarsko središče Škofja Loka.

Gorenjska ima precej razkropljene razvojne možnosti, ki temeljijo na štirih mestih: Kranj, Jesenice, Škofja Loka in Trzič. Območje Kranja z okolico lahko zagotavlja ustrezno kritično maso znanja, prebivalstva, gospodarskih družb in površin. Za razvoj splošnega tehnološkega parka v Kranju je treba vzpostaviti institucije znanja na področju naravoslovja in tehniških ved. Danes je namreč zagotovljena le kritična masa gospodarstva za področje tehnologij IKT in v zvezi s tem za tematski tehnološki park IKT. Uporaba IKT infrastrukture ima velike učinke na vseh ravneh gospodarskih aktivnosti, zaposlovanja in splošne organiziranosti regije, zato bo gorenjska postala pilotna e-regija glede na to, da tu deluje eno večjih in bolj uspešnih svetovnih podjetij s področja telekomunikacij, ki skupaj z drugimi podjetji in fakultetnimi znanji za uvajanje in razvoj informacijske družbe omogočajo razvoj e-regije.

V regiji je smotrno izkoristiti možnosti za gospodarsko rast, to je vzpostavitev ustreznih industrijskih con, ki se bodo mrežno povezovale v celoto, kot na primer gospodarsko središče Škofja Loka, ki bi usposabljanje in razvoj kadrov izvajalo prek univerze v Kranju – Gorenjske univerze. Zgoščenost institucij znanja bi povzročila razvojni preboj gorenjske regije. Regija ima nekaj globalnih podjetij in dovolj tehničnega znanja, vendar tudi precejšnjo brezposelnost in šibko podjetniško kulturo. Regija močno izstopa na področju turizma, saj beležijo petino vseh nočitev v Sloveniji. Gospodarsko središče Škofja Loka dopolnjuje gospodarsko središče s koncentriranjem institucij znanja in podpornega okolja za podjetništvo za gospodarski preboj škofjeloškega območja.

S programom, vrednim 332,7 milijona evrov naj bi gospodarsko središče do leta 2013 zagotovilo 2.754 novih delovnih mest, ustvarilo 3.567.000 m² novih poslovnih površin in v razvojne aktivnosti, naložbe in R&R projekte neposredno vključilo 250–300 podjetij (Regionalna razvojna agencija Gorenjske BSC, Poslovno podporni center d.o.o., 2007, str. 25–28). Za Gorenjsko je zelo pomemben dvig gospodarske rasti celotne regije in vzpostavitev novih industrijskih zmogljivosti, temelječih na znanju in vrhunskih tehnologijah, kar bo območju omogočilo trajnostno gospodarsko rast. Možnosti regije bodo vzpodbudile dodaten prihod tujih investitorjev na območje, še posebej zaradi strateške lege in povezav.

4.1.4 Gospodarsko središče PERSPEKTIVA na Notranjskem

Namen gospodarskega središča Perspektiva je zgraditi centralno gospodarsko središče in prometno vozlišče regije in razviti ostale oskrbne, storitvene, upravne, družbene, izobraževalne in druge dejavnosti, potrebne za razvoj regionalnega središča nacionalnega pomena in tam koncentrirati gospodarski razvoj.

Izgradnja gospodarskega središča Perspektiva na Notranjskem bo zajemala (Regionalna razvojna agencija Notranjsko-Kraške regije d.o.o., 2008, str. 4):

- poslovno-gospodarsko središče Postojna,
- turistični kraški park Postojna (območje mesta Postojna s porečjem Pivke in Nanoščice ter Postojnsko jamo),
- gospodarsko javno infrastrukturo (vzpostavitev učinkovite notranje mreže gospodarske javne infrastrukture in zagotovitev ustrezne dostopnosti gospodarskega središča Perspektiva iz drugih regionalnih gospodarskih središč),
- poslovno cono Veliki otok,
- poslovno cono s komunalno infrastrukturo Studenec in vzpostavitev tehnološkega parka,
- industrijsko-obrtno cona Prestranek,
- logistični center pri Pivki.

Z izgradnjo gospodarskega središča bo regija lahko privabljala kakovosten kader, ki bo omogočil razvoj regijskega gospodarstva. Zagotovljena bo večja povezanost gospodarstva z raziskovalnimi institucijami in ustvarjeno ustrezno podporno okolje (poslovno industrijske cone, podjetniški inkubator, razvoj drugih podpornih storitev, tehnološki park), v katerem se bodo podjetja lahko razvijala. Večina podjetij, ki delujejo v Notranjsko–kraški regiji, zaostaja v prehodu v tehnološko in informacijsko zahtevnejše programe. V regiji sicer obstaja lesarski grozd, podjetja so vpeta tudi v avtomobilski in orodjarski grozd, vendar bo tovrstno sodelovanje še okrepljeno in tako dosežen razvojni preboj regije.

V okviru gospodarskega središča Perspektiva je do leta 2023 predvideno okrog 1.300 novih zaposlitev, vzpostavitev policentrične turistične mreže z ureditvijo nastanitvene infrastrukture za različne ciljne skupine in ureditev prometne in gospodarske javne infrastrukture ter druge za gospodarstvo in turizem pomembne javne infrastrukture (oskrbne, storitvene, informacijske, športno-rekreacijske, gostinske).

Vzpostavitev ustrezne podjetniške, turistične in gospodarske javne infrastrukture na območju regije bo omogočila razvojni preboj podjetij s preusmeritvijo v dejavnosti, ki prispevajo višjo dodano vrednost. Povečalo se bo število razpoložljivih delovnih mest ter se bo tako v regiji zadržala kakovostna delovna sila, ki se sedaj seli iz nje. Regija je redko poseljena in ima veliko neuporabljenih površin in objektov ter izjemno pestrost ohranjene naravne in kulturne dediščine, kar pomeni zanjo velike možnosti gospodarskega in turističnega razvoja.

4.1.5 Gospodarsko središče OKO v Pomurju

Gospodarsko središče OKO naj bi zagotovilo razvoj inovativnega okolja, ki bo zagotovilo konkurenčne lokacije, te pa bodo omogočale pospeševanje in povečanje učinkovitosti prenosa znanja iz domačega in tujega okolja v tržne produkte. Zagotovljeno bo sodelovanje med raziskovalnim in gospodarskim področjem, pospešeno bo nastajanje podjetij z velikimi zmožnostmi in to naj bi prispevalo k večji kreativnosti, inovativnosti, konkurenčnosti in k ustvarjanju novih delovnih mest.

V okviru gospodarskega središča OKO v Pomurju je predvidena (Mestna občina Murska Sobota, 2007, str. 4–5):

- izgradnja Tehnološkega centra,
- transportno-logistični center,
- projekt višješolskega izobraževalnega centra.

Gospodarsko središče OKO bo povezano z drugim pomembnim projektom, ki ga bodo izvajali tudi v regiji Pomurje, projektom slovenska tehnološka os. Za potrebe ustvarjanja inovativnih in tehnološko usmerjenih podjetij je treba vzpostaviti podporno okolje, ki je smiselno razdeljeno na dva dela: vzpostavitev fizične infrastrukture in vzpostavitev podpornih storitev na regionalni ravni.

Ustrezna infrastruktura v okviru gospodarskega središča bo zagotavljala potrebne razmere za razvoj novega podjetništva z visokimi tržnimi zmogljivostmi in možnosti za privabljanje tujih investicij. Do leta 2023 je predvideno, da bo gospodarsko središče zagotovilo vsaj 1.500 novih delovnih mest (Mestna občina Murska Sobota, 2007, str. 22). Učinki projekta bodo vidni v višji konkurenčnosti gospodarstva, preobrazbi podjetniških zmožnosti, trajnostnem povečanju blaginje prebivalcev in prehodu v na znanju temelječo družbo. Projekt bo pomembno vplival na ustvarjanje novih delovnih mest, na dvig konkurenčnosti in razvoj podjetništva z boljšimi možnostmi za zagon novih podjetij. Poleg geografske zgoščenosti regionalnih možnosti bo prišlo do izenačitve pogojev dela s sosednjimi regijami v EU, kar bo prispevalo k bolj uravnoteženemu razvoju Pomurja znotraj Slovenije; zaustavilo se bo izseljevanje podjetnikov in beg možganov, spodbujen bo razvoj človeških virov in vzpostavljena bodo razvojna in storitvena žarišča s centri odličnosti, zmanjšali pa se bodo tudi stroški zaradi združevanja.

4.1.6 Gospodarsko središče IN PRIME na Goriškem

Strateški cilj gospodarskega središča IN PRIME je spodbuditi inovativnost in hitrejši tehnološki razvoj v gospodarstvu in povečati globalno konkurenčnost regije s povezavo in nadgradnjo vseh ključnih elementov za pridobivanje znanja, nadgradnjo z raziskavami in predvsem prenosom na trg.

Severna Primorska–Goriška statistična regija je četrta najbolj razvita statistična regija v Sloveniji. Regija si prizadeva uveljaviti model trajnostnega razvoja, ki vključuje prostorsko in regionalno skladen razvoj, kar pomeni spodbujanje ekonomskega razvoja, ustvarjanje novih delovnih mest, zmanjševanje razvojnih razlik znotraj regije ter povečanje in ohranjanje regionalnega kapitala.

Gospodarsko središče IN PRIME na Goriškem bo vključevalo (Koda d.o.o., 2008, str. 4):

- Primorski tehnološki park (Vrtojba, Ajdovščina),
- univerzitetni inkubator,
- mrežni podjetniški inkubator,
- tehnološke centre in inštitute, tehnološka jedra (Hidria, Iskra Avtoelektrika, Kolektor, ICIT, Gostol, Gopan, Design center),
- obrtno–poslovne cone,
- visokošolska izobraževalna središča s spremljajočimi objekti,
- kadrovski inkubator,
- razvojne programe podjetij,
- regijski razvojni sklad.

S pomočjo investicij v okviru gospodarskega središča želi regija postati privlačnejša za gospodarska vlaganja in inovativne kadre. V regiji delujejo gospodarske družbe, ki so vodilne v svetu na svojih področjih in lahko bistveno prispevajo h gospodarskemu razvoju regije. V okviru gospodarskega središča se bo vzpostavila razvojna infrastruktura, podporno okolje in programi izobraževanja in usposabljanja za krepitev znanj v podporo inovativnosti in tehnološkemu preboju območja.

Projekt IN PRIME je program dolgoročnega inovacijskega preboja Severne Primorske - Goriške statistične regije, ki predvideva vlaganja v razvojno infrastrukturo, v znanje in pridobivanje novih kakovostnih delovnih mest. To bo doseženo z izgradnjo potrebne razvojne infrastrukture (visokošolska izobraževalna središča s spremljajočimi objekti, tehnološki park, univerzitetni inkubator, mrežni podjetniški inkubator, tehnološki centri, inštituti in tehnološka jedra). Poleg tega bo v regiji v obdobju od 2007 do 2023 potekala dograditev poslovno gospodarskih con s skupno površino približno 650 hektarov. Program IN PRIME bo podpiral razvojne programe podjetij, prednostno usmerjene v razvoj novih izdelkov z visoko dodano vrednostjo in v usposabljanje strokovnih kadrov (kadrovski inkubator). Projekt IN PRIME predvideva poleg infrastrukturnega dela in razvojnih programov podjetij tudi uvajanje novih oblik visokošolskega izobraževanja prek univerze v Novi Gorici, konzorcija za razvoj visokošolskega izobraževanja na področju naravoslovja in sodobnih tehnologij na Primorskem in Visokošolskega izobraževalnega in raziskovalnega središča Primorske.

S projektom gospodarskega središča bo ustvarjeno 2.500 novih kakovostnih delovnih mest in ustanovljena bodo nova visoko inovativna podjetja, ki bodo zaposlovala usposobljene in razvojno motivirane strokovnjake, predvsem na področju gospodarskih panog z visoko stopnjo dodane vrednosti in razvojno usmerjenostjo. V času do leta 2023 bo dosežena dodana vrednost, s katero naj bi regija dohitela sosednjo Furlanijo Julijsko krajino.

Študija izvedljivosti je pokazala, da bi realizacija projekta, to je vzpostavitev ustrezne gospodarske razvojne infrastrukture (skupaj z opremo in razvojem novih programov) glede na sprejeto strategijo razvoja regije v raziskovalni sferi poleg obstoječih in novo predvidenih R&R družb pri velikih sistemih delovalo tudi še enkrat več manjših dinamičnih tehnološko naprednih in inovativnih podjetij s povprečno od enega do treh zaposlenih raziskovalcev, kar pomeni, da bi v R&R dejavnostih imeli do leta 2013 zaposlenih približno 270 novih raziskovalcev (Koda d.o.o., 2008, str. 11).

4.1.7 Gospodarsko središče Oreh v Podravju

Splošni cilj vzpostavitve in spodbujanja nadaljnega razvoja gospodarsko razvojnega središča Oreh je izboljšati inovacijsko dejavnost in pospešiti rast novih in obstoječih tehnoloških in ne-tehnoloških podjetij, povečati sodelovanje med podjetji in univerzami ter povečati domača in tuja vlaganja v ta del Slovenije.

Projekt Gospodarsko središče OREH je stavljen iz več podprojektov, in sicer (Razvojni center inženiring Celje d.o.o., 2008, str. 5):

- na območju Maribora bodo realizirani podprojekti podjetniški inkubator, univerzitetni inkubator, znanstveni park,
- na območju Pesnica bo realiziran podprojekt Štajerski tehnološki park,
- na območju Hoče-Slivnica bo realiziran podprojekt kopenski logistični center,
- na območju Ormoža bo realiziran projekt industrijsko obrtne cone ter
- na območju Slovenske Bistrice, kjer bo realiziran podprojekt ALUREG.

Podravska regija bo vzpostavila gospodarsko razvojno središče, ki bo zajemalo odprtje podjetniškega inkubatorja in znanstveno-tehnološkega parka, nadaljnji razvoj univerzitetnega inkubatorja in kopenskega logističnega centra s poslovno industrijsko cono. Štajerski tehnološki park, ki bo v občini Pesnica, bo opravljal funkcijo regionalnega podjetniškega inkubatorja, katerega naloga bo izgradnja podpornega okolja za rast in razvoj podjetij. Univerzitetni

inkubator Tovarna podjetij bo izgrajeval podjetniško zavest na Univerzi v Mariboru, izvajal podjetniška usposabljanja in svetovanja inovativnim posameznikom in nudil strokovno podporo pri nastajanju in izgradnji spin-off podjetij z Univerze v Mariboru. Znanstveni park bo vzpostavljen v Mariboru (Tezno), kjer bo deloval kot povezovalni mehanizem med subjekti inovacijskega okolja, fakultetami, inštituti in gospodarstvom, in bo usmerjen v regije, kjer je navzoča Univerza v Mariboru. Vse tri institucije so že sklenile dogovor o usklajeni izgradnji celovitih mehanizmov inovativnega okolja, s katerim so opredelile vloge in odgovornosti nosilcev inovativnega podjetniškega okolja. V občini Hoče-Slivnica bo ustanovljen sodoben kopenski logistični center, ki bo tja privabil tudi industrijo in druge spremljevalne programe (turizem, rekreacija). Lokacija centra je na stičišču transportnih poti (železnica, letališče, avtocesta) in v bližini mesta Maribor. Izgradnja industrijsko obrtne cone v Ormožu bo omogočila izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva in ugodno vplivala na zaposlovanje ter s tem na regionalni razvoj na izrazito kmetijskem območju. Vsebinsko dopolnitev pomeni ALUREG - lokacijsko zakrožen v Slovenski Bistrici kot center za celovito obvladovanje lahkih in več-funkcionalnih materialov. V okviru ALUREG-a je predviden visokošolski center za razvoj inženirskih kadrov, tehnološki park, sklad tveganega kapitala in izgradnja industrijske cone.

V okviru kopenskega logističnega centra bo zagotovljen nadaljnji razvoj letališča Maribor in vzpodbujanje NTI v regijo. Tako bo nastalo 3.200 novih delovnih mest (Razvojni center inženiring Celje d.o.o., 2008, str. 72). S tem se bodo bistveno povečala vlaganja v R&R ter okrepile vezi med gospodarstvom in univerzami v regiji. To bo spodbudilo inovacije, kar se bo izrazilo v nastanku novih tehnologij in storitev, vplivalo na rast in konkurenčno sposobnost obstoječih in novonastalih visokotehnoloških podjetij ter dvignilo raven R&R na univerzah. S spodbujanjem izgradnje in razvoja podjetniškega in inovativnega okolja se bodo ustvarjala tudi nova delovna mesta z visoko dodano vrednostjo.

Na področju raziskav in razvoja ter izobraževanja bo v okviru gospodarskega središča zagotovljeno večje sodelovanje gospodarstva in izobraževalnih institucij pri načrtovanju in razvoju ustreznih programov izobraževanja in usposabljanja (20 primerov), povečanje vlaganj v razvoj v podjetjih (povečanje naložb na zaposlenega od 185 evrov na 310 evrov) in povečanje sodelovanja med institucijami znanja in gospodarstva (zagotoviti 10 novih razvojnih projektov). Prav tako bodo v okviru projekta razvijali programe in mehanizme za pospešeno vključevanje zaposlenih v izobraževanje in usposabljanje (pet novih programov in mehanizmov).

4.1.8 Gospodarsko središče NOORDUNG na Koroškem

Splošni cilj vzpostavitve gospodarskega razvojnega središča Noordung je povečanje inovativne sposobnosti in doseganje razvojnega preboja Koroške regije. V Koroški regiji trenutno ni močnega poslovnega in industrijskega centra, ki bi lahko v celoti pokrival širino dejavnosti, perspektivnih v regiji in zagotovil njen razvoj. Za razvoj regije je potrebno upoštevati zakonitosti dosedanjega razvoja, kjer je bila regija odvisna od treh močnih industrijskih dejavnosti: metalurgije in kovinsko predelovalne industrije, lesno predelovalne industrije in tekstilne industrije. Težišče metalurgije in kovinsko predelovalne industrije je bilo na območju Mežice, Prevalj in Raven na Koroškem, lesno predelovalne industrije na območju Radelj ob Dravi, Otiškega Vrha, Slovenj Gradca in tekstilne industrije na območju Otiškega Vrha ter Slovenj Gradca. Po rezultatih Študije izvedljivosti »Gospodarsko središče Noordung«, ki jo je izdelalo podjetje SI Consult (2008, str. 16.) gospodarsko središče Noordung v svoj okvir zajema:

- veliko poslovno-razvojno logistično cono Noordung s centri v Slovenj Gradcu, Dravogradu, Ravnah na Koroškem in v Radljah ob Dravi,

- mrežne regionalne podjetniške inkubatorje in nadaljevanje projekta v tehnološkem parku Noordung,
- visokošolsko središče v Slovenj Gradcu,
- tehnološki center v poslovni coni Otiški vrh II.

V regiji je potrebna vzpostavitev vsaj ene velike poslovno-razvojne logistične cone, ki bi lahko združevala, zagotavljala in razvijala mrežne regionalne podjetniške inkubatorje, tehnološki park, visokošolsko središče, industrijsko-logistične cone in tehnološko razvojni center. V sklopu razširjenih con predvidevajo v regiji približno 250 hektarjev na območjih občin Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Dravograd in Radlje od Dravi, ki bi izkoriščale dano lego ob meji kakor tudi nove povezave v okviru hitre ceste, železnice in tudi letalske povezave za potniški promet ter prevoz manjših tovorov. Z aktiviranjem enovite poslovne cone v vseh občinah bo dosežena racionalizacija koriščenja že zgrajene cestno-komunalne infrastrukture. Logistična povezava bo idealno urejena, saj bo cona v celoti zgrajena ob neposredni bližini nove hitre ceste oziroma tretje razvojne osi. Zaradi tehnološkega podjetniškega inkubatorja bo v regiji dolgoročno razvit tehnološki park Noordung. Razvoj tehnološkega parka je odvisen od kritične mase znanja oziroma naravoslovno-tehnoloških institucij znanja v regiji. To se navezuje tudi na delovanje visokošolskega središča s sedežem v Slovenj Gradcu in tehnološko razvojnega centra za Koroško v poslovni coni Otiški vrh II. Povezovanje vseh nosilcev regionalnega razvoja bo doseženo z vzpostavitvijo ustrezne infrastrukture IKT, katere geografski položaj bo v skladu s podlagami, ki jih je regija pripravila v okviru posebnih pripravljanih programov črpanja sredstev kohezijske politike. Z izgradnjo infrastrukture IKT za prenos znanja regija blaži obrobno geografsko lego in zagotavlja informacijsko povezanost s svetovno mrežno ekonomijo.

S spodbujanjem izgradnje in razvoja podjetniškega in inovativnega okolja bo ustvarjenih najmanj 1.000 novih delovnih mest z visoko dodano vrednostjo. Delovanje gospodarskega razvojnega središča bo razvilo čezmejne mreže gospodarskih odnosov med malimi in srednjimi podjetji in omogočilo povečanje vlaganj podjetij v dejavnosti R&R. S tem se bo povečala stopnja izobrazbene strukture s sedanjih 9,7 % višje in visoko izobraženih prebivalcev na 15 % do leta 2020. Projekt bo prispeval k prestrukturiranju večjih industrijskih podjetij v regiji, izboljšal stopnjo inovativnosti in tehnološke zahtevnosti proizvodnih procesov in izdelkov ter pozitivno vplival na trajnostni razvoj regije.

4.1.9 Gospodarsko središče TEHNOPOLIS+ v Savinjski regiji

Projekt Tehnopolis+ je interdisciplinarni projekt, katerega največja poslovna, tržna in vsebinska vrednost je v tem, da ima vzpostavljeno krovno upravljanje projekta in s tem omogočen inženiring razvoja projektov izgradnje in zagona posameznih programskih sklopov. Projekt je v celoti usmerjen tržno v ustvarjanje novega gospodarskega razvoja regije. V njem sodelujejo občine, banke in gospodarstvo regije. Sodelovanje vseh akterjev je zagotovilo za uspeh projekta. Cilj projekta Tehnopolis+ je zgraditi osrednjo povezovalno točko tehnološkega razvoja jugovzhodne Evrope.

Po rezultatih Študije izvedljivosti »Gospodarsko središče Tehnopolis +«, ki jo je izdelala Regionalna razvojna agencija Celje (2008, str. 17.) so v okvir gospodarskega središča Tehnopolis+ vključeni:

- tehnološki park,
- univerzitetni inkubator,
- visokošolsko izobraževalno središče s spremljajočimi objekti,
- regijski mrežni inkubator,

- regijska mreža tehnoloških centrov,
- mreža regijskih poslovnih centrov,
- vzpostavitev velike poslovno-industrijsko-logistične cone nacionalnega pomena,
- center za design v Velenju (Gorenje).

Tehnopolis+ je projekt, ki snuje mrežo idealnega poslovnega okolja za delovanje poslovnih subjektov, posebno visokotehnoloških in globalno usmerjenih. Tehnopolis+ vzpostavlja tehnološko razvojno strukturo in strukturo za razvoj človeškega kapitala regije. Cilj projekta je do leta 2013 prispevati k prestrukturiranju in dvigu konkurenčnosti regionalnega gospodarstva ter na ta način povečati dodano vrednost na zaposlenega v Savinjski regiji na evropsko povprečje, ustvariti več kot 3.200 delovnih mest in k sodelovanju pritegniti več kakor 490 podjetij. Tehnopolis+ predvideva za vse investicije približno 450 milijonov evrov stroškov, od tega 135 milijonov evropskih sredstev, 310 milijonov lastnih sredstev investitorjev in 30 milijonov evrov iz proračuna lokalnih skupnosti.

4.2 Potencial gospodarskih središč kot dejavnik prehoda Slovenije v družbo znanja

Gospodarska središča bi lahko k prehodu Slovenije v družbo znanja prispevala pomemben delež predvsem pri naslednjih aktivnostih:

- prestrukturiranju neugodne gospodarske strukture podjetij v Sloveniji,
- povezovanju podjetij in institucij znanja,
- povezovanju regionalnih institucij in gospodarstva za hitrejši razvoj regij,
- spodbujanju neposrednih tujih investicij, predvsem z zagotavljanjem potrebnega komunalno urejenega zemljišča,
- ustvarjanju gospodarskih združenj, pomembnih za hitrejši razvoj podjetij (grozdi, tehnološke platforme in druge oblike povezovanja podjetij in institucij znanja).

Opozoriti je potrebno na problem razvitosti regij, v katerih so predvidena gospodarska središča. Pri tem je posebej pomembno opozoriti na dejstvo, da imajo le nekatere regije dovolj velik potencial v že ustanovljenih in razvitih institucijah znanja in obstoječih kadrovskih potencialih (predvsem Maribor, Celje in Novo mesto), da bi lahko pomembno prispevale k prehodu Slovenije v družbo znanja. Skrb vzbujajoče je dejstvo, da v okvir gospodarskih središč ni vključena Ljubljanska (Osrednjeslovenska) regija, ki ima največji potencial glede prenosa tehnologije in znanja iz institucij znanja v podjetja. V Ljubljanski regiji deluje največja slovenska univerza, prav tako pa je tu sedež nekaterih najpomembnejših raziskovalnih ustanov (Inštitut Jožef Stefan, Kemijski inštitut, Nacionalni inštitut za biologijo, itd.).

K prehodu v družbo znanja bodo lahko prispevala le tista gospodarska središča, ki bodo v svojem okviru podpirala tesno sodelovanje med institucijami znanja in podjetji, ki novo znanje potrebujejo in ga želijo uporabljati v poslovni praksi.

Načrtovane aktivnosti v zvezi z gospodarskimi središči, kakor so bile opredeljene v Resoluciji o razvojnih projektih Slovenije 2007–2023, se v zadnjih dveh letih niso odvijale po predvidenih načrtih. Trenutno stanje pri predvidenih projektih v okviru gospodarskih središč je naslednje:

- za prvi projekt gospodarskega središča Jugovzhodna Slovenija, regijski mrežni inkubator Podbreznik, je investitor Imos Holding d.d. že pridobil vso potrebno dokumentacijo (lokacijsko informacijo, gradbeno dovoljenje, soglasja pristojnih organov, investicijsko dokumentacijo in študijo presoje vplivov na okolje), uspešno kandidiral na objavljenem

razpisu za sofinanciranje z evropskimi kohezijskimi sredstvi in začel graditi stavbe, v kateri bo deloval inkubator. Izgradnja regijskega mrežnega inkubatorja Podbreznik naj bi bila predvidoma zaključena v prvi polovici leta 2010,

- za tehnološko-univerzitetno središče Tehnopolis so pripravljene projektna naloga, lokacijska informacija, pridobljena so soglasja pristojnih organov in dokazilo o lastništvu zemljišča,
- prvi projekt v gospodarskem središču Gorenjska je poslovno-logistična cona Brnik, za katero sta že izdelana projektna in investicijska dokumentacija, prostorski akti pa so v postopku sprejemanja,
- v okviru gospodarskega središča Gorenjska je za tehnološki park IKT že znan zasebni investitor, za visokošolsko središče pa je potrebno izdelati še študijo izvedljivosti,
- za tehnološki park INPRIME je investitor In Prime d.o.o. že pridobil vso potrebno dokumentacijo (lokacijsko informacijo, gradbeno dovoljenje, soglasja pristojnih organov, investicijsko dokumentacijo in študijo presoje vplivov na okolje), uspešno kandidiral na objavljenem razpisu za sofinanciranje z evropskimi kohezijskimi sredstvi in začel graditi stavbe tehnološkega parka na štirih lokacijah v regiji. Izgradnja objektov tehnološkega parka INPRIME naj bi bila predvidoma zaključena do sredine leta 2012,
- aktivnosti v okviru gospodarskih središč Perspektiva, Oreh, Noordung in Oko ne tečejo po načrtovanem urniku. Čeprav bi morala biti osnovna dokumentacija izdelana že do začetka leta 2008, so omenjena gospodarska središča šele v postopku priprave analize stroškov in koristi in izdelave študije izvedljivosti in upravičenosti za gospodarska središča kot celoto.

Praksa kaže, da je še tako bogata infrastruktura »prazna« brez pravih programov. Programi so še pomembnejši od same infrastrukture, saj so prav zanimivi in konkurenčni programi tisti, ki bistveno vplivajo na privlačnost posameznega gospodarskega središča. V nasprotju z načrtovanjem in izgradnjo infrastrukture je oblikovanje vsebine programov, sprememba odnosa okolja ter razvoj upravljaljskih veščin mnogo manj očitni in težje predvidljivi proces. Uspešna bodo le tista gospodarska središča, ki jim bo s pravo kombinacijo moderne infrastrukture in vsebinsko ustreznih programov uspelo pritegniti domače in tuje investitorje. Ne nazadnje pa na uspešnost gospodarskih središč vplivajo tudi naslednji faktorji:

- geo-prometna lega (bližina večjih središč, bližina večjih nabavnih in/ali prodajnih trgov), dostopnost (primernost dostopa),
- velikost in urejenost gospodarskega središča (razpoložljiva komunalna infrastruktura, telekomunikacije),
- razvitost poslovnega in javnega servisa v gospodarskem središču (bančni in zavarovalniški servis, upravne službe države in lokalne skupnosti, druge storitve),
- razpoložljivost delovne sile, njena kvalifikacijska in starostna struktura ter stroški dela,
- prostorska zasnova gospodarskega središča, ki omogoča izvajanje dejavnosti investitorja (gostota zazidave, gabariti objektov, razpoložljive površine za logistiko, parkirišča, zelene površine),
- pravočasna pridobitev investitorjev, ki bodo ustvarili jedro gospodarskega središča (urejanje prostora za znane uporabnike) in ob katerih se bodo nastanila tudi druga z jedrom gospodarskega središča poslovno povezana (grozdi) ali nepovezana podjetja,
- postopno urejanje gospodarskega središča glede na že znane potrebe,
- zagotovitev možnosti nadaljnje prostorske rasti uporabnikov gospodarskega središča,
- pogoji naselitve uporabnikov v gospodarskem središču (stroški gradnje/nakupa/najema prostorov, stroški uporabe prostorov), ki morajo biti za investitorja primerljivi s pričakovanimi koristmi lokacije.

Za učinkovito in uspešno pripravo, ureditev in zapolnitev gospodarskega središča je prav tako potrebno:

- zagotoviti primerno organiziranost izvajanja pripravljanih, ureditvenih in tržnih aktivnosti,
- oblikovati ponudbo gospodarskega središča (gradnja objektov/prodaja/najem prostorov, programske usmeritve – poslovne, predelovalne, transportne in dr. dejavnosti, razmerje med pokritjem potreb lokalnega gospodarstva in potreb drugih uporabnikov, velikost uporabnikov – majhna, srednja ali velika podjetja, cene zemljišča, komunalne opreme, stroški komunalne oskrbe in uporabe zemljišča, tehnična pomoč in druge storitve za potrebe investorjev/uporabnikov cone),
- zagotoviti promocijo in trženje – polnjenje gospodarskega središča,
- zagotoviti pomoč investitorjem, še zlasti tujim (upravni postopki, zagotavljanje potrebne delovne sile, itd).

5 UKREPI DRŽAVE, V OKVIRU GOSPODARSKIH SREDIŠČ, KI VPLIVAJO NA PREHOD V DRUŽBO ZNANJA

Vsaka država ima v okviru svojih pristojnosti in institucij možnosti spodbujanja in podpiranja svojih politik in aktivnosti, ki lahko prispevajo k usklajenemu pristopu in izvajanju strategije nadaljnjega razvoja družbe. Evropska unija sicer spodbuja svoje članice, da pri izvajanju svojih politik upoštevajo cilje Lizbonske strategije, vendar pa je vsaka država Evropske unije za večino ukrepov, ki jih sprejema in izvaja na področju razvojnih politik odgovorna sama.

Za Slovenijo je značilno, da ima strateške cilje, ki so izjemno optimistično zastavljeni, hkrati pa nima zdravih osnov na katerih bi lahko gradila potrebno institucionalno in materialno infrastrukturo in izvajala razvojno politiko. Primanjkuje tako moralne, kakor tudi materialne osnove na kateri bi lahko temeljil prehod v družbo znanja. Znanje v Sloveniji še ni družbeno priznana vrednota, niti z moralnega kakor tudi ne s finančnega stališča. Izdelane strategije žal ne zadoščajo za uspešen prehod in ne morejo nadomestiti ustreznega sistema vrednot, ki mora prežemati vse dele družbe.

Slovenija glede na rezultate ISK, EIL in IMP zelo zaostaja za najbolj razvitimi in inovacijsko najnaprednejšimi državami, zato je še toliko pomembnejše da so ukrepi, ki jih za spodbujanje razvoja in inovativnosti sprejema država učinkoviti in spodbujajo predvsem najperspektivnejša podjetja v tistih panogah, ki največ prispevajo k zmanjšanju zaostanka v razvitosti.

Če naj bi ukrepi, ki bi jih morala država sprejeti v okviru gospodarskih središč prispevali k prehodu Slovenije v družbo znanja, bi morali biti osredotočeni predvsem na spodbujanje:

- višje zaposljivosti delovne sile in s tem vzpostavitev bolj konkurenčnega in prilagodljivega trga dela,
- povečevanja socialne kohezije, s ciljem zmanjševanja razlik v razvitosti regij, kakor tudi s ciljem zmanjševanja socialne neenakosti med prebivalci,
- prestrukturiranja slovenskega gospodarstva z izločitvijo neperspektivnih podjetij in spodbujanjem hitro rastočih podjetij, ki so sposobna konkurenčno nastopati na svetovnih trgih,
- povišanja konkurenčne sposobnosti gospodarstva in njegovega preusmerjanja v panoge z visokim deležem znanja.

Tehnološko inovacijska sposobnost podjetij in celotnega slovenskega gospodarstva se mora izboljšati. Ukrepi države bi sicer morali zagotoviti ustrežno infrastrukturo, a se le-ta ne bi smela

omejiti le na materialno infrastrukturo (»izgradnja zidov«), temveč bi morala vsebovati tudi institucionalno infrastrukturo, ki bi omogočila spremembo v pogledu na vlogo znanja v družbi in ki bi lahko podpirala učinkovit inovacijski sistem, ki bi omogočal uspešen prenos znanja na trg.

Pomanjkanje ustrezno institucionalno urejenih regij še zmanjšuje možnost skladnega regionalnega razvoja v Sloveniji. Ker ni institucionalno urejenih regij v Sloveniji tudi ni razvojnega dogovarjanja med regijami, kar vodi v razpršenost obstoječih kadrovskih in finančnih virov. Namesto, da bi regije med seboj sodelovale, se v Sloveniji vsaka regija na večini razvojnih področij trudi razvijati sama, brez sodelovanja s sosednjimi in komplementarnimi regijami. To se med drugim kaže tudi v številu predlaganih gospodarskih središč, ki bolj odraža lokalne interese regij, kakor pa celovit pristop k reševanju situacije na ravni več regij ali celo Slovenije kot celote.

5.1 Sprejeti ukrepi države in njihov vpliv na dejavnike prehoda v družbo znanja v okviru gospodarskih središč

S sprejetjem Strategije razvoja Slovenije in Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih 2007-2023 je Vlada RS v svoje razvojne načrte vključila tudi sofinanciranje projektov v okviru gospodarskih središč. Pri tem se je v veliki meri osredotočila na pridobitev sredstev evropske kohezijske politike, kakor tudi iz proračunov lokalnih skupnosti, v območju katerih so umeščena predvidena gospodarska središča. Ker predvideno financiranje vključuje veliko različnih subjektov, poleg naštetih tudi privatne investitorje, je pripravljanje ukrepov izjemno zahtevno, saj zahteva široko usklajevanje vseh vpletenih subjektov, ki morajo pred izvedbo sofinanciranja doseči vsaj osnovno soglasje glede pogojev in ciljev sofinanciranja.

Skladno z osnovnimi cilji Strategije razvoja Slovenije v Sloveniji že obstajajo finančni mehanizmi, ki naj bi spodbujali in krepili naložbe, ki naj bi prispevale k hitrejšemu in skladnemu gospodarskemu razvoju. Omenjeni mehanizmi naj bi spodbujali predvsem:

- tehnološki razvoj, izobraževanje in usposabljanje na področjih, kjer ima slovensko gospodarstvo konkurenčne prednosti,
- razvoj novih potencialno uspešnih področij, ki bi se lahko razvila v nosilce nadaljnega gospodarskega razvoja,
- naložbe v strateške projekte, ki so razvojno naravnani in s povezovalnimi mrežami pozitivno učinkujejo na regionalni in mednarodni ravni,
- izboljšanje kakovosti in dostopa do podpornih storitev za mala in srednja podjetja, povezavo svetovalnih in usmerjevalnih ustanov v enotno mrežo, vzpostavitev načinov za boljše sodelovanje podjetij z izobraževalnimi in raziskovalno-razvojnimi ustanovami ter spodbujali mobilnosti kadrov,
- internacionalizacijo podjetij, raziskovalno-razvojne dejavnosti in inovacij ter uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije in prehod v informacijsko družbo,
- vzpostavitev industrijskih/tehnoloških con na primernih lokacijah, ki omogočajo rabo zemljišč in ukinjajo administrativne omejitve za tuje in domače investitorje ter spodbujajo razvoj v regijah,
- pridobivanje neposrednih tujih investicij v visoko/srednjo tehnologijo in kakovostna delovna mesta,
- povečanje obsega vlaganj v raziskave in tehnološki razvoj in povišanje njihove učinkovitosti, kar vključuje tudi prioritarno usmerjanje raziskovalno razvojne dejavnosti v tehnološka področja, kjer lahko raziskovalni potencial povežemo z gospodarsko dejavnostjo in dosežemo dvig dodane vrednosti,

- sodelovanje industrije in visokošolskih organizacij pri pripravi študijskih programov, vpisa na naravoslovno-tehniške smeri, razvoja programov za razvijanje podjetniškega duha in znanja,
- decentralizacijo terciarnega izobraževanja, zlasti v višjih in visokih strokovnih šolah, tesno povezanih s potrebami regionalnega gospodarskega razvoja ter glede vseživljenjskega učenja,
- izboljšanje kakovosti delovnih mest in produktivnosti dela (povečanje števila kakovostnih delovnih mest, odpravljanje neskladij med izobraževalnim sistemom in potrebami trga dela, spodbujanje zasebnih vlaganj v znanje in usposabljanje delavcev),
- razvoj regionalnih središč in spodbujanja regionalne ekonomije s tehnološkimi parki in podjetniškimi inkubatorji,
- izboljšanje gospodarjenja s prostorom in stanovanjsko politiko, ki vključuje tudi: povečanje razpoložljivosti stavbnih zemljišč za gospodarstvo in stanovanjsko gradnjo, evidentiranje in tržna aktivacija zazidljivih zemljišč.

Izvajanje aktivnosti, vsaj na področju gospodarskih središč, do sedaj pri neposrednih spodbudah in zagotavljanju sofinanciranja ni potekalo v skladu s predvidenim terminskim načrtom. Slovenska vlada je do sedaj objavila le en javni razpis in tri javna naročila (vse v letu 2008), ki so neposredno zadevali gospodarska središča, opredeljena v Resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih 2007–2023.

V okviru sredstev evropske kohezijske politike je za obdobje 2007–2013 za sofinanciranje projektov gospodarskih središč predvideno skupaj 196,4 milijona evrov, od tega 166,9 milijona evrov namenskih sredstev Evropske unije za kohezijsko politiko in 29,5 milijona evrov slovenskega sofinanciranja k sredstvom Evropske unije. Kar se tiče omenjenih sredstev, je bil do sedaj objavljen (v mesecu avgustu 2008) le razpis za izgradnjo tehnoloških parkov nacionalnega pomena in mrežnih podjetniških inkubatorjev. Na razpisu je bilo na voljo za sofinanciranje 50 milijonov evrov. Na razpis se je prijavilo šest projektov, od katerih sta bila za sofinanciranje izbrana dva; izgradnja Podjetniškega inkubatorja Podbreznik v okviru gospodarskega središča Jugovzhodna Slovenija, investitorja IMOS Holding d.d., v skupni vrednosti 3.999.631 evrov (sofinanciranje kohezijskega sklada v višini 1.085.000 evrov) in Tehnološki park IN PRIME v okviru gospodarskega središča IN PRIME, investitorja IN PRIME Razvojno tehnološki park d.o.o. v skupni vrednosti 24.788.744 evrov (in sofinanciranjem v višini 10.000.000 evrov).

5.2 Predlog ukrepov, ki naj jih sprejme država za spodbujanje ustreznih investicij v gospodarska središča, da bi zagotovila prehod v družbo znanja

Iz predstavljene situacije Slovenije v primerjavi z ostalimi obravnavanimi državami, ki so v svojem razvoju že na dobri poti k družbi znanja, je razvidno, da bi bilo za uspešno nadaljevanje slovenskega prehoda v družbo znanja nujno, da država sprejme dodatne ukrepe in začne izvajati nove aktivnosti, ki bi omogočile slovenskemu gospodarstvu in slovenski družbi prehod v družbo znanja in s tem nadaljnji razvoj in rast.

Ker je tema magistrske naloge povezana predvsem z gospodarskimi središči in njihovo vlogo v procesu prehoda Slovenije v družbo znanja, sem se pri naboru predlogov za ukrepe, ki bi jih morala v prihodnjih letih izvajati Slovenija, osredotočil le na tiste, ki so neposredno povezani z gospodarskimi središči in subjekti, ki bodo delovali v njihovem okviru. Glede na dejstvo, da je država že predvidela ukrepe, s pomočjo katerih naj bi sofinancirala izgradnjo infrastrukture v gospodarskih središčih (čeprav tega v praksi ne izvaja po načrtih), sem se pri naboru predlaganih

ukrepov osredotočil predvsem na tiste ukrepe, ki bi lahko v okviru gospodarskih središč prispevali novo vsebino.

Prvi ukrep, ki bi ga morala sprejeti slovenska vlada, je ponovna preučitev koncepta sistema gospodarskih središč. Ponovno bi bilo potrebno preveriti predvsem sposobnost zagotovitve potrebnih finančnih sredstev za izgradnjo infrastrukture v okviru gospodarskih središč, predvsem z vidika učinkov gospodarske krize. Prav tako bi bilo, glede na predlagano bodočo regionalno razdelitev Slovenije, potrebno znova določiti optimalno geografsko lokacijo gospodarskih središč. Nenazadnje bi bilo potrebno razmisliti o potencialni vzpostavitvi inovacijskih gospodarskih središč, ki bi v povezavi z institucijami znanja lahko pripomogli k inovacijskemu preboju Slovenije in s tem k njenemu lažjemu prehodu v družbo znanja.

Glede na preučeno tematiko bi bilo verjetno najbolje razmisliti o zmanjšanju števila gospodarskih središč oziroma o spremembi njihove vsebine. Nujno bi bilo oblikovati gospodarsko središče v Osrednje-slovenski regiji, saj ni nobenega racionalnega razloga, zakaj bi zapostavili regijo, ki ima največji inovativni potencial. Število gospodarskih središč, ki bi imela vse predvidene vsebine, bi bilo potrebno znižati, saj si Slovenija težko privoščiti financiranje vzpostavitve devetih popolnih gospodarskih središč. Glede na institucionalni in kadrovski potencial Slovenije bi bilo dovolj, če bi se osredotočili na tri do največ šest gospodarskih središč. Ostala bi lahko preuredili v poslovne cone ali tehnološke parke, ki bi sicer delovali v regionalnem okolju, vendar bi se pri svojem delovanju tesno povezali z najbližjim gospodarskim središčem.

Zaradi omejenih finančnih možnosti, tako privatnih investorjev kakor tudi države, je potrebno zagotoviti, da bodo sredstva, ki bodo investirana v gospodarska središča, v veliki meri prispevala k naslednjim strateškim ciljem:

- višji zaposljivosti delovne sile,
- povečevanju socialne kohezije,
- prestrukturiranju gospodarstva in doseganju optimalne strukture podjetniškega sektorja,
- povišanju konkurenčne sposobnosti gospodarstva.

Za uresničitev zgoraj omenjenih ciljev bi lahko Slovenija uvedla naslednje ukrepe, ki bi podjetjem v okviru gospodarskih središč pomagala pri njihovi rasti in razvoju in povečala njihovo inovativnost in konkurenčnost:

Uvesti sklad za začetni kapital in sklad tveganega kapitala; prav pomanjkanje začetnega kapitala je ena izmed največjih ovir, s katero se soočajo podjetniki, ki želijo ustanoviti novo inovativno podjetje. Čeprav država že razmišlja o uvedbi sklada tveganega kapitala, bi morala kljub temu spodbujati predvsem finančne institucije, da bi ustanavljale sklade začetnega in tveganega kapitala.

Komunalno urediti zemljišča v okviru gospodarskih središč in jih dolgoročno poceni oddajati potencialnim investitorjem; zemljišča v okviru gospodarskih središč, ki so v pretežni lasti države oziroma lokalnih skupnosti, bi morala biti na voljo potencialnim investitorjem po nizkih najemnih cenah. Čeprav bi najem uredili dolgoročno, bi morali zagotoviti, da se najem prekine ob ukinitvi podjetja ali ob nespoštovanju pogodbenih obveznosti.

Podpirati sofinanciranje usposabljanja zaposlenih; država bi morala bodisi z davčnimi olajšavami bodisi s sofinanciranjem usposabljanja spodbujati podjetja, da v kar največji meri skrbijo za usposabljanje zaposlenih.

Nuditi pomoč podjetjem pri prijavi in pridobivanju patentov kakor tudi pri sodnih postopkih, povezanih z zaščito intelektualnih pravic; za veliko majhnih inovativnih podjetij je pravna pomoč, ki jo potrebujejo v postopku prijave patenta, lahko izjemno velik strošek. Država bi lahko uvedla sklad, iz katerega bi se sofinancirala pravna pomoč pri pridobivanju patentov in v patentih sporih. Prav tako bi bilo potrebno bistveno poceniti slovenski sistem pridobivanja patentov in omogočiti finančno podporo države tistim inovatorjem, ki želijo patente prijaviti v državah Evropske unije ali v tretjih državah.

Poenostaviti začasen prehod znanstvenikov in raziskovalcev iz univerz in raziskovalnih institucij v podjetja; razmisliti bi bilo potrebno o omogočanju začasnega prehoda raziskovalcev v podjetja na osnovi projektnih nalog. Pravice in status, ki ga ima raziskovalec v znanstveni ustanovi, bi moral v času dela v podjetju ostati nespremenjen. Po uspešnem dokončanju projekta se lahko delo šteje kot prispevek k napredovanju v akademski karieri. Za uspešno delovanje takega sistema bi bilo potrebno ustanoviti institucijo, ki bi delovala po principu TEKES-a.

Omogočiti sodelovanje ključnih razvojnih kadrov v podjetjih z raziskovalnimi institucijami in univerzami; država bi morala spodbujati podjetja, da omogočijo lastnim zaposlenim, da določen del svojega delovnega časa preživijo na univerzi ali kateri drugi znanstveno-raziskovalni instituciji.

Pomoč podjetjem in znanstveno-raziskovalnim institucijam pri pridobivanju visoko usposobljenih in sposobnih kadrov iz tujine, predvsem iz manj razvitih držav; večina razvitih držav uvaža strokovnjake iz tujine, predvsem zaradi dejstva, da prinašajo v državo znanje, ki bi ga drugače primanjkovalo. Slovenija bi lahko ustanovila skupino bodisi znotraj MVŠZ ali Zavoda za zaposlovanje, ki bi imela nalogo iskanja ustreznih kadrov in ki bi nudila ustrezno pomoč vsem vključenim subjektom pri nemotenem prihodu v državo in pri njihovem nadaljnjem delu in asimilaciji.

Pomoč podjetjem in znanstveno-raziskovalnim institucijam pri ustanavljanju raziskovalnih centrov in ostalih oblik raziskovalnih institucij v tretjih državah; najrazvitejše države velik del svojih razvojnih zmogljivosti prenašajo v tretje države. Slovenija bi morala podpirati internacionalizacijo podjetij in znanstveno-raziskovalnih organizacij tudi na področju internacionalizacije raziskav in razvoja ter nuditi ustrezno pomoč vsem vključenim podjetjem pri prenosu razvojnih aktivnosti v tretje države.

Predlagati nov način prerazporeditve finančnih učinkov, ki jih prinašajo patenti in inovacije; finančne učinke patentov in inovacij bi bilo potrebno prerazporediti na tak način, da bi bili vsi, ki so sodelovali v procesu inovacije, ustrezno nagrajeni in motivirani za nadaljnje delo. Pri tem se je potrebno opreti predvsem na izkušnje, ki so jih dobili v ZDA po sprejetju Bayh-Dolovega zakona in uvesti dobre prakse iz skandinavskih držav.

Uvesti nov sistem ocenjevanja raziskovalnega dela; raziskovalcev na univerzah in v javnih raziskovalnih institucijah ne bi smeli ocenjevati le po številu objav v akademski literaturi, temveč bi bilo potrebno pravilno akademsko ovrednotiti tudi njihove prispevke pri prenosu tehnologije in znanja v privatni sektor. Čeprav bi to lahko razumeli kot poseg v neodvisnost univerz, bi lahko država, vsaj pri tistem delu sredstev, namenjenih za raziskave in razvoj, ki prihajajo iz javnih virov, zahtevala kot rezultate tudi konkretne učinke, ki jih projekt prinaša na trgu. Pri tem bi bilo potrebno znova preučiti tudi vlogo in pomen ARRS.

Nuditi pomoč pri pridobivanju potencialnih investitorjev, ki bi investirali sredstva in znanje v izbrana gospodarska središča; vsako gospodarsko središče potrebuje nekaj večjih

investitorjev, ki določijo glavno opredelitev gospodarskega središča, na katero se lahko kasneje vežejo druga podjetja, ki so bodisi dopolnilna bodisi pomožna dejavnost. Država bi morala skozi svoje institucije (MZZ, JAPTI, MG) aktivno sodelovati pri pridobivanju potencialnih investitorjev.

Nuditi pomoč podjetjem pri pridobivanju sredstev evropske kohezijske politike in sredstev drugih programov, ki jih nudijo institucije Evropske unije. Podjetja se pri prijavljanju na objavljene razpise strukturnih skladov, še posebej pa pri prijavljanju v programe, ki so financirani v okviru programov EU, srečujejo z izjemno velikimi težavami. Zahtevana dokumentacija, ki jo morajo podjetja oddati ob prijavi na posamezne razpise, je pogosto izjemno obširna in zahtevna za pripravo, veliko programov sofinanciranja zahteva, da se na posamezen razpis lahko prijavijo le konzorciji, sestavljeni iz več partnerjev, ki pokrivajo različna področja. Država bi lahko bodisi prek razpisa podjetjem ponudila sredstva, ki bi se lahko uporabila za svetovalne storitve na tem področju, ali pa bi ustanovila oddelek na enem izmed ministrstev, ki se ukvarjajo s kohezijskimi skladi, in ta bi brezplačno nudil pomoč podjetjem, zainteresiranim za pridobitev evropskih kohezijskih sredstev.

Večina predlaganih ukrepov, pri katerih bi država pomagala s finančnimi sredstvi podjetjem, bi bila lahko uvrščena v okvir državnih pomoči glede na pravilo de minimis (po tem pravilu skupna vrednost pomoči, dodeljena istemu podjetju-upravičencu, ne sme presegati 200.000,00 evrov v obdobju treh let od zadnjega prejema takšne pomoči, ne glede na obliko ali namen pomoči. Omenjeni znesek se zniža na 100.000,00 evrov za podjetja, ki delujejo v cestno prometnem sektorju.). Na ta način ne bi bilo potrebno prijaviti sheme državnih pomoči odgovornim institucijam Evropske unije. Slovenija bi morala predlagane ukrepe sprejeti v najkrajšem možnem času in njihovo izvedbo uskladiti z dejanskimi potrebami, ki bi nastajale ob razvoju in rasti posameznih gospodarskih središč.

SKLEP

Razvoj znanosti in tehnologije v drugi polovici dvajsetega stoletja je povzročil novo tehnološko revolucijo, ki je temeljila na informacijsko komunikacijskih tehnologijah. Znanje je postalo najpomembnejši proizvodni faktor.

Slovenija se mora, tako kot vse druge države, ki želijo doseči napredek v razvoju, odločiti, v katero smer bo nadaljevala svoj razvoj. Družba znanja je ena od enakovrednih smeri napredka, ki so na voljo najrazvitejšim državam sveta in za katero bi se lahko odločila Slovenija (informacijska družba, družba temelječa na trajnostnem razvoju, post-industrijska družba so le nekatere izmed drugih možnosti nadaljnega razvoja, ki se omenjajo v razvojni literaturi).

Za države, ki se uvrščajo med najnaprednejše in najrazvitejše, je značilno, da so v svojem dosedanjem razvoju uspele vzpostaviti ustrezno osnovo na kateri jim je uspelo izvesti razvojno inovacijski preboj.

V Sloveniji je opazen velik razkorak med strateškimi cilji, ki so opredeljeni v temeljnih strateških dokumentih, ki jih je sprejela Vlada Republike Slovenije in med operativno izvedbo zastavljenih ciljev. Če bi upoštevali le sprejete strateške dokumente, bi dobili vtis, da je Slovenija že dobro na poti v družbo znanja. Žal pa nam že površen pregled obstoječega stanja pove, da velika večina projektov, ki so bili v strateških dokumentih opredeljeni kot ključni za nadaljnji razvoj Slovenije, zamuja pri svoji izvedbi ali pa so bili v preteklih letih celo v celoti odpovedani. Slovenija bi morala poiskati način in institucionalni okvir, ki bi omogočal operacionalizacijo strateških ciljev v dokončane projekte. Pri tem bi se bilo predvsem potrebno

izogniti političnim in drugim interesom, ki ob vsaki menjavi oblasti (bodisi na državnem ali na lokalnem nivoju) spreminjajo vsebino projektov, ne glede na cilje, ki naj bi zagotovili uspešen nadaljnji razvoj Slovenije.

Proces prehoda Slovenije v družbo znanja zahteva tudi velike spremembe tako v mišljenju kakor tudi v sistemu vrednot, tako gospodarskih subjektov kakor tudi celotne družbe. V Sloveniji bi bilo potrebno razviti vedenje, da inovacije niso omejene le na tehnološke inovacije, ki se pokažejo v izdelkih in proizvodnji, temveč da so lahko inovacije v procese in vzorce obnašanja, kakor tudi inovacije, ki jih lahko uporabimo pri nujenju storitev, pogosto enako pomembne in imajo enak vpliv na družbeno blaginjo kakor čiste tehnološke inovacije.

Stopnja prenovitve podjetij bi morala doseči raven najrazvitejših držav, saj bi lahko le tako zagotovili, da bi bilo slovensko gospodarstvo sposobno prilagajanja svetovnim trendom in lastnega očiščevanja. S tem bi se na eni strani lahko večala povprečna dodana vrednost na zaposlenega v slovenskem gospodarstvu, po drugi strani pa bi preprečili dolgotrajno vztrajanje pri nekonkurenčnih podjetjih.

Gospodarska kriza je pokazala, da je trenutno v Sloveniji poleg 100.000 nezaposlenih tudi vsaj 150.000 ogroženih delovnih mest. Mednje štejemo predvsem tista delovna mesta, na katerih so zaposleni z minimalno plačo in ki ustvarjajo blago in storitve z majhno dodano vrednostjo. Omenjena delovna mesta zahtevajo nizek nivo znanja in ne omogočajo razvoja, niti podjetjem niti zaposlenim. Glede na trende v najrazvitejših državah lahko ugotovimo, da je v Sloveniji trenutno razvojno ogrožena vsaj tretjina prebivalstva. Slovenija mora v prihodnje usmeriti vse svoje potenciale v aktivnosti, ki bi pripomogle da se ta trend spremeni.

V Sloveniji se moramo otresti strahu pred tujim znanjem in tujim kapitalom. Vse sile je potrebno usmeriti v pridobivanje NTI, vendar ne v obliki odkupa podjetij, temveč s strateškimi vlaganji. Pri tem se ne smemo usmeriti v tista podjetja, ki so na dolgi rok neperspektivna in se prodajo tujim investitorjem večinoma le z namenom likvidacije (kot na primer pri Tobačni tovarni Ljubljana in mnogih gorenjskih tekstilnih podjetij), temveč je potrebno spodbujati tuje investitorje, da vlagajo v tista visokotehnološka podjetja, kjer lahko tuje znanje in kapital sprožita in omogočita visoko konkurenčnost in s tem prodor na najzahtevnejše svetovne trge.

Investicije v izobraževanje in usposabljanje ne smejo biti usmerjene le v otroke in mladino. Veščine, ki so potrebne za veliko običajnih poklicev, se hitro spreminjajo, tako da to ne poteka le v tehnološko visoko razvitih poklicih. Brez temeljev, ki zagotavljajo vsakdanje možnosti za življenje, tudi ni mogoče razvijati visokih tehnologij. Zavedati se je potrebno dejstva, da je 80 % ljudi, ki bodo zaposleni čez 10 let, že danes vključenih v delovno silo in trg dela. Vseživljenjsko učenje mora postati ključna prednostna naloga vseh javnih politik, saj poudarja vzajemno spodbujajoči pomen gospodarskih in socialnih povezav za razvoj družbe znanja.

Vzpostaviti je potrebno tudi ustrezno institucionalno osnovo, ki bi zagotavljala ustrezen in hiter prenos znanja iz znanstveno-raziskovalnih institucij v podjetja in na trg. Slovenija bi lahko v svoj institucionalni sistem prenesla izkušnje, ki jih imajo ZDA z uvedbo Bayh-Dole-jev zakona in vzpostavila ustrezen in učinkovit inovacijski sistem.

Gospodarska središča sicer niso bila v osnovi namenjena in razumljena kot osnovni instrument, s pomočjo katerega bi lahko Slovenija pospešila svoj prehod v družbo znanja. Slovenija mora predvsem vzpostaviti osnove, na katerih bi lahko gradila svoj prehod v družbo znanja, šele potem bi se lahko učinkovito lotili konkretnih projektov, ki bi pripomogli k hitrejšemu prehodu v družbo znanja. Imajo pa gospodarska središča v svoji ideji nekaj nastavkov, na katere bi se lahko

vezali ukrepi države; ti bi lahko v okviru aktivnosti, ki se bodo izvajale v okviru gospodarskih središč, prispevali k hitrejšemu prehodu Slovenije v družbo znanja. Gospodarska središča so sedaj zamišljena predvsem kot regionalna središča, ki so usmerjena predvsem na lokalne značilnosti in možnosti. Potrebno bi bilo razmisliti o zmanjšanju števila gospodarskih središč in iskati sinergije na širšem področju. Predvsem je problematično, da ni v koncept gospodarskih središč vključena osrednjeslovenska regija z Ljubljano in obalna regija s Koprom. V načrt razvoja gospodarskih središč prav tako ni vključena Ljubljanska univerza, ki je največji generator znanja v Sloveniji in to bi lahko v prihodnosti pomenilo veliko oviro pri nadaljnjem razvoju podjetij vključenih v posamezna gospodarska središča.

Pri nadaljnjih ukrepih, povezanih s spodbujanjem gospodarskih središč in akterjev, ki bodo delovali v njihovem okvirju, se mora država osredotočiti predvsem na tista področja, prek katerih lahko vpliva na izboljšanje tistih kazalcev, ki so se izkazali za kritične pri uspešnem prehodu v družbo znanja in ki jih lahko Slovenija s svojimi ukrepi bistveno izboljša. Uspešna bodo le tista gospodarska središča, ki bodo:

- zagotovila celovito ponudbo infrastrukture in storitev za razvoj gospodarstva na enem mestu,
- imela izobraževalne programe usklajene s potrebami gospodarstva,
- prispevala k tesni povezanosti znanstveno – raziskovalne sfere z gospodarstvom,
- imela dobro dostopnost in neposredno povezavo do glavnih prometnih koridorjev,
- imela lokacijo v regijskem središču in bodo lahko pokrivala celotno regijo.

Ker so sredstva evropske kohezijske politike na voljo le do leta 2015 (s tem da jih je potrebno pogodbeno vezati najkasneje do leta 2013), si Slovenija in njeni gospodarski subjekti ne morejo dovoliti, da bi z investicijami čakali na konec trenutne finančne in gospodarske krize. Država bo morala v prihodnjem obdobju zato spodbujati ne samo velike infrastrukturne investicije v gospodarska središča, ampak tudi investicijsko dejavnost podjetij, ki bi se lahko vključila v gospodarska središča. Pri tem je potrebno posebno pozornost nameniti tistim podjetjem, ki bi lahko v okviru gospodarskih središč vzpostavila učinkovito sodelovanje z institucijami znanja pri odkrivanju novih znanj in njihovem prenosu v gospodarstvo. Na ta način bodo poleg vložkov v materialno infrastrukturo ustrezno pokriti in sofinancirani tudi vsebinski projekti, ki so ključnega pomena za napredek gospodarskih središč in razvoj celotnega slovenskega gospodarstva.

Slovenija je šele na začetku poti v družbo znanja. Gospodarska kriza te poti gotovo ne bo olajšala, zato je še toliko pomembnejše, da se v državi čim hitreje vzpostavi širok konsenz, ki bo omogočil mobilizacijo vseh resursov, kar jih premore Slovenija za doseg cilja – prehoda v družbo znanja. Glede na dosedanje izkušnje Slovenije je jasno, da se v Sloveniji širok konsenz lahko doseže le glede »velikih« tem (osamosvojitve, pristop v Evropsko unijo, itd). Vlada RS in ostale državne institucije bi zato morale prehod v družbo znanja predstaviti javnosti kot naslednji veliki projekt Slovenije, ki bo prav tako usoden za našo prihodnost, kakor so bili minuli, uspešno zaključeni projekti. Z ustrezno motivacijo in animacijo javnosti, ki bi morala razumeti posledice, ki jih v vsakdanje življenje prinaša družba znanja, bi lahko dosegli potreben konsenz in uspešno nadaljnjo pot Slovenije v družbo znanja.

LITERATURA IN VIRI

1. Abramowitz, M. (1986). Catching up, Forging Ahead and Falling Behind. *Journal of Economic History*, 56(2), 385-406.
2. Acs, Z. (2008). *Entrepreneurship, Growth and Public Policy*. Cheltenham: Edward Elgar.

3. Archibugi, D., & Lundvall, B. (2002). *The Globalizing Learning Economy*. Oxford: Oxford University Press.
4. Arpaia, A., Roeger, W., Varga, J., Veld, J., Grilo, I., & Wobst, P. (2007). *Quantitative Assessment of Structural Reforms: Modelling the Lisbon Strategy*. Brussels: European Commission.
5. Borghoff, U., & Pareschi, R. (1998). *Information Technology for Knowledge Management*. Berlin: Springer.
6. Bučar, M. (1999). *Tehnološko prestrukturiranje v državah v tranziciji z vidika informacijske tehnologije* (doktorska disertacija). Ljubljana: Ekonomsko - poslovna fakulteta Maribor.
7. Burch, S. (2009). The Information Society/The Knowledge Society. Najdeno 17. oktobra 2009 na spletnem naslovu <http://vecam.org/article517.html>
8. Business Software Alliance. (2009). *Sixth Annual BSA-IDC Global Software Piracy Study 08*. Najdeno 28. maja 2009 na spletnem naslovu <http://global.bsa.org/globalpiracy2008/index.html>
9. Cedilnik, M. (2008). *Podjetništvo in gospodarski razvoj Slovenije v obdobju 1989 – 2006* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
10. City of Oulu. (2010). *Look at Oulu Finland*. Oulu: City of Oulu
11. Clark, P. (2003). *Organizational Innovations*. London: SAGE Publications.
12. Commission of the European Communities. (2005). *Communication to the Spring European Council; Working Together for Growth and Jobs - A New Start for the Lisbon Strategy*. Brussels: Commission of the European Communities.
13. Coombs, R., Saviotti, P., & Walsh, V. (1987). *Economics and Technological Change*. London: Mac Millan.
14. Davenport, T. (1996). *Some Principles of Knowledge Management*. Winter: Strategy & Business.
15. Drucker, P. (1969). *The Age of Discontinuity; Guidelines to Our Changing Society*. New York: Harper and Row.
16. Drucker, P. (2001). *The Essential Drucker: Selection from the Management Works of Peter F. Drucker*. Oxford: Butterworth - Heinemann.
17. Drucker, P. (1993). *Post-Capitalist Society*. Oxford: Butterworth - Heinemann.
18. Dutta, S., & Mia, I. (2009). *The Global Information Technology Report 2008–2009*. Geneva: World Economic Forum.
19. Fagerberg, J. (1988). Why Growth Rate Differ. V Dosi G. (ur.), *Technical Change and Economic Theory* (str. 432–457). London: Pinter Publishers.
20. Harmon, F. (2001). *Business 2010*. Washington: The Kiplinger Washington Editors Inc.
21. Hayhow, S. (1996). *A Comprehensive Guide to Business Incubation*. Athens: NBIA Publications.
22. Hearn, G., & Rooney, D. (2008). *Knowledge Policy: Challenges for the Twenty First Century*. Cheltenham: Edward Elgar.
23. Information Society Commission. (2002). *Building the Knowledge Society*. Dublin: Information Society Commission.
24. International Association of Science Parks. (2009). Najdeno 6. oktobra 2009 na spletnem naslovu <http://www.iasp.ws/publico/index.jsp?enl=2>.
25. Kermally, S. (1999). *When Economy Means Business*. London: Financial Times Management.
26. Koda d.o.o. (2008). *Študija izvedljivosti in upravičenosti z analizami stroškov in koristi celovitega projekta IN PRIME*. Ajdovščina: Koda d.o.o.
27. Krašovec, N. (2003): Slovenija in skupni evropski cilji na področju izobraževanja in usposabljanja. *Študentski status*, 1(5), 30–34.

28. Kreslin, D. (1999). *Vpliv gradnje prometne infrastrukture na gospodarski razvoj Slovenske Istre* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
29. Lešnik, J. (1999). Tehnološki parki in poslovno-inovacijski centri v procesih obvladovanja kriz nekega območja. *Naše gospodarstvo*, 45(3/4), 275–287.
30. Linder, S. (2005). *The Incubation Edge: How Incubator Quality and Regional Capacity Affect Technology Company Performance*. Athens: NBIA Publications.
31. Lundvall, B. (1985). *Product Innovation and User-Producer Interaction*. Aalborg: Aalborg University Press.
32. McLoughlin, I. (1999). *Creative Technological Change – The Shaping of Technology and Organisations*. London: Routledge.
33. Mestna občina Murska Sobota. (2007). *Dispozicija projekta Vzpostavitev gospodarskega središča v Pomurju – Razvojni program OKO*. Murska Sobota: Mestna občina Murska Sobota.
34. Ministrstvo za gospodarstvo. (2008) *Dopolnjen Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2007–2013*. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo.
35. Monck, C. (1990). *Science Parks and the Growth of High Technology Firms*. London: Routledge.
36. Mulej, M. (1992). *Teorije sistemov*. Maribor: EPF.
37. Mulej, M. (1999). Strategija gospodarskega razvoja Slovenije (1999): Pot Slovenije v neokolonijalno odvisnost. *Konjunktura in ekonomska politika*, 22(2/3), 55–76.
38. Oulu Regional Business Agency. (2006). *The Business Development Strategy 2007–2013*. Oulu: Oulu Regional Business Agency.
39. Perez, C., & Soete, L. (1988) Catching up in Technology: Entry Barriers and Windows of Opportunity. V Dosi G. (ur.), *Technical Change and Economic Theory* (str. 282–316). London: Pinter Publishers.
40. Pivec, F. (2004). *Informacijska družba*. Maribor: Subkulturni azil.
41. Pohleven, S. (1996). *Pomen in vloga inkubatorjev v razvoju malega gospodarstva v Sloveniji* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
42. Pospiš-Perpar, B. (1996). *Možnosti razvoja tehnološkega centra kot inkubatorja podjetij visoke tehnologije v Sloveniji* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
43. Pravilnik o vodenju evidence subjektov inovativnega okolja. *Uradni list RS št. 25/2008*.
44. Pro Inno Europe. (2009). *European Innovation Scoreboard 2008 – Comparative Analysis of Innovation Performance*. Najdeno 16. junija 2009 na spletnem naslovu <http://www.proinno-europe.eu/metrics>.
45. Ratti, R., Bramanti, A., & Gordon, R. (1997). *The Dynamics of Innovative Regions: The GREMI Approach*. Ashgate: Aldershot.
46. Razvojni center inženiring Celje d.o.o. (2008). *Gospodarsko središče Oreh – Projekt Alureg – Študija izvedljivosti in upravičenosti*. Slovenska Bistrica: Razvojni center inženiring Celje d.o.o.
47. Razvojni center Novo mesto d.o.o. (2007). *Študija izvedljivosti za celotno gospodarsko središče Jugovzhodna Slovenija*. Novo mesto: Razvojni center Novo mesto d.o.o.
48. Regionalna razvojna agencija Celje d.o.o. (2008). *Študija izvedljivosti in upravičenosti z analizami stroškov in koristi na ravni celovitega projekta gospodarsko središče TEHNOPOLIS+ v Savinjski dolini*. Celje: Regionalna razvojna agencija Celje d.o.o.
49. Regionalna razvojna agencija Gorenjske BSC, Poslovno podporni center d.o.o. (2007). *Gospodarsko središče Gorenjska – Dispozicija projekta*. Kranj: Regionalna razvojna agencija Gorenjske BSC, Poslovno podporni center d.o.o.
50. Regionalna razvojna agencija Koroška d.o.o. (2007). *Dispozicija projekta Gospodarsko središče Noordung na Koroškem*. Dravograd: Regionalna razvojna agencija Koroška d.o.o.

51. Regionalna razvojna agencija Notranjsko – Kraške regije d.o.o. (2008). *Študija izvedljivosti in upravičenosti z analizami stroškov in koristi na ravni celovitega projekta gospodarsko središče PERSPEKTIVA na Notranjskem*. Postojna: Regionalna razvojna agencija Notranjsko – Kraške regije d.o.o.
52. Resolucija o nacionalnem raziskovalnem in razvojnem programu za obdobje 2006–2010 (ReNRRP). *Uradni list RS* št. 3/2006.
53. Richards, S. (2002). *Inside Business Incubators & Corporate Ventures*. New York: J. Wiley.
54. Rodrigues, M. (2002). *The New Knowledge Economy in Europe – A Strategy for International Competitiveness and Social Cohesion*. Cheltenham: Edward Elgar.
55. Rodrigues, M. (2003). *European Policies for a Knowledge Economy*. Cheltenham: Edward Elgar.
56. Rooney D., Hearn G., & Ninan A. (2005). *Handbook on the Knowledge Economy*. Cheltenham: Edward Elgar.
57. Rupel, T. (2001). *Vloga gospodarskega razvoja pri spreminjanju družbeno-ekonomske ureditve v svetu* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
58. Schwab, K., & Porter, M. (2009). *The Global Competitiveness Report 2008–2009*. Geneva: World Economic Forum.
59. Siegel, D. (2006). *Technological Entrepreneurship*. Cheltenham: Edward Elgar.
60. Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko. (2006). *Priprava analitičnih in programskih podlag za Državni razvojni program 2007–2013 s stališča trajnostnega razvoja ter izvedba presoje vplivov DRP 2007–2013 na trajnostni razvoj – Končno poročilo*. Ljubljana: Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko.
61. Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko. (2007a). *Nacionalni strateški referenčni okvir 2007–2013*. Ljubljana: Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko.
62. Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko. (2007b). *Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013*. Ljubljana: Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko.
63. Služba Vlade RS za razvoj. (2006). *Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023*. Ljubljana: Služba Vlade RS za razvoj.
64. Sočan, L. (2001a). *Okolje za razvojno prenavo Slovenije ob vstopanju v Evropsko unijo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
65. Sočan, L. (2001b). Znanje in razvoj v Sloveniji v razmerah nove ekonomije. *Andragoška spoznanja*, 7(1), 86–98.
66. Sočan, L. (2009). *Univerza v prehodu Slovenije v gospodarstvo in družbo znanja*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
67. Sočan, L., Gmeiner, P., Poglajen, T., Krisper, M., Medica, P., & Sočan, B. (2002). *Simulacije trajnostnega razvoja – Delovno poročilo št. 1*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
68. Sočan, L., Bučar, M., Medica, P., Korenika, K., Tancig, P., & Gmeiner, P. (2003). *Simulacije trajnostnega razvoja – Delovno poročilo št. 2*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
69. Sočan, L., Krisper, M., Medica, P., & Sočan, B. (2004). *Simulacije trajnostnega razvoja. Delovno poročilo št. 3, Metodološke osnove za preučevanje družbenega razvojnega okolja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
70. Stare, M., Kmet Zupančič, R., & Bučar, M. (2004). *Slovenia – On the Way to the Information Society*. Ljubljana: Institut of Macroeconomic Analysis and Development.
71. Stewart, T. (2002). *The Wealth of Knowledge: Intellectual Capital and the Twenty-First Century Organization*. London: Nicholas Brealey.

72. Stiglitz, J. (2006). *Stability with Growth: Macroeconomics, Liberalization and Development*. Oxford: Oxford University Press.
73. Stres, Š., Trobec, M., & Podobnik, F. (2009). *Raziskava o stanju inovacijske dejavnosti v Sloveniji s predlogom aktivnih ukrepov za spodbujanje konkurenčnosti in inovativnosti v slovenskem gospodarstvu*. Ljubljana: JAPTl.
74. Šuštaršič J., Rojec M., & Korenika K. (2005). *Strategija razvoja Slovenije*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
75. TEKES. (2009). *Annual Review 08*. Helsinki: TEKES.
76. Todaro, M., & Smith, S. (2006). *Economic Development*. Harlow: Pearson/Addison-Wesley.
77. Tornatzky, L., Sherman, H., & Adkins, D. (2002). *Incubating Technology Businesses*. Athens: NBIA Publications.
78. University of Oulu. (2009). *Annual Report 08*. Oulu: University of Oulu.
79. Univerza na Primorskem. (2010). *Letno poročilo za leto 2009*. Koper: Univerza na Primorskem.
80. Univerza v Ljubljani. (2005). *Univerza v Ljubljani: Strategija 2006–2009*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
81. Univerza v Mariboru. (2009). *Predstavitev Univerze v Mariboru*. Najdeno 4. septembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.uni-mb.si/podrocje.aspx?id=2>.
82. Vahčić, A. (1995). Vloga podjetništva pri premagovanju razlik v gospodarski razvitosti v državah v razvoju. *Slovenska ekonomska revija*, 46(4), 296–311.
83. Valvazorjev raziskovalni center. (2008). *Gospodarsko središče Phoenix v Posavju. Strokovne podlage za izdelavo državnega prostorskega načrta*. Krško: Valvazorjev raziskovalni center.
84. Vlada Republike Slovenije. (2003). *Strategija: Republika Slovenija v informacijski družbi*. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije.
85. Vlada Republike Slovenije. (2008). *Državni razvojni program Republike Slovenije za obdobje 2007-2013*. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije.
86. World Economic Forum. (2008). *The Lisbon Review 2008*. Geneva: World Economic Forum.
87. Wright, M. (2007). *Academic Entrepreneurship in Europe*. Cheltenham: Edward Elgar.
88. Zakon o javno zasebnem partnerstvu. *Uradni list RS* št. 127/2006.
89. Zakon o podpornem okolju za podjetništvo. *Uradni list RS* št. 40/2004.
90. Zakon o stvarnem premoženju države, pokrajin in občin. *Uradni list RS* št. 14/2007.
91. Zelenika, R. (2007). *Znanje – temelj društva blagostanja: obrazovna i znanstvena industrija*. Rijeka: Ekonomski fakultet: IQ Plus.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Izbrani kazalci konkurenčnosti in inovativnosti v izbranih državah.....	1
Priloga 2: Uvrstitev držav po posameznih ocenjevalnih lestvicah.....	17
Priloga 3: Slovar slovenskih prevodov tujih izrazov in kratic.....	19

PRILOGA 1: Izbrani kazalci konkurenčnosti in inovativnosti v izbranih državah

Zaščita intelektualne lastnine

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6,2	6,2	5,6	6,3	4,4	6
Uvrstitev	3	4	16	2	41	9
Zaščita intelektualne lastnine in ukrepi, namenjeni preprečevanju nezakonitega ponarejanja v državi so (1= slabi in se jih ne izvaja, 7= dobri in se jih ustrezno izvaja)						

Zaupanje javnosti do politikov

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6,2	5,9	3,6	6,5	3,2	5,7
Uvrstitev	2	3	37	1	47	6
Zaupanje javnosti glede finančne poštenosti politikov v državi je (1= zelo nizko, 7= zelo visoko)						

Neodvisnost sodstva

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6,5	6,6	6,2	5,9	4,2	6,6
Uvrstitev	5	2	10	15	60	3
Sodstvo v državi je neodvisno od političnih vplivov članov vlade, državljanov ali podjetij (1= da je pod velikim vplivom, 7= sodstvo je popolnoma neodvisno)						

Učinkovitost zakonodajnega okvira

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6,3	6	5,2	6,2	4	6
Uvrstitev	1	5	22	2	53	7
Zakonodajni okvir v državi, ki podjetjem omogoča reševanje sporov in spodbijanje zakonitosti vladnih ukrepov, je (1= neučinkovit in odprt za manipulacije, 7= učinkovit in deluje na jasen, nevtralen način)						

Etično obnašanje podjetij

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6,5	6,6	5,6	6,4	4,5	6,6
Uvrstitev	3	2	16	5	52	1
Podjetniška etika v odnosih med podjetji in drugimi subjekti je (1= med najslabšimi na svetu, 7=med najboljšimi na svetu)						

Zaščita malih delničarjev

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,9	5,8	5,7	5,7	4	6,1
Uvrstitev	2	7	11	8	100	1
Interesi malih delničarjev v državi (1= niso zakonsko zaščiteni, 7= so zakonsko zaščiteni in zaščita se aktivno izvaja)						

Kakovost cestnega omrežja

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6,2	5,8	3,5	6,6	4,7	5,6
Uvrstitev	7	12	70	3	41	18
Cestno omrežje v državi je (1= nezadostno razvito, 7= široko razvejano in učinkovito po mednarodnih standardih)						

Kakovost železniške infrastrukture

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,5	5,8	3	5,6	3,3	5,5
Uvrstitev	14	2	51	10	43	11
Železniško omrežje v državi je (1= nezadostno razvito, 7= široko razvejano in učinkovito po mednarodnih standardih)						

Kakovost primarnega izobraževanja

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,5	6,7	5,7	6,2	5	5,2
Uvrstitev	14	1	7	3	24	19
Osnovne šole v državi so (1= slabe, 7= med najboljšimi na svetu)						

Kakovost izobraževalnega sistema

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,8	6,2	5,6	6,2	4,4	5,3
Uvrstitev	6	1	7	2	35	12
Izobraževalni sistem v državi (1= ne izpolnjuje potreb konkurenčnega gospodarstva, 7= izpolnjuje potrebe konkurenčnega gospodarstva)						

Kakovost izobraževanja na področju naravoslovno-matematičnih ved

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,1	6,5	5,1	6,3	5	4,8
Uvrstitev	20	1	23	2	28	39

Izobraževanje na področju naravoslovno-matematičnih ved v šolah (1= zaostaja za večino drugih držav, 7= je med najboljšimi na svetu)

Kakovost šol za management

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,6	5,5	5,4	5,8	4,6	5,4
Uvrstitev	8	9	14	7	39	15

Managerske in poslovne šole v državi so (1= slabe, 7= med najboljšimi na svetu)

Lokalni dostop do specializiranih raziskovalnih storitev in usposabljanja

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,8	5,8	4,9	5,4	4,7	5,7
Uvrstitev	6	4	22	13	33	7

Storitve specializiranih raziskovalnih storitev in usposabljanja so v državi (1= nedosegljive, 7= na voljo s strani svetovno priznanih lokalnih institucij)

Obseg usposabljanja zaposlenih

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,9	5,2	5	5,7	4,3	5,7
Uvrstitev	1	11	21	3	43	4

Podjetja v državi na splošno (1= malo investirajo v usposabljanje in razvoj zaposlenih, 7= veliko vlagajo v zaposlene, da privabijo, usposobijo in zadržijo zaposlene)

Učinkovitost protimonopolnih politik

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,9	5,8	5,3	5,3	4,2	5,9
Uvrstitev	3	6	18	20	48	4

Protimonopolna politika v državi je (1= neučinkovita pri spodbujanju konkurence, 7= učinkovita in spodbuja konkurenco)

Število postopkov za ustanovitev podjetja

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	4	3	4	5	9	3
Uvrstitev	7	4	7	9	58	4
Število postopkov, potrebnih za ustanovitev podjetja						

Čas, potreben za ustanovitev podjetja

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6	14	13	5	60	15
Uvrstitev	6	27	24	4	110	30
Število dni, potrebnih za ustanovitev podjetja						

Razširjenost tujega lastništva podjetij

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,9	6,1	6,5	6,5	4,3	6,3
Uvrstitev	17	8	2	3	107	6
Tuje lastništvo podjetij v državi je (1= redko in omejeno, 7= prevladujoče in spodbujano)						

Poslovni učinek pravil glede NTI

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,7	5,9	6,7	6,6	4,3	6,1
Uvrstitev	24	14	1	2	114	9
Pravila glede NTI v državi (1= zavirajo NTI, 7= spodbujajo NTI)						

Prakse najemanja in odpuščanja zaposlenih

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6	3,5	3,6	5,8	2,9	3,2
Uvrstitev	1	90	85	2	118	102
Prakse najemanja in odpuščanja zaposlenih v državi so (1= omejene s pravili in zakonodajo, 7= prilagodljivo določene od delodajalcev)						

Stroški odpuščanja delavcev

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	0	26	24	4	40	26
Uvrstitev	1	45	39	7	74	45
Strošek odpustitve zaposlenega v tedenskih plačah						

Upoštevanje profesionalnosti pri izbiri managementa

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6,2	6,1	5,9	6	4,6	6,4
Uvrstitev	3	6	12	8	69	1

Višji managerski položaji v državi (1= so ponavadi zasedeni s sorodniki in prijatelji, ne glede na sposobnosti, 7= večinoma zasedeni s profesionalnimi managerji, izbranimi po njihovih sposobnostih in kvalifikacijah)

Razvitost finančnih trgov

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6,3	6	6,2	6,3	4,6	6,4
Uvrstitev	11	18	13	10	53	5

Nivo razvitosti finančnih trgov v državi je (1= slab po mednarodnih standardih, 7= izvrsten po mednarodnih standardih)

Financiranje prek lokalnega trga vrednostnih papirjev

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,2	5,2	4,7	5,2	4,3	5,7
Uvrstitev	21	20	51	18	76	2

Pridobivanje denarja z izdajo delnic na borzi v državi je (1= nemogoče, 7= zelo preprosto)

Dostop do bančnega kredita

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,4	5,4	4,6	4,8	4,2	4,9
Uvrstitev	1	2	19	11	27	8

Pridobitev bančnega posojila v državi le s pomočjo dobrega poslovnega načrta in brez zavarovanj je (1= nemogoča, 7= zelo preprosta)

Dostopnost tveganega kapitala

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	4,7	4,9	4,5	4,4	3,5	4,9
Uvrstitev	9	4	11	12	42	5

Podjetniki z inovativnimi, tveganimi projekti (1= tveganega kapitala ne morejo pridobiti, 7= tvegani kapital pridobijo brez težav)

Stanje bančnega sektorja

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6,7	6,6	6,6	6,5	5,6	6,7
Uvrstitev	5	12	9	13	69	2
Banke v državi so (1= nesolventne in potrebujejo reševanje s pomočjo države, 7= v splošnem dobre z ustreznim bilančnim stanjem)						

Regulacija trga vrednostnih papirjev

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6,1	5,9	5,8	5,9	4,6	6,3
Uvrstitev	2	10	16	7	70	1
Regulacija trga vrednostnih papirjev v državi (1= ni pregledna, ni učinkovita in je izpostavljena neprimernim vplivom privatnega in javnega sektorja, 7= pregledna, učinkovita in ni odvisna od vplivov javnega in privatnega sektorja)						

Dostopnost do najmodernejših tehnologij

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6,5	6,6	5,5	6,2	5,1	6,6
Uvrstitev	4	3	33	14	48	2
Najnoveše tehnologije (1= niso splošno dosegljive in v uporabi, 7= so lahko dosegljive in v široki uporabi)						

Tehnološka absorpcija na ravni podjetij

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6,2	6,1	5,5	6	4,9	6,2
Uvrstitev	6	8	29	13	60	4
Podjetja (1= niso sposobna prevzemanj novih tehnologij, 7= so agresivna pri sprejemanju novih tehnologij)						

NTI in tehnološki transfer

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,2	4,8	6,3	6,4	3,8	5,1
Uvrstitev	41	71	2	1	125	45
NTI (1= prinašajo malo novih tehnologij, 7= so pomemben vir novih tehnologij)						

Stanje na področju razvoja poslovnih grozdov

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	4,9	5,2	4,4	5,3	3,8	4,8
Uvrstitev	11	6	26	3	48	14

Zelo razviti in razširjeni grozdi so (1= redki ali celo ne obstajajo, 7= široko prisotni v mnogih sektorjih gospodarstva)

Vzroki za konkurenčne prednosti podjetij

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6,3	5,9	5,4	5,4	4,5	5,9
Uvrstitev	3	6	18	16	27	5

Konkurenčnost podjetij na mednarodnih trgih je predvsem zasluga (1= nizkih stroškov ali lokalno dosegljivih naravnih bogastev, 7= unikatnih proizvodov in postopkov)

Stopnja razvoja proizvodnih procesov

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6	6	5,3	5,6	4,4	6,2
Uvrstitev	5	6	18	14	34	2

Proizvodni procesi uporabljajo (1= delovno intenzivne metode ali zastarele tehnologije, 7= v svetovnem merilu najboljše in najučinkovitejše tehnologije)

Pripravljenost managerjev za delitev odgovornosti

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	6	5,5	4,8	5,1	4,1	6,2
Uvrstitev	2	7	24	15	64	1

V podjetjih je pripravljenost deliti odgovornost na nižje nivoje upravljanja (1= majhna, top management nadzoruje vse pomembne odločitve, 7= visoka, odgovornost se deli na vodje oddelkov in ostale nižje ravni managementa)

Sposobnost za inovacije

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,5	5,6	4,1	4,5	4,5	5,8
Uvrstitev	7	5	26	19	20	4

Podjetja pridobivajo tehnologijo (1= samo prek licenciranja ali posnemanja tujih podjetij, 7= z raziskavami in razvojem lastnih novih proizvodov in procesov)

Kakovost znanstveno-raziskovalnih institucij

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,6	5,7	5,3	5,6	4,8	5,7
Uvrstitev	12	9	17	13	28	11
Znanstveno-raziskovalne institucije v državi (1= ne obstajajo, 7= so v svetovnem vrhu na njihovih področjih)						

Investicije podjetij za R&R

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,6	5,3	4,6	5,1	4	5,8
Uvrstitev	6	9	20	10	27	4
Podjetja (1= ne namenajo sredstev za raziskave in razvoj, 7= glede na mednarodne primerjave namenajo nadpovprečno veliko sredstev za raziskave in razvoj)						

Raziskovalno sodelovanje med univerzami in podjetji

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,3	5,5	4,9	5,5	3,9	5,6
Uvrstitev	7	4	16	5	31	3
Raziskovalno sodelovanje med univerzami in podjetji (1= je minimalno ali ne obstaja, 7= je trajno in intenzivno)						

Razpoložljivost znanstvenikov in inženirjev

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	5,3	5,9	5,3	5	3,9	5,6
Uvrstitev	13	1	14	22	85	4
Znanstveniki in inženirji v državi (1= so redki ali jih sploh ni, 7= so na voljo v zadostnem številu na vseh področjih)						

Patenti, pridobljeni na osnovi inovacij

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
ISK						
Ocena	70,5	160,4	34	89,3	8	116,6
Uvrstitev	14	4	23	11	26	8
Patenti, pridobljeni na osnovi inovacij, podeljeni v letu 2007 na milijon prebivalcev						

Diplomanti naravoslovnih in družbenih ved

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	46,8	38,3	62,1	41	29,7
Število diplomantov v starostni dobi 20-29 let na 1000 prebivalcev v letu 2006					

Doktoranti naravoslovnih in družbenih ved

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	0,93	2,17	1,11	0,96	2,25
Število doktorantov v starostni dobi 25-34 let na 1000 prebivalcev v letu 2006					

Univerzitetna izobrazba

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	32,2	36,4	32,2	22,2	31,3
% populacije v starostni dobi 25-64 let z univerzitetno izobrazbo					

Vseživljenjsko učenje

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	29,2	23,4	7,6	14,8	32
% populacije v starostni dobi 25-64 let vključene v vseživljenjsko učenje					

Javni izdatki za R&R

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	0,88	0,94	0,44	0,6	0,99
Javni izdatki za raziskave in razvoj v % BDP v letu 2007					

Tvegani kapital

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	0,088	0,163	0,057	bp	0,287
Razpoložljivi tvegani kapital v % BDP					

Podjetniški izdatki za R&R

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	1,65	2,51	0,88	0,94	2,64
Podjetniški izdatki za raziskave in razvoj v % BDP					

Izdatki za inovacije, ki niso posledica R&R

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	0,51	bp	0,96	1,12	0,66
Izdatki za inovacije, ki niso posledica raziskav in razvoja v % prometa vseh podjetij					

Inovacije v okviru MSP

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	40,8	40,9	38,8	bp	41,8
% MSP, ki v svojem delovanju razvijajo inovacije					

Sodelovanje inovativnih MSP z drugimi MSP

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	14,9	27,5	11,7	15,1	16,6
% MSP, ki v svojem inovativnem delovanju sodelujejo z drugimi MSP					

Prenova podjetij

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	bp	0,7	bp	2,2	2,3
% MSP, ki so bile v letu 2005 ustanovljene ali so prenehale delovati					

Skupne objave javnega in zasebnega sektorja

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	108,7	83,1	14	28,2	116,1
Število objav na milijon prebivalcev					

EPU patenti

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	174,6	267,6	64,1	32,2	184,8
Število patentov, prijavljenih na Evropski patentni urad v letu 2006 na milijon prebivalcev					

MSP, ki uvajajo produktno ali procesno inovacijo

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	35,7	44,7	43,8	31,7	40,7
% MSP, ki so na enem izmed njihovih trgov uvedle produktno ali procesno inovacijo					

MSP, ki uvajajo marketinško ali organizacijsko inovacijo

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	45,4	bp	40,9	bp	bp
% MSP, ki so na enem izmed njihovih trgov uvedle marketinško ali organizacijsko inovacijo					

Zniževanje stroškov dela

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	11,5	10,7	19,3	28,4	17
% podjetij, ki so s produktno ali procesno inovacijo ustvarila velik prihranek pri stroških delovne sile					

Zmanjšanje porabe materialov in energije

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	7,3	5,2	10,2	17,2	7,1
% podjetij, ki so s produktno ali procesno inovacijo ustvarila velik prihranek pri porabi materialov in energije					

Zaposlovanje v srednje in visoko tehnološki proizvodnji

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	6,03	7,03	5,26	9,09	6,2
% delovne sile, zaposlene v srednje in visoko tehnološki proizvodnji					

Zaposlovanje v storitvah, ki zahtevajo intenzivno znanje

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	15,37	16,49	16,05	10,89	18,45
% delovne sile, zaposlene v storitvah, ki zahtevajo intenzivno znanje					

Izvoz srednje in visoko tehnoloških proizvodov

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	41,2	51,5	51,8	54,2	54,8
Izvoz srednje in visoko tehnoloških proizvodov kot % delež celotnega izvoza					

Izvoz storitev z visoko intenzivnostjo znanja

	Danska	Finska	Irska	Slovenija	Švedska
EIL					
Ocena	67,2	26,7	70,5	20,7	49,7
Izvoz storitev z visoko intenzivnostjo znanja kot % izvoza vseh storitev					

Dostop do virov tveganega kapitala

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	4,71	4,87	4,53	4,45	3,49	4,85
Uvrstitev	9	4	11	12	42	5
Podjetniki z inovativnimi, vendar tveganimi projekti lahko pridobijo tvegani kapital (1= ne drži, 7= drži)						

Razvitost finančnih trgov

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	6,32	6,03	6,25	6,34	4,59	6,44
Uvrstitev	11	18	13	10	53	5
Stopnja razvitosti finančnih trgov v državi je (1= pod nivojem mednarodnih standardov, 7= nad nivojem mednarodnih standardov)						

Razpoložljivost najsodobnejših tehnologij

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	6,51	6,57	5,49	6,21	5,09	6,62
Uvrstitev	4	3	33	14	48	2

Najsodobnejše tehnologije (1= niso dostopne in niso v uporabi, 7= so lahko dostopne in v široki uporabi)

ž

Stanje na področju razvoja poslovnih grozdov

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	4,86	5,15	4,42	5,3	3,8	4,77
Uvrstitev	11	6	26	3	48	14

Močni in uspešni grozdi so razširjeni po vseh sektorjih gospodarstva (1= se močno ne strinjam, 7= se povsem strinjam)

Patenti na podlagi inovacij

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	71,06	160,72	33,44	85,65	7,93	115,98
Uvrstitev	14	4	23	11	26	8

Število patentov na osnovi inovacij, odobrenih v letu 2007 na milijon prebivalcev

Izvoz visoke tehnologije

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	12,65	18,04	30,42	45,14	4,4	12,15
Uvrstitev	25	17	7	4	49	27

Izvoz proizvodov visoke tehnologije v odstotnem deležu celotnega izvoza

Neodvisnost sodstva

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	6,52	6,63	6,23	5,91	4,18	6,6
Uvrstitev	5	2	10	15	60	3

Sodni sistem v državi (1= je zelo odvisen od političnih vplivov interesnih skupin, 7= je popolnoma neodvisen od političnih vplivov interesnih skupin)

Zaščita intelektualne lastnine

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	6,22	6,2	5,63	6,28	4,37	5,95
Uvrstitev	3	4	16	2	41	9
Zaščita intelektualne lastnine je (1= šibka in se ne izvaja, 7= močna in se dosledno izvaja)						

Učinkovitost zakonodajnega okvira za reševanje sporov

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	6,3	6,01	5,18	6,23	3,99	5,95
Uvrstitev	1	5	22	2	53	7
Zakonodajni okvir, ki podjetjem omogoča reševanje sporov in spodbijanje vladne regulative je (1= neučinkovit in izpostavljen manipulacijam, 7= učinkovit in deluje po jasnih, nevtralnih postopkih)						

Čas, potreben za izpolnitev pogodbe na sodišču

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	380	235	515	150	1350	508
Uvrstitev	27	8	60	1	125	55
Število dni, potrebnih za rešitev spora na sodišču						

Razpoložljivost znanstvenikov in inženirjev

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	5,31	5,93	5,28	5,03	3,91	5,62
Uvrstitev	13	1	14	22	85	4
Znanstveniki in inženirji (1= niso dosegljivi ali jih je zelo malo, 7= so splošno dosegljivi na vseh področjih)						

Kakovost znanstveno-raziskovalnih institucij

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	5,64	5,72	5,34	5,63	4,8	5,67
Uvrstitev	12	9	17	13	28	11
Znanstveno-raziskovalne institucije (1= ne obstajajo, 7= so najboljše na svetu na svojem področju)						

Kakovost naravoslovno-matematičnega izobraževanja

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	5,09	6,48	5,06	6,32	5,01	4,76
Uvrstitev	20	1	23	2	28	39

Naravoslovno-matematično izobraževanje v šolah (1= močno zaostaja za drugimi državami, 7= je med najboljšimi na svetu)

Kakovost izobraževalnega sistema

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	5,81	6,24	5,61	6,17	4,36	5,34
Uvrstitev	6	1	7	2	35	12

Izobraževalni sistem (1= ne izpolnjuje zahtev konkurenčnega gospodarstva, 7= v popolnosti izpolnjuje zahteve konkurenčnega gospodarstva)

Razširjenost usposabljanja zaposlenih

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	5,85	5,25	4,97	5,7	4,34	5,66
Uvrstitev	1	11	21	3	43	4

Podjetja (1= malo investirajo v usposabljanje in razvoj zaposlenih, 7= v pridobivanje, usposabljanje in zadržanje zaposlenih investirajo veliko sredstev)

Lokalna dostopnost do raziskovalnih in izobraževalnih storitev

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	5,77	5,82	4,93	5,4	4,66	5,73
Uvrstitev	6	4	22	13	33	7

Specializirane storitve s področja raziskav in izobraževanja (1= niso na voljo, 7= so dostopne s strani svetovno priznanih lokalnih institucij)

Podjetniški izdatki za raziskave in razvoj

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	5,62	5,32	4,59	5,11	3,97	5,83
Uvrstitev	6	9	20	10	27	4

Podjetja (1= ne vlagajo sredstev v raziskave in razvoj, 7= glede na mednarodne primerjave vlagajo veliko sredstev v raziskave in razvoj)

Raziskovalno sodelovanje med univerzami in gospodarstvom

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	5,3	5,54	4,94	5,47	3,93	5,56
Uvrstitev	7	4	16	5	31	3
Sodelovanje med podjetji in lokalnimi univerzami na področju raziskav in razvoja (1= ne obstaja ali pa je minimalno, 7= je stalno in zelo intenzivno)						

Razširjenost licenciranja tuje tehnologije

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	6,09	5,76	5,47	6,01	4,79	5,72
Uvrstitev	1	8	26	4	53	13
Licenciranje tuje tehnologije v državi (1= ne obstaja, 7= je utečen način pridobivanja novih tehnologij)						

Sposobnost prevzemanja tehnologije na nivoju podjetij

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	6,2	6,11	5,49	5,99	4,89	6,25
Uvrstitev	6	8	29	13	60	4
Podjetja (1= niso sposobna prevzemanja novih tehnologij, 7= so agresivna pri prevzemanju novih tehnologij)						

Sposobnost za inovacije

	Danska	Finska	Irska	Singapur	Slovenija	Švedska
IMP						
Ocena	5,52	5,64	4,06	4,5	4,47	5,78
Uvrstitev	7	5	26	19	20	4
Podjetja pridobijo novo tehnologijo (1= izključno prek licenciranja ali posnemanja tujih podjetij, 7= z lastnimi raziskavami in uvajanjem novih proizvodov in procesov)						

PRILOGA 2: Uvrstitev držav po posameznih ocenjevalnih lestvicah

Tabela 1.: Rezultati Svetovnega poročila o konkurenčnosti 2008-2009

Uvrstitev	Država	Rezultat
1	Združene države Amerike	5,74
2	Švica	5,61
3	Danska	5,58
4	Švedska	5,53
5	Singapur	5,53
6	Finska	5,50
7	Nemčija	5,46
8	Nizozemska	5,41
9	Japonska	5,38
10	Kanada	5,37
11	Hongkong	5,33
12	Velika Britanija	5,30
13	Južna Koreja	5,28
14	Avstrija	5,23
15	Norveška	5,22
22	Irska	4,99
42	Slovenija	4,50
132	Burundi	2,98
133	Zimbabve	2,88
134	Čad	2,85

Vir: The Global Competitiveness Report 2008-2009.

Tabela 2.: Rezultati Svetovnega poročila o informacijski tehnologiji 2008-2009

Uvrstitev	Država	Rezultat
1	Danska	5,85
2	Švedska	5,84
3	Združene države Amerike	5,68
4	Singapur	5,67
5	Švica	5,58
6	Finska	5,53
7	Islandija	5,50
8	Norveška	5,49
9	Nizozemska	5,48
10	Kanada	5,41
11	Južna Koreja	5,37
12	Hongkong	5,30
13	Tajvan	5,30
14	Avstralija	5,29
15	Velika Britanija	5,27
23	Irska	5,03
31	Slovenija	4,57
132	Zimbabve	2,49
133	Vzhodni Timor	2,47
134	Čad	2,44

Vir: The Global Information Technology Report 2008-2009.

PRILOGA 3: Slovar slovenskih prevodov tujih izrazov in kratic

ARRS	Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije
BDP	Bruto domači proizvod
CWTS	Centre for Science and Technology Studies Leiden University Center za znanstvene in tehnološke študije Univerze v Leidenu
EIL	Evropska inovacijska lestvica
EPU	Evropski patentni urad
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
EU	Evropska unija
EU 15	15 držav članic EU, ki so v EU vstopile pred 1. majem 2004
EU 25	25 držav članic EU, ki so v EU vstopile pred 1. januarjem 2007
EU 27	27 držav, ki so trenutno članice EU
EVCA	European Private Equity & Venture Capital Association Evropsko združenje zasebnih vlagateljev in tveganega kapitala
IDA	Industrial Development Agency Agencija za industrijski razvoj
IIRS	Institute for Industrial Research and Standards Inštitut za industrijske raziskave in standarde
IKT	Informacijsko komunikacijske tehnologije
IMF	International Monetary Fund Mednarodni denarni sklad
IMP	Indeks mrežne pripravljenosti
ISK	Indeks svetovne konkurenčnosti
JAPTI	Javna agencija RS za podjetništvo in tuje investicije
MG	Ministrstvo za gospodarstvo
MMSP	Mikro, majhna in srednja podjetja
MSP	Majhna in srednja podjetja
MVŠZ	Ministrstvo za visoko šolstvo in znanost
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
NTI	Neposredne tuje investicije
NTUC	National Trades Union Congress Nacionalni kongres sindikatov
NUTS	The Classification of Territorial Units for Statistics Klasifikacija statističnih teritorialnih enot v Evropski uniji
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj
OHIM	The Trade Marks and Designs Registration Office of the European Union Urad Evropske unije za prijavo blagovnih znamk in designov
ReNRRP	Resolucija o nacionalnem raziskovalnem in razvojnem programu
RNRP	Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007-2023
R&R	Raziskave in razvoj
RS	Republika Slovenija
SCKI	Slovenski center za konkurenčnost in inovativnost
SPS	Slovenski podjetniški sklad
SRS	Strategija razvoja Slovenije
STPC	The Science and Technology Policy Council Svet za znanstveno in tehnološko politiko
SVLR	Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko

Slovar slovenskih prevodov tujih izrazov in kratic

TEKES	National Technology Agency of Finland Finska državna tehnološka agencija
TIA	Tehnološka agencija Slovenije
UL	Univerza v Ljubljani
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo